చిత్రపటములు.

---

1 కపిలతీర్థమున తాళ్లపాకవారు ప్రతిష్ఠించిన వేల్పు.

2 ఒరగుచెరుమాళ్లుని యన్నమాచార్యులు పేర్కొనెను. ఈదివ్య సుందరమూర్తి తిరుపతిలో నరసింహతీర్థము మెట్లమీద నున్నది. విగ్రహము కొంచెము చెదటచే నిట్లువిడవాడబడినది.

3 అడిపడి (అలిపిరి) కడనున్నది. ఇది గొప్ప శిలాశిల్పము. కొన్ని రంగములుగా చెక్కబడినది. నేడవి విడిపోయినవి. మూడు ఖండములు మాత్రము దొరకగా సంధానించి ప్రతిబింబములు తీయబడినవి. కురువనంబి, అతనిభార్య, కుండలు చేయుట, కుమ్మరి చక్రము, మట్టిపూవులు ఉన్నవి.

4 తిరుమలమీద స్వామిగుడికి నుత్తరమున రెండుమైళ్ల దూరమున రెండుతిత్తులుగా నున్నది. తాళ్లపాలవారు కట్టించినది. నేడు చాలా శిథిలముగానున్నది.

5 విమాన ప్రదక్షిణము నారంభమున గరుత్మంతుని వెనుకతట్టుననున్నది. సంతానార్థులు మొదలగువారిక్కడ స్వామిని ప్రార్థించుచు ప్రాణాచారము పండుకొనుచుందురు.

SRI VENKATESVARA ORIENTAL SERIES No. 17.

EDITOR :— PROF. P. V. RAMANUJASWAMI, M.A.

అన్నమాచార్యచరిత్రము.

తాళ్లపాక చినతిరువేంగళనాథ కృతము

విపులమైనపీఠిక

చేర్చి

శ్రీవేంకటేశ్వరప్రాచ్యపరిశోధనశాలలో ఆంధ్రవాఙ్మయ పరిశోధకుండగు

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

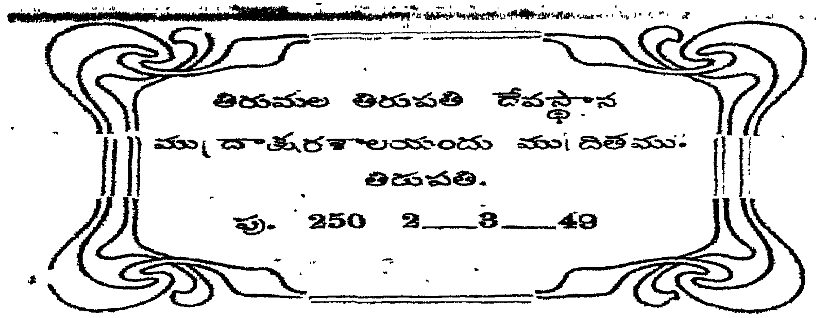
పరిష్కరించినది.

తిరుపతి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల ముద్రాశాల

1949

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన
ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.
తిరుపతి.
ప్ర. 250 2—3—49

ప్రాచ్యపరిశోధనాలయము

సంకీర్తనముల రేకులు

పీఠిక—విషయసూచిక.

పీఠిక సంస్కరణములు.

పుట.	పంక్తి.	ఉన్నది.	ఉండవలసినది.
41	13	యున్నాఁడిదెయితఁడు	యిదెయున్నాఁడితఁడు
61	15	నీవని	నీవన
69	15	వేలుండును	వేలనాల్గువందలుండును. సంకీర్తనములు పదునాల్గువేలుండును.
70	14	హాత్మ్యము	మాహాత్మ్యము
78	18	చూఢ.	చూడా
81	18	క్రీ 1453	క్రీ 1553
84	15	1453	1553
88	3	తిరుమయ్య	తిరుమలయ్య
99	5	ముడుంపాడు	మాచనూరు
131	14	కొండవాఁడ	కొండలవాఁడ
132	11	యనవార్త	యనువార్త
133	6	పొరంకొంటి	పొరంటికొంటి

అన్నమాచార్యులు

పెదతిరుమలాచార్యులు

అన్నమాచార్యచరిత్రపీఠిక.

అవతరణిక

అన్నమాచార్యచరిత్రము కథాపురుషుని మనుమఁడే రచించినది కాఁబట్టి విలువగల ప్రామాణిక చరిత్ర గ్రంథము. తెనుఁగున ప్రాచీన కాలపుఁజరిత్రగ్రంథములు కవీశ్వరులవి, ప్రాచీనులే ఆయా కవీశ్వరుల దగ్గఱి కాలమువారే కవితతో రచించినవి, చాలఁ దక్కువ.

బసవపురాణము, పండితారాధ్యచరిత్రము, తిక్కనచరిత్రము (దశకు- ౧ ఆ.) కృష్ణరాయచరిత్రము, రఘునాథనాయకాభ్యుదయము నృసింహగురుచరిత్రము, ఇట్టివి కొన్నిమాత్రమే వ్రేళ్లలెక్క కెక్కియున్నవి. అం దీయన్నమాచార్యచరిత్రము మతపాండిత్యకవితాప్రఖ్యాతి గన్న మహనీయుని చరిత్రమై చాలఁగా జరగిన విషయములనే నవదరించునదిగా నిరూపణకెక్కి నా కెక్కువమక్కువ గొల్పినది.

దీనిరచయిత చినతిరువెంగళనాథుఁడని నిండుపేరుగల చిన్నన్న. ఈతని విషయము 'అన్నమాచార్యసంతతి' అనుపట్టున వివరింతును.[1]

[1]ఈ యన్నమాచార్యచరిత్రమునుబట్టియే కాక, అన్నమాచార్య రచితము లయిన సంకీర్తనములఁ బట్టి, తత్ప్రసక్తము లయిన శాసన

---

(1) ఈయన్నమాచార్యచరిత్ర కాగితపుప్రాఁతపుస్తకము కడపజిల్లా రాయచోటి తాలూకా మడితాడుగ్రామవాసి శ్రీ తాళ్లపాక సూర్యనారాయణయ్యగారు తిరుపతి వెంకటేశ్వరప్రాచ్యగ్రంథాలయమున కొసఁగిరి. ప్రాఁత తాటాకుప్రతి ననుసరించి వారుదానిని 1940 సం॥లో వ్రాసిరట. దానితో రేవణూరి వెంకటాచార్యుని శ్రీపాదరేణుమాహాత్మ్యమును, తాళ్లపాక చిన్నన్న తామ్రశాసనమును గూడ వారీ గ్రంథాలయమున కొసఁగిరి. తామ్రశాసనమును, శ్రీ మా. రామకృష్ణకవిగారు ఇక్కడి జర్నల్ వాల్యూం 1 పార్టు 1 లో ప్రకటించిరి.

ఈ యన్నమాచార్యచరిత్రవ్రాఁతప్రతిలో గ్రంథము ముగిసినతర్వాత 7 పుటలలో "తాళ్లపాకతిరువెంగళనాథుని జీవితచరిత్రము కార్వేటినగరసంస్థానములో ఉన్నది. చూడవలెను." అని కలదు. అట్టిది కార్వేటినగరమునఁ గలదేమో.

ములఁబట్టి, అన్నమాచార్యుల పుత్రపౌత్రాదులు రచించిన సంకీర్తన కావ్యాదులనుబట్టి, కూడఁ దచ్చరిత్రము కొంత గుర్తింపనగును. నలు దెఱఁగుల సాధనములను గ్రుచ్చి యెత్తి హృద్యమయిన తచ్చరిత్రము నుద్ధరింప యత్నింతును.

అన్నమయ వంశము

అన్నమాచార్యుఁడు నందవరవైదిక బ్రాహ్మణవంశమున జన్మించినాఁడు. ఈవంశమువారు ఋగ్వేదులు. ఆశ్వలాయనసూత్రులు. భరద్వాజగోత్రులు. పొత్తపినాఁటిలోని తాళ్లపాకగ్రామమున[1] నుండినవారు.

లభించిన తాళ్లపాకవారి యితరగ్రంథములలో నెందుఁగాని యన్నమయ పితృపితామహాదులప్రశంస లేదు. ఇందే అది కలదు. (చూ. 4 నుండి 8 పుటలు.) అన్నమాచార్యునితాత విద్యాభ్యాసము నకు ఊటుకూరను బంధుగ్రామమున కరిగినట్లున్నది.[2]

అవతారము

అన్నమాచార్యునితల్లి లక్కమాంబ [3]మాడుపూరి మాధవస్వామి భక్తురాలట. అది యామె పుట్టినింటివారి యూరు గాఁబోలును. అన్నమయ శక. 1346 క్రీ. 1424 క్రోధి వైశాఖమాసమున విశాఖా నక్షత్రమున జన్మించినాఁడు. పన్నిద్దరాళ్వార్లలో ముఖ్యులగు నమ్మాళ్వార్లు (శఠకోపయతి) కూడ వైశాఖవిశాఖనే జన్మించిరి. జన్మోత్సవము పుట్టిన నక్షత్రమును బట్టియును, నిర్యాణోత్సవము చనిపోయిన తిథిని బట్టియును జరపుట సంప్రదాయము. వైశాఖమాసమున విశాఖా నక్షత్రము ప్రాయికముగా పూర్ణిమాతిథికి వచ్చును. కనుక వైశాఖ

---

(1) తాళ్లపాక నేఁటికడపజిల్లా రాజంపేట తాలూకాలోనిది.

(2) చినతిరుమలయ్య ఊటుకూరి చెన్నరాయనిమీఁద సంకీర్తనములు రచించెను. ఊటుకూరు తాళ్లపాకదగ్గఱనే రాజంపేట తాలూకాలోనే నేఁడున్నది.

(3) మాడుపూరు, కడపజిల్లా సిద్ధవటముతాలూకాలో నున్నది.

పూర్ణిమ జన్మతిథిగాఁ గూడ నిర్ణయింపవచ్చును. శక. 1424. క్రీ శ. 1503 దుందుభి ఫాల్గుణ బహుళ ద్వాదశినాఁ డాతఁడు దివ్యధామమంది నాఁడు. ఆతని జీవితపరిమాణము 79 ఏండ్లు. ఇటుచూడఁగా నేఁటి కాతఁడు జన్మించి 524 ఏం డ్లయినది. దివ్యత్వమంది 445 ఏండ్లయినది.

వేదాంతదేశికులు శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామివారి గుడిఘంట యంశ మున నవతరించిరని ప్రఖ్యాతి. మనయన్నమాచార్యులు స్వామి నంద కము (ఖడ్గము) నంశమున నవతరించిరని ప్రఖ్యాతి. (చూ. 10 పుట.)

బాల్యము

అన్నమాచార్యునకు బాల్యమునఁ దల్లిదండ్రులు వదినెయన్నలు పనులు చెప్పుటయు, భగవద్భక్తిపరాయణుఁడై యాతఁడు వానినిఁ జేయఁజాలక చీకాకుపడుటయు జరగెను. (చూ. 11, 12 పుటలు.) కుటుంబమువారివలనఁ దాను జీకాకు పొందుటను సూచించు సంకీర్తన ములు కొన్ని యన్నమాచార్య సంకీర్తనములలోఁ గలవు. అందొకటి :—

సామంతం

అయ్యో పోయం బ్రాయముఁ గాలము ।
ముయ్యంచుమనసున నే మోహమతి నైతి ॥ పల్లవి ॥

చుట్టంబులా తనకు సుతులుఁ గాంతలుఁ జెలులు ।
వట్టియాసలఁ బెట్టువారే కాక ।
నెట్టుకొని వీరు గడు నిజ మనుచు హరి నాత్మఁ ।
బెట్టనేరక వృథా పిరివీకు లైతి ॥ అయ్యో ॥ 1

తగుబంధులా తనకుఁ దల్లులునుఁ దండ్రులును ।
పగలఁ బెట్టుచుఁ దిరుగువారే కాక ।
మిగుల వీరలపొందు మే లనుచు హరి నాత్మఁ ।
దగిలించలేక చింతాపరుఁడ నైతి ॥ అయ్యో ॥ 2

అంతహితులా తనకు నన్నలునుఁ దమ్ములును ।
వంతువాసికిఁ బెనఁగువారే కాక ।
అంతరాత్ముఁడు వెంకటాద్రీశుఁ గొలువ కిటు ।
సంతకూటములయులజడికి లోనైతి ॥ అయ్యో ॥ 3

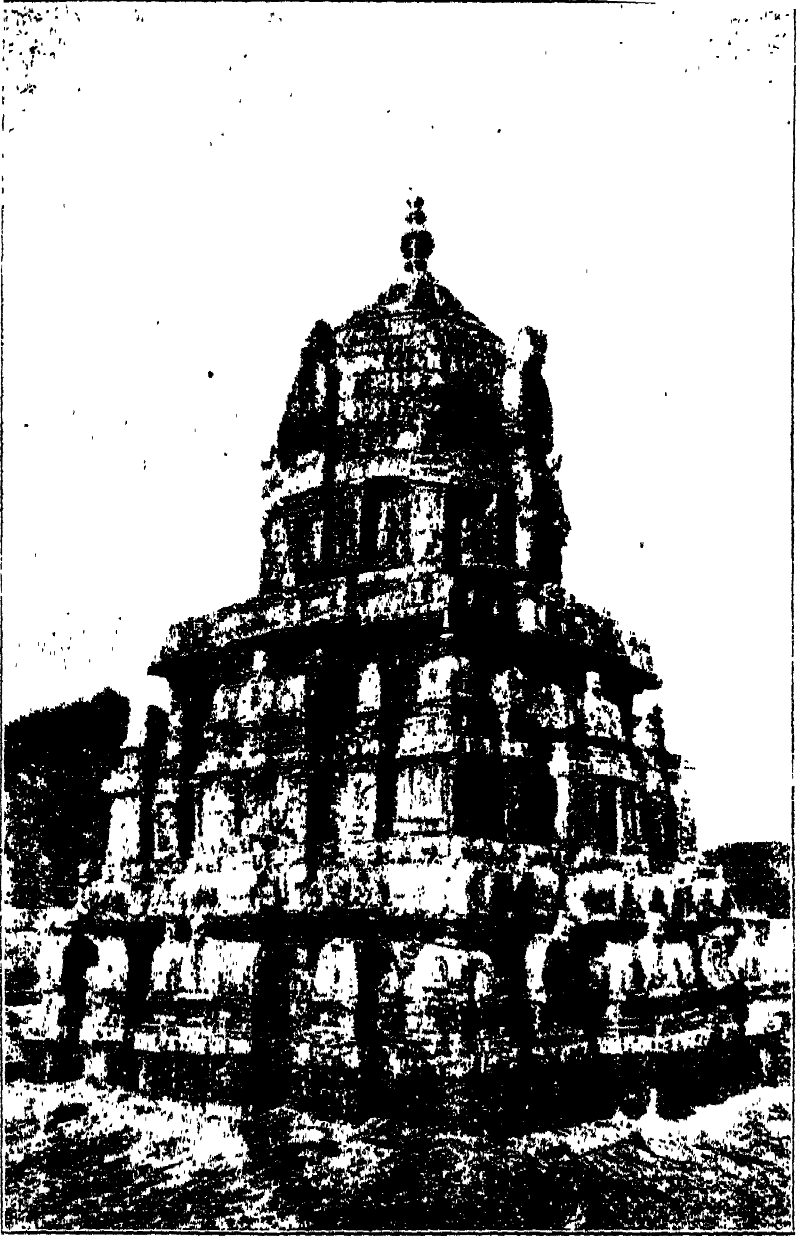
అన్న. అధ్యా. 29, రేకు.

స్వామి సాక్షాత్కారము

అన్నమయకుఁ బదునాఱవయేఁట స్వామి ప్రత్యక్ష మయినట్లా యన సంకీర్తనముల తొలిరాగిరేకుమీఁదఁ జెక్కఁబడియున్నది. నాఁట నుండియే స్వామియానతిచొప్పున నాతఁడు సంకీర్తనములు రచింప నారంభించెను. నమ్మాళ్వార్లు (శఠకోపయతి) కూడఁ బదునాఱవయేఁటనే ప్రజ్ఞాపూర్ణులై దివ్యప్రబంధరచన సాగించిరి. అన్నమయ తనకు స్వామి బాల్యమున దర్శనమిచ్చుట నిట్లు సంకీర్తనములఁ జెప్పుకొన్నాఁడు.

భూపాలం.

ఇప్పు డిటు కలగంటి నెల్లలోకములకు ।
నప్పఁడగు తిరువెంకటాద్రీశుఁ గంటి ॥ పల్లవి ॥
అతిశయంబైన శేషాద్రిశిఖరము గంటి ।
ప్రతిలేనిగోపురప్రభలు గంటి ।
శతకోటిసూర్యతేజములు వెలుఁగఁగఁ గంటి ।
చతురాస్యుఁ బొడగంటిఁ జయ్యన మేలుకంటి ॥ ఇప్పు ॥ 1
కనకరత్నకవాటకాంతు లిరుగడఁగంటి ।
ఘనమైనదీపసంఘములు గంటి ।
అనుపమమణీమయ మగుకిరీటము గంటి ।
కనకాంబరము గంటిఁ గ్రక్కన మేలుకంటి ॥ ఇప్పు ॥ 2

ఆనందనిలయము.

తిరుమల శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారు

అరుదైనశంఖచక్రాదు లిరుగడఁ గంటి ।
సరిలేనియభయహస్తము గంటిని ।
తిరువెంకటాచలాధిపునిఁ జూడఁగఁ గంటి ।
హరిఁ గంటి గురుఁ గంటి నంతట మేలుకంటి ॥ ఇప్పు ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 6 శేకు.

పాడి.

సందేహ మెక్కడా లేదు సంతోషించుకొంటి నేను ।
కందువ బ్రహ్మానందము గైకొంటి నేను ॥ పల్లవి ॥

నున్నఁగా సంకీర్తన నానోరి కిచ్చితి గనుక ।
నన్నురక్షింతువే యనుచు నమ్మితి నేను ।
పిన్ననాఁడే నీవు నన్నుం బేరుకొంటివి గనుక ।
యెన్నంగ నీడేర్తు వని యియ్యకొంటి నేను ॥ సందే ॥ 1

శ్రీకాంతుఁడ నీమూర్తి నాచిత్తములో నిల్పఁగాను ।
నాకు నీవు గల వని నమ్మితి నేను ।
దాకొని లోకములో నీదాసుం డనిపించఁగా ।
ఈడక నేలితి వని యెఱిఁగితినేను ॥ సందే ॥ 2

కైవసమై నీవు నాకుఁ గలలో నానతియ్యఁగా ।
నావద్ద నున్నాఁడవని నమ్మితినేను ।
ఏవేళా శ్రీవేంకటేశ యెదుటనే వుండఁగాను ।
పావనమై యిన్నిటాను బ్రబలితి నేను ॥ సందే ॥ 3

అన్న. అధ్యా. II వాల్యూం 244 పేజి.

తిరుపతికిఁ బయనము

అన్నమయ్య కాడినమాటెల్ల నమృతకావ్యముగాను పాడినపా

చెల్లఁ బరమగానమునుగాను గాఁజొచ్చినవి. తిరుపతి యాత్రకుఁ బయనమయ్యెను. పరుసగుంపువారిట్లు పాడఁజొచ్చిరి. (చూ 13 పుట.)

వేడుకొందామా వెంకటగిరి వెంకటేశ్వరుని ॥ పల్లవి ॥

ఆమటిమ్రొక్కులవాఁడే ఆదిదేవుఁడే వాఁడు
తోమని పళ్యాలవాఁడే దురితదూరుఁడే ॥ వేడు ॥ 1

వడ్డికాసులవాఁడే వనజనాభుఁడే పుట్టు
గొడ్డురాండ్రకు బిడ్డలనిచ్చే గోవిందుఁడే ॥ వేడు ॥ 2

ఎలమిఁగోరినవరా లిచ్చేదేవుఁడే వాఁడు
అలమేల్మంగా శ్రీవెంకటాద్రినాథుఁడే ॥ వేడు ॥ 3

తాళ్లపాక శేషాచార్యులుగారి వ్రాఁతప్రతి.

దిగువతిరుపతి క్షేత్రము పొలిమేరలో తాళ్లపాకగంగమ్మ యను గ్రామదేవత గలదు. తాతాయగుంట గంగమ్మ[1] అంకాళమ్మ ఇత్యాది నామముల గ్రామసీమాదేవత లింకను గలరు. అందరకంటెఁ దాళ్లపాక

---

(1) తాతాయగుంటగంగమ్మను గూర్చి యీకథ గలదు:— ఎప్పుడో తిరుపతి నుండి తిరుమలతాతాచార్యులవారు శిష్యసంచారము చేయుచు కడపప్రాంతముల నొక యూరి కరుగఁగా జరిగినది:— ఆయూర నెన్నఁడో వెలసియున్న గంగానమ్మ భయంకరవ్యాధులచే ప్రతివత్సరము నసంఖ్యాకజనమును నాహుతి కొనుచుండుటయు నొకప్పుడు జాత్ర జరగుచుండఁగా నామె జాలి దలఁచి యేఁడాది కొకనరబలి యిచ్చుచో నీమారణ మాపివేయుదు ననుటయు గ్రామస్థు లందుల కంగీకరించుటయు జరిగెను. ఏఁటేఁట జాతరనాళ్లలో బాటసారిగా వచ్చిన పరాయియూరివాని నొకని బలిపెట్టుట జరగుచుండెను. ఒకయేఁట తాతాచార్యులుగారు చిక్కిరి. గురువుగారిని గోల్పోవుటాయని యూరివారు తటపటాయింపసాగిరి. ఎట్లో తెలిసి ఆచార్యులవారు భీముని వలె బలి యగుదునని వెఱపు మాన్పిరి. బలి గావలసిననాఁడు జాతరచోట అష్టాక్షరి నారాయణకవచాదుల ననుసంధించుచు శిష్యులకుఁ జేయు శంఖచక్రముద్రాంకితముల తీరునఁ, గాక కణకణ నిప్పు రగిల్పించి శంఖచక్రముద్రల నెఱ్ఱఁగఁ గాల్చియుంచిరి.

తాళ్లపాక గంగమ్మగుడి

తాళ్లపాక గంగమ్మ

గంగమ్మ ప్రాచీనదేవతయట. ఇప్పటికి నాదేవి తిరుపతి పొలిమేరలోనే కలదు. పూర్వము తిరుపతియాత్రకు వచ్చు యాత్రికు లాక్షేత్రదేవత నర్చించి క్షేత్రప్రవేశము చేయుచుండెడివారట. అన్నమయ యాదేవతకు మ్రొక్కు చెల్లించెను. (చూ. 14 పుట.) తొలుత నాదేవతను తాళ్లపాక యన్నమయ యర్చించుటచేతనేమో యామెకు తాళ్లపాక గంగమ్మ యని పేరయ్యెను. తిరుపతిలో నేఁటేఁట జరుగు గంగమ్మ జాతర యీగంగానమ్మలకై యేర్పడినదే.

అన్నమయ యంతటఁ దిగువతిరుపతికి విచ్చేసి యిట్లు సంకీర్తనము చేసెను.

మలహరి.

అదె చూడు తిరువేంకటాద్రి నాలుగుయుగము ।
లందు వెలుఁగొందీ ప్రభమీఱఁగాను ॥ పల్లవి ॥

తగనూటయిరవైయెనిమిది తిరుపతులం గల
స్థానికులును చక్రవర్తి పీఠకములును ।

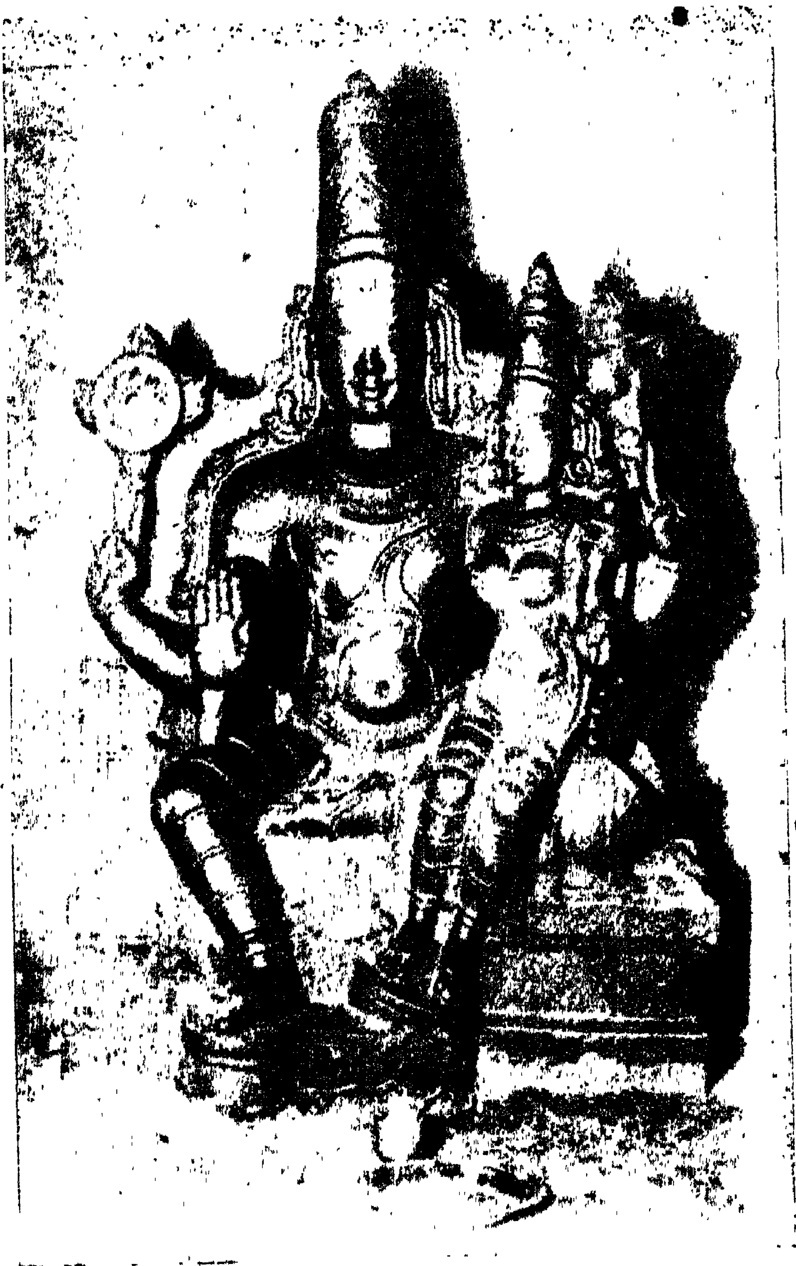
జాతరలో సమ్మవారి పూనకముతో నొకబత్తుఁడు బలిబలి యనుచు వారిమీఁదికి దూఁకెను. ఆచార్యులవారు పట్టుకార్లతో శంఖచక్రముద్రల నాపూనకమువాని రెండు భుజములమీఁద గట్టిగా నంటించఁ బోయిరి. శివశక్తి పొటిపోఁజూచి వెనుదిరిగెనుగాని మంత్రప్రభావముచే నడుగు సాగక నిలిచిపోయెను. ముద్ర వీపుమీఁదఁ బడెను. తాతాచార్యులుగారిముద్ర భుజముదప్పినా వీపుతప్ప దన్న సామెత తదాదిగా వెలసెను. గంగానమ్మ యా యాచార్యులవారి కాళ్లపై వాలి శరణాగతురాలయ్యెను. ఆమెకు శిష్యత ననుగ్రహించి యాచార్యులవారు తిరుపతికిఁ దోడ్తెచ్చి యూరివెలుపల నెలకొల్పిరి. నాఁటితో నాగ్రామపువారి కామెవలని పీడ తొలఁగెను. నాఁటనుండి తిరుపతిలో తాతాచార్యులవారియనుమతి నామె కేఁటేఁట జంతుబలులతోను మద్యపుఁ జాఱలతోను నిన్నటిదాఁక జాతర సాగినది. మహాత్ములయనుగ్రమున నేఁడామె శుద్ధసాత్త్వికురాలై మద్యపుఁజాఱను జంతుబలిని విడనాడినది.

అగణితంబైన దేశాంతరులమఠంబులును
నధికమై చెలు వొందఁగాను ।
మిగుల నున్నతములగు మేడలును మాడుగులు
మితిలేనిదివ్యతపసు లున్నగృహములును ।
వాగినొరగుఁబెరుమాళ్ల వునికిపట్టయి వెలయు
దిగువ తిరుపతి గడవఁగాను ॥ అదె ॥

పొదలి యరయోజనము పొడవుననుఁబొలుపొంది
పదినొండుయోజనంబుల పరపుననుఁ బరగి ।
చెదర కేవంకఁ జూచినమహాభూజములు
సింహశార్దూలములును ।
కదిసి సురవరులు కిన్నరులు కింపురుషులును
గరుడగంధర్వ యక్షులును విద్యాధరులు ।
విదితమై విహరించు విశ్రాంతదేశముల
వేడుకలు దైవారఁగాను ॥ అదె ॥

ఎక్కువల కెక్కువై యొనగి వెలసినపెద్ద
యెక్కు డతిశయముగా నెక్కు వంతటిమీఁద ।
అక్కజంబైన పల్లవరాయనిమఠము
అలయేట్లపేడగడవఁగా ।
చక్క నేఁగుచు నవ్వచఱి గడచి హరిఁదలఁచి
మ్రొక్కుచును మోఁకాళ్ల ముడుగు గడచినమీఁద ।
నక్కడక్కడ వెంకటాద్రీశుసంపదలు
అంతంతఁ గాన రాఁగాను ॥ అదె ॥

బుగులుకొను పరిమళంబుల పూవుఁదోఁటలును
పొందైననానావిధంబుల వనంబులును ।

లక్ష్మీనారాయణస్వామి

గోవిందరాజస్వామి

నిగిడి క్రిక్కిఱిసి పండినమహావృక్షముల
నీడలను నిలిచి నిలిచి ।
గగనంబు డాకి శృంగారరసభరితమై
కనకమయమైన గోపురములనుఁ జెలువొంది ।
జగతీధరునిదివ్యసంపదలుగల నగరు
సరగునను గానరాఁగాను ॥ అదె ॥ 4

ప్రాకటంబైన పాపవినాశనములోన
భరితమగు దురితములు పగిలిపాఱుచునుండ ।
ఆకాశగంగతోయములు సోఁకిన భవము
లంతంత వీడిపాఱఁగను ।
ఈకడనుఁ గోనేట యతులు బాశుపతుల్ మును
లెన్న నగ్గలమై వున్న వైష్ణవులలో ।
నేకమై తిరువెంకటాద్రీశుఁ డాదరిని
యేప్రొద్దు విహరించఁగాను ॥ అదె ॥ 5

అన్న. అధ్యా. 37 రేకు.

శేషాద్రి దర్శనము.

శ్రీరాగం.

అదివో అల్లదివో హరివాసము ।
పదివేల శేషుల పడగలమయము ॥ పల్లవి ॥
అదె వేంకటాచల మఖిలోన్నతము ।
అదివో బ్రహ్మాదుల కపురూపము ।
అదివో నిత్యనివాస మఖిలమునులకు ।
నదె చూడుఁ డదె మ్రొక్కుఁ డానందమయము ॥ అది ॥ 1

చెంగట నల్లదివో శేషాచలము।
నింగి నున్న దేవతల నిజవాసము।
ముంగిట నల్లదివో మూలనున్న ధనము।
బంగారుశిఖరాల బహుబ్రహ్మమయము ॥ అది ॥ 2

కైవల్యపదము వేంకటనగ మదివో।
శ్రీవెంకటపతికి సిరు లయినది।
భావింప సకలసంపదలరూప మదివో
పావనముల కెల్లఁ బావనమయము ॥ అది ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 4 రేకు.

రామక్రియ.

కట్టెదుర వైకుంఠము కాణా చయునకొండ।
తెట్టెలాయ మహిమలే తిరుమలకొండ ॥ పల్లవి ॥

వేదములే శిలలై వెలసినది కొండ।
యేదెసఁ బుణ్యరాసులే యేఱులైనది కొండ।
గాదిలి బ్రహ్మదిలోకముల కొనలకొండ।
శ్రీదేవుఁ డుండేటి శేషాద్రి యీకొండ॥ కట్టె ॥ 1

సర్వదేవతలు మృగజాతులై చరించేకొండ।
నిర్వహించి జలధులే నిట్టచఱులైన కొండ।
వుర్విఁ దపసులే తరువులై నిలిచిన కొండ।
పూర్వపు టంజనాద్రి యీపొడవాటికొండ ॥ కట్టె ॥ 2

వరములు కొటారుగా వక్కాణించిపెంచేకొండ।
పరగులక్ష్మీకాంతు సోబనపుఁ గొండ।
కురిసి సంపద లెల్ల గుహలనిండినకొండ।
విరివైన దిదివో శ్రీవేంకటపుఁ గొండ ॥ కట్టె ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 282 రేకు.

ఆహిరి.

తోరణములే త్రోవెల్లా ।
మూరట బారట మించినలతల ॥ పల్లవి ॥

కూరిమి మటములు గోపురంబులును ।
తేరుపడగలే తెరువెల్లా ।
కోరినపండ్లు గురిసేటి తరువులు ।
తోరములైన వెదురుజొంపములు ॥ తోర ॥ 1

ఆటలుఁ దిరుపులు నందపు టురుపులు ।
పాటలు వనవైభవ మెల్లా ।
కూటువనెమిళ్ల కోవిలగుంపులు ।
పేటలఁ దేటల పెనుఁగూటములును ॥ తోర ॥ 2

వింజామరలును విసనకఱ్ఱలును ।
గొంజెగొడుగులే కొండెల్లా ।
అంజనగిరిరాయఁడు వెంకటపతి ।
సంజీవని పరుమల కొదవఁగను ॥ తోర ॥ 3

అన్న అధ్యా. 20 తేకు.

అన్నమయ దిగువతిరుపతినుండి వేకువజామున బయలుదేరి అడిపడి నరసింహులని, తలయేరుగుండును, పెద్దయెక్కుడును, కపురపుఁగాలువను, దర్శించుచు జామెక్కుడరికి మోఁకాళ్ల ముడుపుకడ కేఁగెను.

తలయేరుగుండు.

అడిపడిదగ్గఱనే గొప్పచింతచెట్టు నేఁడును గలదు. శ్రీవేంకటేశ సేవాక్రమమున నది ప్రస్తుతిగన్నది. అన్నమాచార్యుఁడు దీనిఁ బేర్కొన్నట్టు లేదు.

చించా మున్నిద్రసుభగాం దివ్యాం తన్మూలత శ్శుభే ।
శ్రీనివాసపదాంభోజే స్వసంకల్పాత్ సముత్థితే
తన్మూలతస్స్వయంవ్యక్తాః సరోయోగిముఖానపి ।
లక్ష్మీనృసింహం శేషాద్రిం ప్రణిపత్య కృతాంజలిః ॥ సేవాక్రమః.

చింతచెట్టు దాటినతర్వాత నరసింహస్వామి, తలయేరుగుండు, అక్కడనే శ్రీపాదములు, నున్నవి. కొండమీఁది కెక్కువారును దిగువారును తలనొప్పి కాలునొప్పి కలుగకుండుటకై యీగుండును దలతో మోఁకాళ్లతోఁ దాఁకుదురు. కనుకనే దానికిఁ దలయేరుగుం డన్నపే రయ్యెను. (చూ 14 పుట.)

శ్రీపాదములు.

శ్రీరామానుజాచార్యులవారు తిరుపతికి విచ్చేసి కొండపై స్వామి సన్నిధిని మూన్నాళ్లు వసించి యటుపై దిగువ తిరుపతిలో నొకవత్స రము నెలకొని తిరుమలనంబిగారికడ రామాయణరహస్యార్థములఁ దెలిసి కొనిరట! తిరుమలనంబి ప్రొద్దుట స్వామిని సేవించి కొండదిగి యడిపడి కడ దలయేరుగుండు దగ్గఱిమండపమునకు రాఁగా రామానుజాచార్యుల వారు గోవిందరాజ సన్నిధినుండి యక్కడికరిగి రహస్యార్థములఁ దెలిసి కొనుచుండెడివారట. తిరుమలనంబి యొకనాఁడు స్వామి సన్నిధిని మధ్యాహ్నపూజ సాగదయ్యెఁగదా యని యన్నుఁడు కాఁగా స్వామి నీకా కొఱఁత తొలగిపోఁగలదు దుఃఖింపకుమని స్వప్నోద్బోధము కావించిరట. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాల పూజచేసి వచ్చి రామానుజులకుపదేశము చేయుచుండఁగా మధ్యాహ్నపూజా సమయమునకు దివ్యకుసుమ తులసీ మృగమదకర్పూర సుగంధముతో స్వామిపాదములు ప్రత్యక్షమయ్యెనట. తదాది శ్రీపాదములకక్కడ ప్రతిష్ఠకలిగెను. ఇతిహాసమూలలోనే ఈకథ.

శ్రీపాదములు

తలయేరుగుండు

కురువనంబి

కురువనంబి

ముఖారి.

బ్రహ్మ గడిగిన పాదము
బ్రహ్మము దా నీపాదము ॥ పల్లవి ॥
చెలఁగి వసుధ గొలిచిన నీపాదము ।
బలి తలమోపిన పాదము ।
తలఁకక గగనము దన్నినపాదము ।
బలరిపు గాచిన పాదము ॥ బ్రహ్మ ॥ 1
కామిని పాపము గడిగిన పాదము ।
పాము తల నిడిన పాదము ।
ప్రేమపు శ్రీసతి పిసికేటిపాదము ।
పామిడి తురగపు బాదము ॥ బ్రహ్మ ॥ 2
పరమ యోగులకుఁ బరిపరి విధముల ।
పరమొసఁగెడి నీపాదము ।
తిరువేంకటగిరి తిరమనిచూపిన ।
పరమపదము నీపాదము ॥ బ్రహ్మ ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 31 రేకు.

కురువనంబి.

తలయేరుగుండు దాటిన తర్వాత కుమ్మరమండపము యొక్క స్థలము గలదు. అదినేఁడు చెడినది. అక్కడిత్రాళ్లు మెట్లకుఁ బ్రక్కగోడ త్రాళ్లుగా మాఱినవి. ఆత్రాళ్లమీఁదఁ గురువనంబి కథాశిల్పము లున్నవి.

ఒక కుమ్మరి స్వామికిఁ బ్రతిదినము వంటకుండలుచేసి యర్పించుచు దానియాయతిచే జీవించుచుండెను. అనుదినము నెడతెగక యాపని యుండుటచే నాతనికి స్వామిదర్శనము తఱచుగా లభింపదయ్యెను. కొంతకాలము శ్రీనివాసమూర్తిని గల్పించుకొని యాతఁడు కుండలు

చేయఁగా మిగిలిన మట్టితోఁ బుష్పములు గావించి యామూర్తి నర్చించుచుండెను. తొండమానుఁడనురాజు ప్రతిదినము స్వామికి బంగారుపూలతో దొలిపూజ జరుపుచుండెను. ఒకనాఁడు రాజు స్వామిపాదములపై నర్పించిన బంగరుపూలొక ప్రక్కకు జాఱియుండుటయు మట్టిపూవులు శ్రీపాదములపై నుండుటయుఁ గానవచ్చెను. రాజుచూచి విచారింపఁగా కుమ్మరి తనయున్నచోట నర్పించుచుండినపూవు లవి యగుట తెలియవచ్చెను. రాజు కుమ్మరిని దర్శించి, తన కట్టియోగ్యత నర్థించెను. స్వామి కుమ్మరికిని అహంకృతి తొలఁగించుకొనిన రాజునకును సాన్నిధ్యమొసఁగెను. ఈకథ వెంకటాచలమాహాత్మ్యమునను గలదు.

కురువనంబి.

కాంబోది.

కురువనంబి తిరుమల కురువనంబి నీ
చరణములే కొలిచి బ్రతికె కిరీటము గలరాజు ॥ పల్లవి ॥

దవ్వులామటనుండి నీవు పువ్వులఁ బూజించితే అవి ।
చివ్వన అప్పనియడుగుఁదామెరలపై చెలఁగియప్పుడే నిలిచె ।
పువ్వులకు ఱెక్కలున్నవో లేక పుండరీకాక్షుని మహిమో ।
నివ్వటిల్లు నీభక్తియోకాని నేఁడు నాతోఁ జెప్పవే ॥ కురు ॥ 1
పొంకపుదోసిటి యడుసున లెస్స పొరలిన గన్నెరుఁ బువ్వులు ।
కుంకుమగంధ మూకల్పములపై కోరివేడి నిలిచె ।
బంకమ న్నది యెంతవాసనో లేక పారిజాతముల కెక్కుడో ।
వెంకటపతికెంత వేడుకో నాకు వివరింపవె అప్పయ్య ॥ కురు ॥ 2
దోసిటిలోపలఁ బెట్టిన శ్రీతులసి సేవంతిపువ్వులు ।
వాసిగ జగమెల్ల కుక్షిలో నిడుకొన్నవాని మేనెల్లనిండె ।
వేసదారి యలమేలుమంగ శ్రీవేంకటేశ్వరుని మహిమో నీ ।
దాసరితనము బలమో కాని తలఁపునాతోఁ జెప్పవే ॥ కురు ॥ 3

శేషాచార్యులుగారి వ్రాఁతప్రతి.

పారువేట మండపము

పెద్దయెక్కుడు

పెద్దయెక్కుడు.

ఇక్కడ మెట్లు నిట్టనిలువునను చాలాయెత్తుగాను నుండును. తిరుమల యెక్కుటలో నెక్కువశ్రమకర మయినయెక్కు డిది.

కర్పూరపుఁ గాలువ.

"కపురంపుఁదావులు గడు నూలు కొలుపు కపురంపుఁగాలువ" యట. పెద్దయెక్కుడు దాటినతర్వాత మోఁకాళ్ల ముడుపునకుఁ బూర్వ మీఁకాలువ గలదట. అక్కడ నాసెలయేటిజాలునీళ్ళు సుగంధము గలిగి యుండునట. సేవాక్రమమున నిట్లున్నది. "తతఃకర్పూరసురభి తీర్థం కర్పూరనిర్ఝరమ్"

మోఁకాళ్ల ముడుపు.

సాలగ్రామమయ మైనది గనుక నిఁకమీఁదఁ బర్వతము పాదములతోఁ గాక మోఁకాళ్లతో నడచుట జరిగెడిదట. కాన మోఁకాళ్ల ముడు పనిపే రయ్యె నందురు. ఒక్కొక మెట్టు మోఁకాలి యెత్తుగలిగి మోఁకాళ్లు ముడుచుకొనుచు నెక్కవలెను. గనుక నా పేరయ్యెననియు నందురు.

"అలమేలుమంగకు నాకుమార్గమున
నలలితంబుగ నొక్కశతకంబు సెప్పె"

తెలియక చెప్పుఁగాళ్లతోఁ గొండ నెక్కుచు బడలి మోఁకాళ్ల ముడుపుదగ్గఱ నన్నమయ వెదురుపొదక్రింద నొకబండపై మైమఱచి నిద్రించుచుండఁగా నలమేలుమంగాంబ దర్శనమిచ్చి యూఱడించి, చెప్పులు విడిచి కొండ నెక్కుమని తెలిపి దివ్యప్రసాదము ప్రసాదించి యాఁకలిదీర్చి యరుగుట, మెలకువగొని కళవళమంది యాతఁడది నిజమో

కాదేమో యనినంశయించి, కడకు నమ్మి యాశుకవితగా నమ్మవారి మీఁద శతకము చెప్పుట జరిగినది.

చ॥ అరసెలు నూనెబూరియలు నౌఁగులుఁ జక్కెరమండెగల్ వడల్
బురుజలు పాలమండెఁగ లపూపము లయ్యలమేలుమంగ నీ
కరుదుగ విందువెట్టెఁ బరమాన్నశతంబుల సూపకోట్లతో
నిరతవినిర్మలాన్నముల నేతులసోనల వేంకటేశ్వరా !

ఉ॥ చొచ్చితిఁ దల్లి నీమఱుఁగు సొంపుగ నీకరుణాకటాక్ష మె
ట్లచ్చెదొ నాకు నేఁడు పరమేశ్వరి యోయలమేలుమంగ నీ
మచ్చిక నంమ నీతరుణిమున్నన నే నినుఁ గంటి నీకు నా
బచ్చెనమాట లేమిటికి ప్రాతివి చూడఁగ వేంకటేశ్వరా !

ఉ॥ యోగ్యత లేని కష్టుఁడ నయోగ్యుఁడ నన్నిటఁ జూడ గర్భని
ర్భాగ్యుఁడ నీకృపామతికిఁ బ్రాప్తుఁడ నోయలమేలుమంగ నా
భాగ్యము నీకృపాగరిమఁ బ్రాప్యము కావు మటంచు సారె నీ
భాగ్యవతీశిరోమణిని బ్రస్తుతిచేసెద వేంకటేశ్వరా !

ఉ॥ అమ్మకుఁ దాళ్లపాకఘనుఁ డన్నఁడు పద్యశతంబు సెప్పెఁ గో
కొమ్మసి వాక్ప్రసూనములఁ గూరిమితో నలమేలుమంగకుఁ
నెమ్మది నీవు చేకొని యనేకయుగంబులు బ్రహ్మకల్పముల్
సమ్మద మంది వర్ధిలుము జవ్వనిలీలల వేంకటేశ్వరా ! *

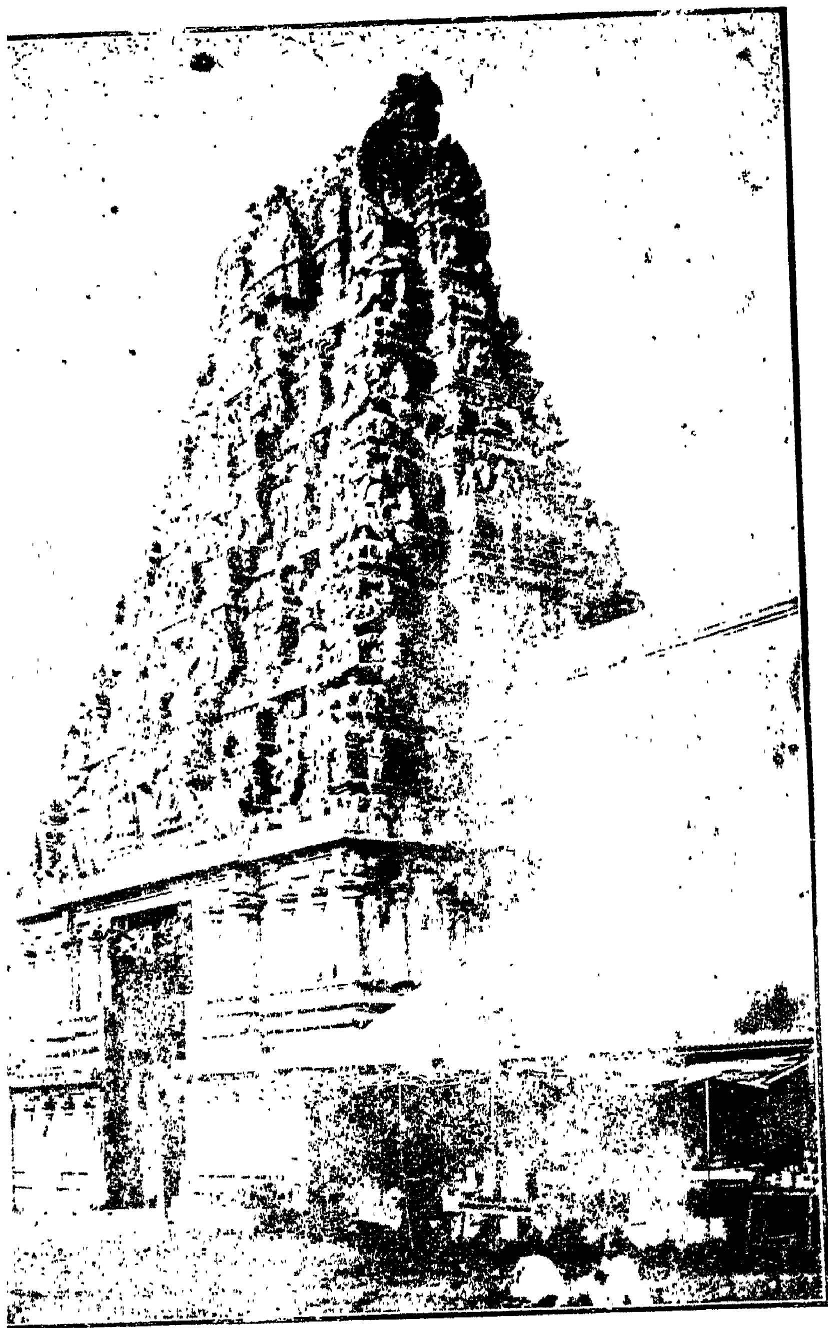
'వేంకటేశ్వరా' యని పద్యాంతసంబోధన మున్నను నిందుఁ బ్రతిపద్యమును నలమేలుమంగాంబికా ప్రస్తుతిపరమే. కడపద్యములో కవికూడ- అమ్మకు అలమేల్మంగకు పద్యశతము చెప్పితిననెను- కనుక నిదియలమేల్మంగాంబికాస్తుతి శతకమేయనఁదగినది.

---

* దీనిని వావిళ్లవారు ప్రకటించిరి

శ్రీపద్మావతి అమ్మవారు

అన్నమాచార్యచరిత్రలో నన్నమయ కొండ నెక్కు-నాఁటి కెని మిదేండ్లవాఁడనియున్నది గాని, దాని నుపనయనముచే ద్విజత్వము వచ్చిన దాదిగా నని యన్వయించుకొని యెనిమిదేండ్లవాఁడని, మాతృగర్భమున నుండి పుట్టినదాది పదునాఱేండ్లవాఁడనిసరిచూచుకోవలెను. కొండనెక్కు-నాఁటి కాతఁడు సంకీర్తనకర్త. పదునాఱవయేఁట స్వామిప్రత్యక్షమై సంకీర్తన రచనానుగ్రహము చేసినాఁడని రాగిరేకుమీఁదనున్నది.

త్రోవభాష్యకారులు.

దేశాళం.

గతులన్ని ఖిలమైన కలియుగ మందును ।
గతి యీతఁడే చూపె ఘనగురుదైవము ॥ పల్లవి ॥
ఈతనికరుణనేకా యిల వైష్ణవులమైతి ।
యీతనివల్లనే కంటి మీతిరుమణి ।
యీతఁడే కా వుపదేశ మిచ్చె నష్టాక్షరమంత్ర ।
మీతఁడే రామానుజులు ఇహపరదైవము ॥ గతు ॥ 1
వెలయించె నీతండెకా వేదపురహస్యములు ।
చలిమి నీతండె చూపె శరణాగతి ।
నిలిపినాఁ డీతండెకా నిజముద్రాధారణము ।
మలసి రామానుజులే మాటలాడే దైవము ॥ గతు ॥ 2
నియమము లీతండెకా నిలిపెఁ బ్రపన్నులకు ।
దయతో మోక్షము చూపెఁ దగ నీతండె ।
నయమై శ్రీవేంకటేశునగ మెక్కె- వాకిటను ।
దయఁ జూచీ మమ్ము నిట్టె తల్లిదండ్రి దైవము ॥ గతు ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 175 రేకు.

అన్నమయ కొండ నెక్కి స్వామిపుష్కరిణిని దర్శించి తొలుత నందు స్నానముచేసినాఁడు. అప్పుడు పుష్కరిణి నిట్లు ధ్యానించినాఁడు.

(18 పుట చూ.)

స్వామి పుష్కరిణి.

గుండక్రియ.

దేవుని కిదే వునికి నీతెప్పల కోనేరమ్మ ।
వేవేలు మొక్కులు లోకపావని నీ కమ్మా ॥ పల్లవి ॥

ధర్మార్థకామమోక్షతతులు నీసోబనాలు ।
అర్మిలి నాలుగువేదా లదే నీదరులు ।
నిర్మలపు నీజలము నిండు సప్తసాగరాలు ।
కూర్మము నీలోఁతువో కోనేరమ్మా ॥ దేవు ॥ 1

తగిన గంగాదితీర్థములు నీకడళ్ళు ।
జగతి దేవతలు నీజలజంతులు ।
గగనపుఁ బుణ్యలోకాలు నీదరిమేడలు ।
మొగి నీ చుట్టుమాఁకులు మును లోయమ్మా ॥ దేవు ॥ 2

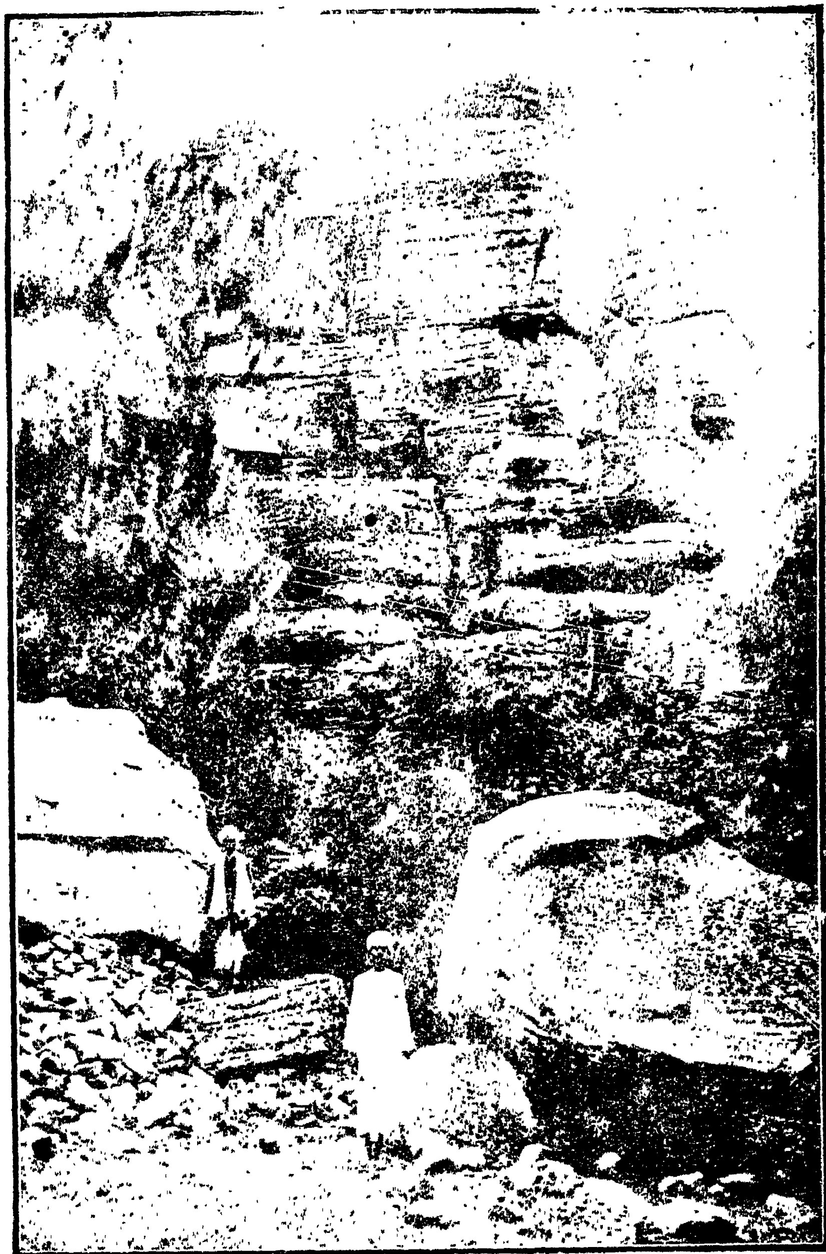
వైకుంఠనగరమువాకిలే నీ యాకారము ।
చేకొను పుణ్యము లే నీజీవభావము ।
యేకడను శ్రీవెంకటేశుండె నీవునికి ।
దీకొని నీ తీర్థ మాడితిమి కావవమ్మా ॥ దేవు ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 185 రేకు.

పెద్దగోపురమును నీడతిరుగనిచింతచెట్టును[1] గరుడగంభమును

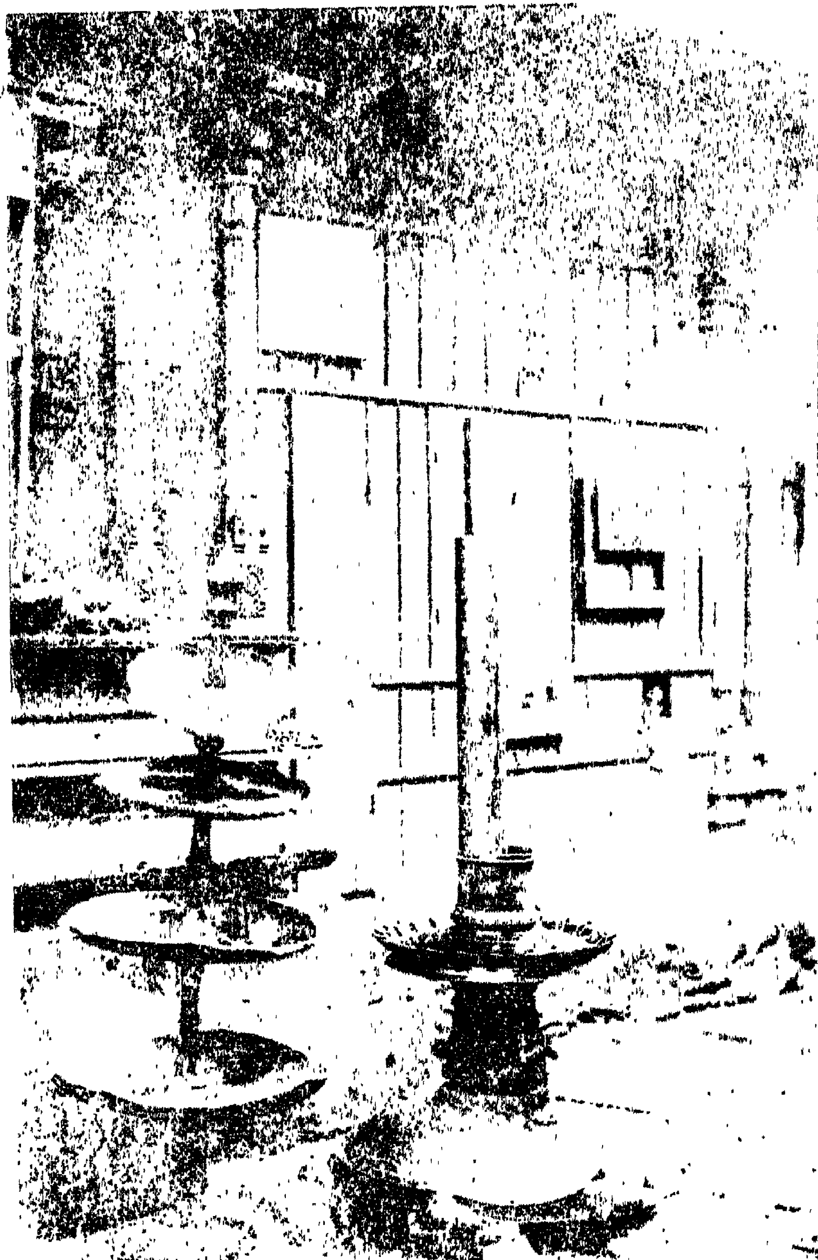
1 ఈచింతచెట్టు శేషాంశమట. సేవాక్రమమునను వెంకటాచలమాహాత్మ్యమునను పరమయోగివిలాసమునను నీచింతచెట్టుస్తుతికలదు. ఈచెట్టు నేఁడులేదు కాని సేవాక్రమమున పర్వతారోహణోపక్రమమునఁగూడ నొకచింతచెట్టున్నట్టు వర్ణనమున్నది. ఆ చింతచెట్టు నేఁడును గలదు.

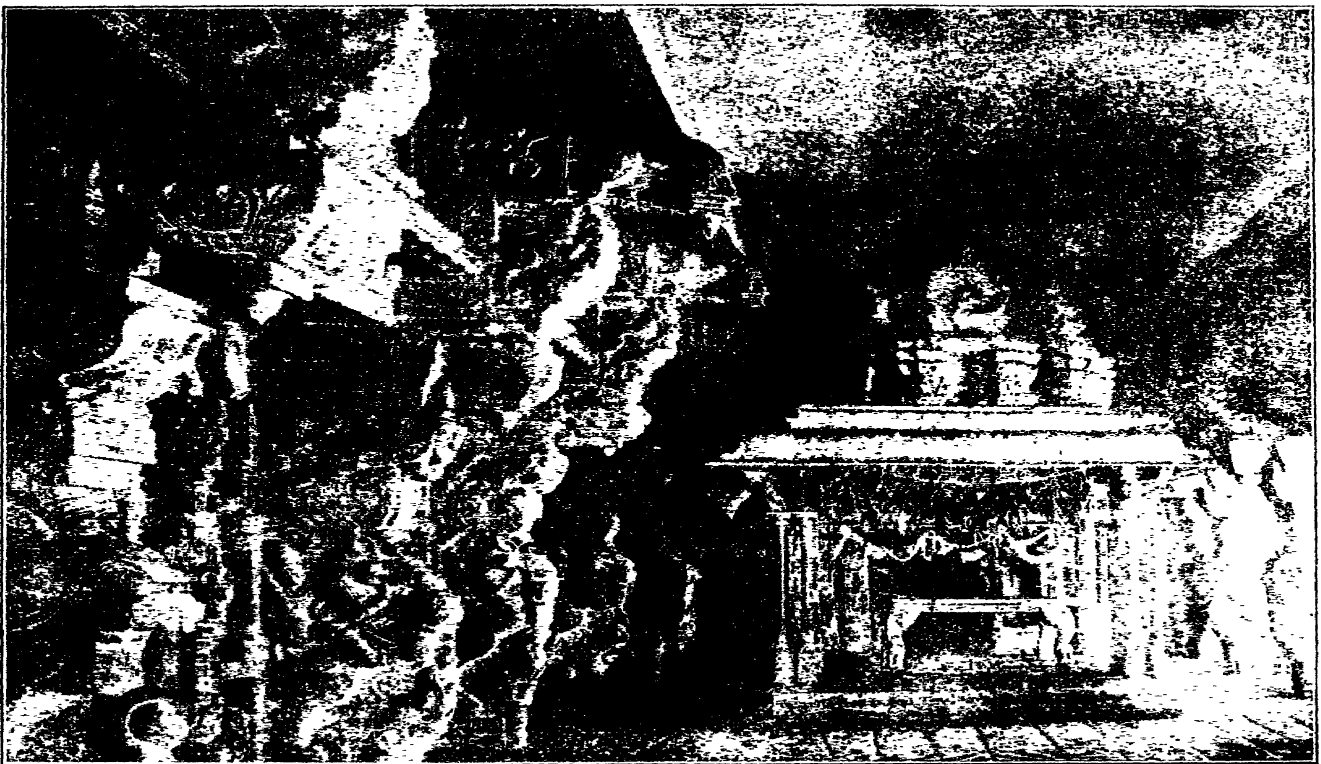
సొరెపెట్లెలు.

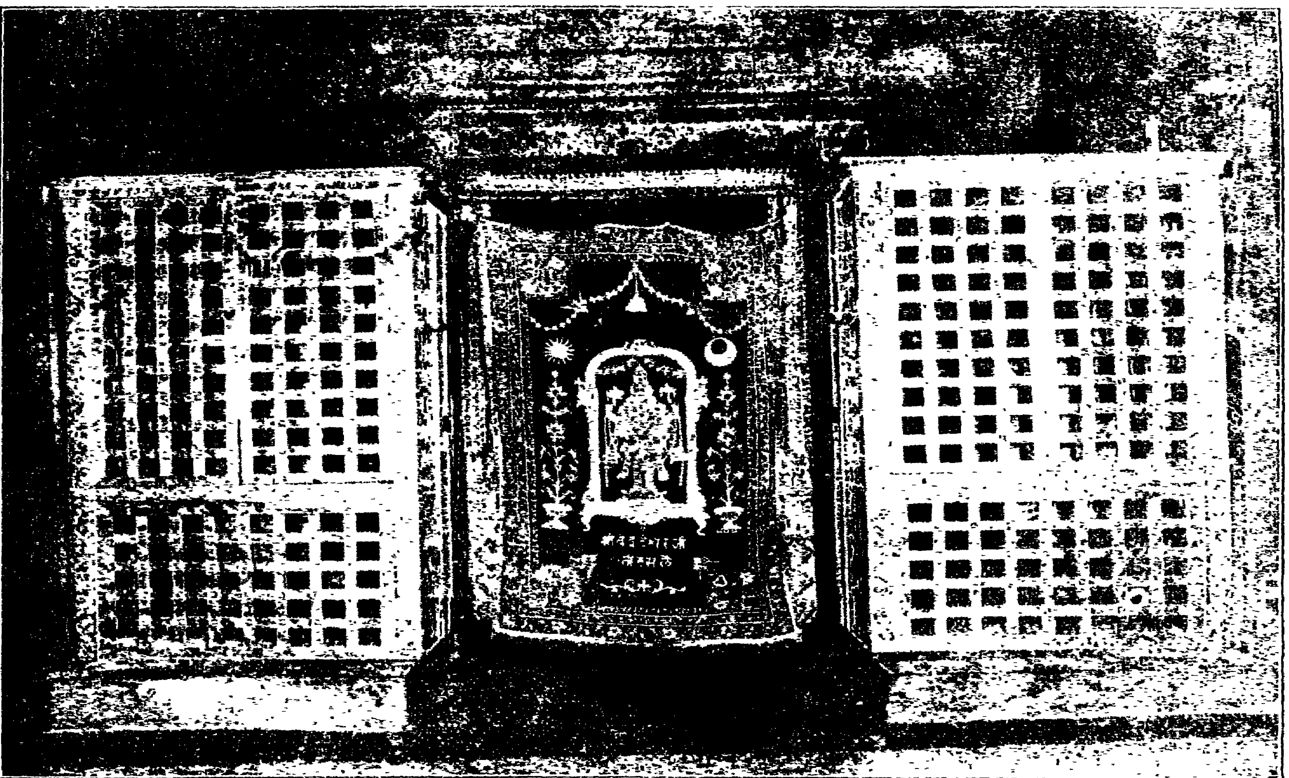
స్వామిపుష్కరిణి.

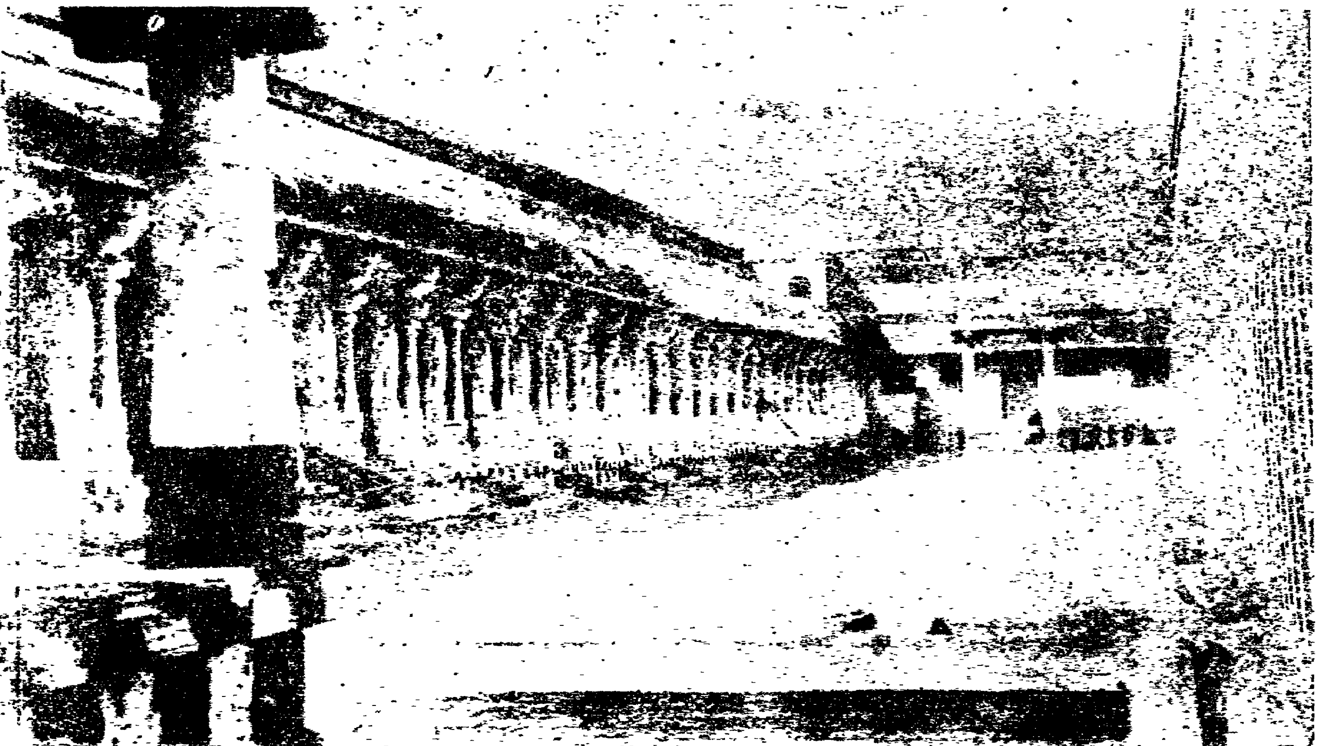
గరుడగంభము.

కల్యాణమండపము.

బంగారువాకిలి.

సంపంగిప్రదక్షిణము

చంపకప్రదక్షిణమును దివ్యప్రసాదము లొసఁగుప్రదేశమును అక్కడిప్రసాదములను నడగోపురమును శ్రీ వాసుని భాష్యకారులను నరసింహుని జనార్దనుని అలమేలుమంగను ఉగ్రాణశాలను ఆనందనిలయమును కళ్యాణ మంటపమును బంగారుగరుడుని శేషుని పునుఁగుచట్టలనుకాచి తైలమువడియఁగార్చుప్రదేశమును స్వామిని స్తుతించుచిలుకలపంజరములను శ్రీభండారమును బంగారుగాదెలను బంగారువాకిటిని దర్శించి స్తుతించి లోనికి స్వామిని సేవింప నరిగెను. ఈసందర్భములలోఁ బెక్కింటికి సంకీర్తనము లున్నవి.

దేవాలయప్రవేశము.

పాడి.

సేవించి చేకొన్న వారి చేతిభాగ్యము ।
వేవేగ రారో రక్షించీ విష్ణుఁ డీడను ॥ పల్లవి ॥

గరుడగంభముకాడ కడుఁ బ్రాణాచారులకు ।
వరము లొసఁగీని శ్రీవల్లభుండు ।
తిరమై కోనేటిచెంతఁ దీర్థఫలము లెల్ల ।
పరుసల కొసఁగీని పరమాత్ముఁడు ॥ సేవించి ॥ 1

సేనమొదలారివద్ద చిత్తములో సుజ్ఞానము ।
నానాగతిఁ బుట్టించీని నారాయణుండు ।
కానుక పైఁడిగాదెలకాడ నిజరూపు ।
ఆనుక పొడచూపీని అఖిలేశుఁడు ॥ సేవించి ॥ 2

సన్నిధి గర్భగృహాన చనవిచ్చి మాటలాడి ।
విన్నపాలు వినీ శ్రీవేంకటేశుఁడు ।
ఎన్నికం బొదాలవద్ద ఇహము పరముఁ జూపీ ।
మన్ననల నలమేలుమంగవిభుఁడు ॥ సేవించి ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 288 రేకు.

విష్వక్సేనుఁడు.

లలిత.

నీవేకా చెప్పఁ జూప నీవేకా ।
శ్రీవిభుప్రతినిధివి సేనమొదలారి ॥ పల్లవి ॥

నీవేకా కట్టెదుర నిలుచుండి హరివద్ద ।
దేవతలఁ గనిపించే దేవుండవు ।
యేవంక విచ్చేసినాను యిందిరాపతికి నిజ ।
సేవకుండవు నీవేకా సేనమొదలారి ॥ నీవేకా ॥ 1

పసిఁడిబద్దలవారు పదిగోట్లు గొలువ ।
దెసలఁ బంపులు వంపే ధీరుఁడవు ।
వసముగా ముజ్జగాలవారి నిందటిని నీ ।
సిసువులఁగా నేలినసేనమొదలారి ॥ నీవేకా ॥ 2

దొరవై సయసురులఁ దుత్తుమురుసేసి జగ ।
మిరవుగా నేలితి వేకరాజ్యమై ।
పరగుసూత్రవతిపతివై వెంకటవిభు ।
సిరులపెన్నిధి నీవె సేనమొదలారి ॥ నీవేకా ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 42 రేకు.

హనుమంతుఁడు.

సాళంగనాట,

మొక్కరో మొక్కరో వాఁడె ముందర నిలుచున్నాఁడు ।
వెక్కువ రామునిబంటు యేకాంగవీరుఁడు ॥ పల్లవి ॥

పెట్టినజంగతోడి పెద్దహనుమంతుఁడు ।
పట్టెను వొడమచేత బలుముష్టి ।

మెట్టినాఁడు పాదముల మించురాకాసితలలు ।
కొట్టె ననుచు నెత్తె గొప్పవలకేలు ॥ మొక్కరో ॥ 1

వంచెను శిరసుమీఁద వాలుగాఁ దనతోఁక ।
పెంచెను మిన్నులు మోవఁబెను దేహము ।
నించినాఁడు రౌద్రము నిడుపాటిదవుడల ।
కాంచనపుఁబట్టుకాసె కడు బిగియించెను ॥ మొక్కరో ॥ 2

పెనఁచి తొడలుదాఁక పెద్దపదకము వేసె ।
తనువుపై వ్రేలాడేదండలతోడ ।
అనయము శ్రీవెంకటాద్రిదేవునిబంటు ।
వెనుబలమై యున్నాఁడు విట్ఠలములోనను ॥ మొక్కరో ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 252 రేకు.

ప్రసాదములు.

దేసాక్షి.

ఏపొద్దు చూచిన దేవుఁ డిట్లానె యారగించు
రూపులతోఁ బదివేలు రుచులై నట్లుండెనూ ॥ పల్లవి ॥

మేరుమందరాలవలె మెఱయు నిడ్డెనలు ।
సూరియచంద్రులవంటి చుట్టుఁబళ్లేలు ।
ఆరని రాజాన్నాలు అందుపై వడ్డించఁగాను ।
బోరన చుక్కలు రాసివోసినట్లుండెను ॥ ఏపొద్దు ॥ 1

పలుజలధులవంటి పైఁడివెండి గిన్నెలు ।
వెలిఁగొండ లంతలేసి వెన్నముద్దలు ।
బలసిన చిలువాలు పంచదార గుప్పఁగాను ।
అలరువెన్నెల రస మందిచ్చినట్లుండెను ॥ ఏపొద్దు ॥ 2

పండిన పంటలవంటి పచ్చళ్లుఁగూరలును ।
వండి యలమేలుమంగ వడ్డించఁగా ।
అండనె శ్రీవెంకటేశుఁ డారగించి మిగులఁగ ।
దండిగా దాసులకెల్ల దాఁచినట్లుండెను ॥ ఏపొద్దు ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 252 రేకు.

స్వామిదర్శనము.

శంకరాభరణం. అటతాళం

పొడగంటిమయ్యా మిమ్ము పురుషోత్తమా, మమ్ము
నెడయకవయ్యా కోనేటిరాయఁడా ॥ పల్లవి ॥

కోరి మమ్ము నేలినట్టికులదైవమా, చాల ।
నేరిచి పెద్ద లిచ్చిన నిధానమా ।
గారవించి దప్పిదీర్చు కాలమేఘమా, మాకు ।
చేరువఁ జిత్తములోని శ్రీనివాసుఁడా ॥ పొడ ॥ 1

భావింపఁ గైవసమైన పారిజాతమా, మమ్ము ।
చేవదేరఁ గాచినట్టిచింతామణీ ।
కామించి కోరిక లిచ్చే కామధేనువా, మమ్ము ।
తావై రక్షించేటిధరణీధరా ॥ పొడ ॥ 2

చెడనీక బ్రదికించే సిద్ధమంత్రమా, రోగా ।
లడఁచి రక్షించే దివ్యౌషధమా ।
బడిఁ బాయక తిరిగే ప్రాణబంధుఁడా, మమ్ము ।
గడియించినట్టిశ్రీవేంకటనాథుఁడా ॥ పొడ ॥ 3

రామక్రియ అటతాళం

కంటిఁగంటి నిలువుచక్కనిమేను కండలును
నంటుఁజూపులను జూచే నవ్వుమోము దేవుని ॥ పల్లవి ॥

కనకపుఁబాదములు గజ్జెలు నందెలును ।
ఘనపీతాంబరము పై కట్టు కటారి ।
మొనసియొడ్డాణపు మొగపుల మొలనూలు ।
ఒనర నాభీకమల ముదరబంధములు ॥ కంటి ॥ 1

గరిమ వరదహస్తకటిహస్తములును ।
సరస నెత్తినశంఖచక్రహస్తములు ।
ఉరముపై కౌస్తుభ మొప్పగుహారములు ।
.... ॥ కంటి ॥ 2

కట్టిన కంటసరులు ఘనభుజకీర్తులు ।
కట్టాణిముత్యాల సింగారనామము ।
నెట్టన శ్రీవెంకటేశ నీకుఁ గర్ణపత్రములు ।
నట్టెసిరసుమీఁద నమరే కిరీటము॥ కంటి ॥ 3

శేషా. ప్రాఁతప్రతి.

భూపాళం

పావనము గావో జిహ్వా బ్రదుకవో జీవుఁడా ।
వేవేల కితని నింక వేమాఱునుం బాడి ॥ పల్లవి ॥

హరినామములే పాడి అతనిపట్టపురాణి ।
ఇరవై మించినయట్టియిందిరఁ బాడి ।
సరస నిరువంకలాను శంఖచక్రములఁ బాడి ।
వరదకటిహస్తాలు వరుసతోఁ బాడి ॥ పావ ॥ 1

ఆదిపురుషునిఁ బాడి అట్టెభూమిసతిఁ బాడి ।
పాదములఁ బాడి నాభిపద్మముఁ బాడి ।
మోదపుబ్రహ్మాండాలు మోచే వుదరముఁ బాడి ।
ఆదరానఁ గంబుకంఠ మంకెతోఁ బాడి ॥ పావ ॥ 2

శ్రీవేంకటేశుఁ బాడి శిరసుతులసిం బాడి ।
శ్రీవత్సముతోడురముఁ జెలఁగి పాడి ।
లావుల మకరకుండలాలకర్ణములు పాడి ।
ఆవటించి యితనిసర్వాంగములుఁ బాడి ॥ పావ ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 173 రేకు.

స్వామియభయహస్తము.

సామంతం.

ఇందరికి నభయంబు లిచ్చుచేయి
కందువ లగుమంచి బంగారుచేయి ॥ పల్లవి ॥

వెలలేనివేదములు వెదికి తెచ్చినచేయి ।
చిలుకుగుబ్బలిక్రిందఁ జేర్చుచేయి ।
కలికియగు భూకాంతఁ కౌఁగిలించినచేయి ।
వలనైన కొనగోళ్ల వాఁడిచేయి ॥ ఇంద ॥ 1

తనివోక బలిచేత దాన మడిగినచేయి ।
ఒనరంగ భూదాన మొసఁగుచేయి ।
మొనసి జలనిధి యమ్ముమొనకుఁ దెచ్చినచేయి ।
ఎనయ నాఁగేలు ధరియించుచేయి ॥ ఇంద ॥ 2

పురసతులమానములు పొల్లచేసినచేయి ।
తురగంబుఁ బరపెడిదొడ్డచేయి ।
తిరువేంకటాచలాధీశుఁడై మోక్షంబు ।
తెరువు ప్రాణుల కెల్లఁ దెలిపెడిచేయి ॥ ఇంద ॥ 3

II వాల్యం 215 పుట.

స్వామిమహిమలు.

శంకరాభరణం. పల్లవి.

ఎటువంటివాఁడవో నీమహిమ
లెట్టు దెలియవచ్చును ।
నిటలలోచనుఁడు అజుఁడు తెలియలేరు
ని న్నెట్లు దెలిసేరు మానవులు ॥ పల్లవి ॥

తిరుమలనంబి తాతాత యన్ననాఁడె
తెలిసెఁబో మీపెద్దతనములు ।
కురువనంబిగారి చేతిబంకమట్టి పువ్వులు
కొన్ననాఁడె తెలిసె మీభోగము ।
మఱియు ననంతాళువారిచెఱువుగట్ట
మన్ను మోయఁగా దెలిసె మీనటనలు ।
గరుడగంభముకాడ కాను కొక్కవరమిచ్చి
గడియించఁ దెలిసె మీసంపద ॥ ఎటు ॥ 1

తొండమాంజక్రవర్తికి సంపద
తొలుత నియ్యఁగాఁ దెలిసె మీయీవులు ।
అండయెఱుకువారి కొఱ్ఱచేనియెన్ను
లారగించగాఁ దెలిసె మీరుచులు ।
వుండి గొల్లలకావిళ్ల పాలెల్ల
వుట్టుకోఁగఁ దెలిసె మీనేమములు ।
దండిగ సంపంగిమాఁకుల నడిపించ
దైవరాయ తెలిసె మీవిద్యలు ॥ ఎటు ॥ 2

మును దాసు తిమ్మన్న తుంబురుకొండకు
మోక్ష మియ్యఁగా దెలిసె మీబుద్ధులు ।

పనివడి తాళ్ళపాకఅన్నమయ్యగారి
పదములలోఁ దెలిసె మీమోజలు।
ఏనయ శ్రీవెంకటనాథ యలుమేల్మంగ
నెద నుంచఁగాఁ దెలిసె మీగోప్యము।
వెనుకొని పరమవారికెదురు వోయి
వెంటరాఁగాఁ దెలిసె మీరాజసము ॥ ఎటు ॥ 3

శేషా. వ్రాఁతప్రతి.

బౌళి.

ఎంతమాత్రమున నెవ్వరు దలఁచిన నంతమాత్రమేనీవు
అంతరాంతరము లెంచి చూడఁ బిండంతే నిప్పటి యన్నట్లు॥ ప ॥
కొలుతురు మిము వైష్ణవులు కూరిమితో విష్ణుండని।
పలుకుదురు మిము వేదాంతులు పరబ్రహ్మ మనుచు।
తలఁతురు మిము శైవులు తగినభక్తులను శివుఁడనుచు।
అలరి పొగడుదురు కాపాలికులు ఆదిభైరవుఁ డనుచు ॥ ఎంత ॥ 1
సరి నెన్నుదురు శాక్తేయులు శక్తిరూపు నీ వనుచు।
దరిసెనముల మిము నానావిధులను తలఁపులకొలఁదుల భజింతురు।
సిరుల మిమ్మునే యల్పబుద్ధిఁ దలఁచినవారికి నల్పం బవుదువు।
గరిమల మిమునే ఘనమని తలఁచిన ఘనబుద్ధులకు ఘనుఁడవు॥ఎంత॥ 2
నీవలనఁ గొఱఁత లేదు మఱి నీరుకొలంది తామరవు।
ఆవల భాగీరథిదరి బావుల ఆజలమే వూరినయట్లు।
శ్రీవెంకటపతి నీవైతే మముఁ జేకొనివున్నదైవమని।
యీవల నే నీశరణనియెద నిదియే పరతత్వము నాకు ॥ ఎంత ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 179 రేకు

బౌళి.

ఏమి వలసిన నిచ్చు నెప్పుడైనను
ఏమఱక కొలచిన నితఁడే దైవము ॥ పల్లవి ॥

ఘనముగా నిందఱికిఁ గన్ను లిచ్చెఁ గాళ్లిచ్చె ।
పనిసేయఁ జేతు లిచ్చె బలియుఁడై ।
తనుఁ గొలువుమని చిత్తము లిచ్చెఁ గరుణించి ।
వొనర లోకాన కెల్ల నొక్కఁడే దైవము ॥ ఏమి ॥ 1

మచ్చిక తనుఁ గొలువ మనసిచ్చె మాట లిచ్చె ।
కుచ్చితములేని కొడుకుల నిచ్చెను ।
చొచ్చినచోటే చొచ్చి శుభమిచ్చె సుఖమిచ్చె ।
నిచ్చలు లోకాన కెల్ల నిజమైనదైవము ॥ ఏమి ॥ 2

వంతమాడి కొలచినఁ బ్రాణ మిచ్చెఁ బ్రాయమిచ్చె ।
యెంతటిపదవులైన నిట్టె యిచ్చె ।
వింతవింత విభవాల వెంకటేశుండిదే మా ।
యంతరంగమున నుండే అరచేతిదైవము ॥ ఏమి ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 18 రేకు.

స్వామిదర్శనము (చూ. 22, పుట.) ఇక్కడి వర్ణనము వంటిదే పరమయోగివిలాసమునను స్వామివర్ణనమున్నది.

ఆవరణంబుల కాదియై మిగులఁ
గోపురారూఢ వైకుంఠగోపురంబునకుఁ
బ్రమదంబుతో మున్ను బ్రణమిల్లి యంతఁ
జనుదెంచి గారుడ స్తంభంబు చక్కి

వినతుఁడై చెంతఁ గోవిరిసాల కేఁగి
వలనొప్పు చంపకావరణంబు వేగ
వలచుట్టి వచ్చి యాస్వామిపుష్కరిణి
తోయంబు లాని యుత్తుంగభాగమున
నాయహికులపతి యవతారమగుచుఁ
దిరుగనిచింతలం దెలిలించు నీడ
తిరుగనిచింత కెంతే భక్తి మ్రొక్కి
రమణ రెండవగోపురము దాఁటి లోని
కమల మహానసాగార సేవించి
నెలకొని యానందనిలయాఖ్య మగుచుఁ
నలువొందు మణివిమానంబు సేవించి
పటుమహామణి మంటపంబు సేవించి
యట వచ్చి తురగతార్క్ష్య హినాయకుల
సేవించి నిత్యుల సేవించి కూర్మి
నావేళ లోనికి నరుదెంచి యచటి
పంచాస్త్రకోటుల భావంబు మించి
పంచవిగ్రహములభాసిల్లి పసిఁడి
గజ్జెలు నందియల్ కనకాంబరంబు
గొజ్జంగిముత్యాలకుచ్చుకటారి
బెడఁగుగాఁ గటిమీఁద బెరసినకేలు
నుడుగక వరముల నొసగుకెంగేలు
నుదరబంధంబు కేయూరహారములుఁ
బొదలుతావుల తట్టుపునుఁగుపై పూఁత
కుడిరొమ్ముమచ్చ యక్కున నెలకొన్న
కడలికన్నియదివ్యకంఠసరంబు

ధళధళదులకించు దరము చక్రంబు
బలసి చూపట్టెడుపాణి పద్మములు
బింబాధరంబు నొప్పెడుకపోలములు
కంబుపోతంబు నెక్కసమాడుగళము
మకరకుండలములు మణికిరీటంబు
వికసితధవళారవిందనేత్రములు
చల్లనిచూపును జారునాసికము
తెల్లనిమెఱుఁగుము త్రియపు నామమును
గలిగి యెంతయును శృంగారభావంబు
మలయు నయ్యలమేలుమంగామనోజు.

పరపరో 8 ఆశ్వా

బంగారుగజ్జెలుఁ బసిఁడియందియలు
జెంగావిచాయమించినపైఁడివలువ
మొగపులమొలనూళ్లు ముత్యాలకుచ్చు
బిగిసి చూపట్టుముప్పిడికతారంబుఁ
గటి ఘటియించిన కరపల్లవంబుఁ
బటువరంబుల నిచ్చు పాణిపద్మంబు
వలమురి నెఱవాఁడి వలయపుఁగత్తి
బలసి చూపట్టెడు పాణియుగ్మమును
బొడ్డుమానికము కెంపులబిటారించు
నొడ్డాణమును మించునుదరబంధంబు
భుజకీర్తులును బాహుపురులు తాయెతులు
భుజగభూషలుఁ దట్టుపునుఁగుమైపూఁత
యక్కునవెలకొన్నయలమేలుమంగ
యక్కజంబగువైజయంతిసరంబుఁ

దారహారములు పుత్తడిజన్నిదములుఁ
జారుముక్తికకంఠసరముఁ బేరురము
కంబుకంధరమును గౌస్తుభమణియు
బింబాధరంబు నొప్పెడికపోలములు
మందస్మితంబును మకరకుండలము
లిందుబింబము హసియించు నెమ్మోము
తెలిదమ్మికన్నులుఁ దిలనాసికంబుఁ
దెలిమించునాణెము త్రియపునామంబు
కనకపిప్పలదళ కలిత పట్టంబు
ననుపమమణిమయం బగుకిరీటంబు
గలుగు శ్రీవేంకటగ్రావాధినాథు."

పరమయోగి 2 అశ్వా.

పైయన్నింటను స్వామిముఖమున ముత్యాలనామ మున్నట్లు వర్ణనమున్నది. అది యాభరణరూపము.

స్వామికి శుక్రవారమునాఁటి తిరుమజ్జనోత్సవమును అన్నమయ యుఁదత్పుత్రులును బదింబదిగా వర్ణించిరి.

అది యీనాఁట నిట్లు సాగుచున్నది:— పునుఁగుతైలపుటభ్యంజనమును క్షీరఘటాభిషేకమును కుంకుమపూవు కస్తురి, కప్రము, నూఱి బంగరుగిన్నెలనించిన యనుకుతో నలుఁగును స్వల్పజలాభిషేకమును అనుకనలుఁగుతోఁ గలసిన యాతీర్థము స్వామిపాదతీర్థముగా సేకరమయిన మీఁద నిరివిగా జలాభిషేకమును జరగును. తలకుఁ దడియాఱఁగా బొడివలువ పిడిచుట్టు చుట్టి దివ్యమంగళవిగ్రహము నెల్లఁ బొడివలువతో దుడిచి నీరుపూఁతగా ముఖమున దూమెఱుఁగుగా సర్వాంగమున పునుఁగుతైలముపూఁత ముఖమునఁ గర్పూర చూర్ణముతో నామము పాఁతుట యానామమునకు నడుమఁ గస్తూరీ తిలకము దిద్దుట అలమేల్మంగహారము (మంగతాళి) మొదలగు దివ్యాభరణములను పీతకౌశేయములను ధరింపించుట జరగును.

తాళ్లపాకవారినాఁట నిట్లు సాగెడిది:—

ఆపాదమస్తకము పునుఁగుతైలపుటభ్యంజనముచేసి కుంకుమపూవు మొదలగువాని యనుకుతో నలుఁగువెట్టి పన్నీటను శుద్ధోదకమునను జలకమార్చి తుడిచి సర్వాంగములందు నారఁగాఁ గర్పూరధూళిచల్లి మేదించి దానిపై నారఁగాఁ బునుఁగుతైలమురాచి ముత్యాలతిరునామము మంగతాళి మొదలగుదివ్యాభరణములను వస్త్రములను పుష్పహారములను నలంకరించు టయ్యెడిది.

అభిషేకసమయమునఁ దాళ్లపాకవారు దగ్గఱనుండి నలుఁగుపాటలు అభిషేకపుఁబాటలు మొదలుగునవి పాడుట అభిషేకానంతరము వారికొకయభిషేకపుఁబన్నీటిచెంబును తాంబూలచందనాదులను నొసఁగి సత్కరించుట జరగెడిది. తిరుమజ్జనోత్సవ మిట్లు శాశ్వతముగా జరగుటకుఁ దాళ్లపాకవారే స్వామి కగ్రహారముల నర్పించిరి.

శుక్రవారాభిషేక దర్శనము.

కంటి శుక్రవారము గడియ లేడింట।
అంటి అలమేల్మంగ అండనుండేస్వామిని ॥ పల్లవి ॥
సొమ్ము లన్నీ కడఁబెట్టి సొంపుతో గోణముగట్టి।
కమ్మని కదంబము కప్పు పన్నీరు।
చెమ్మతోన వేష్టువలు రొమ్ము తల మొల చుట్టి।
తుమ్మెద మైచాయతోన నెమ్మదినుండేస్వామిని ॥ కంటి ॥ 1
పచ్చకప్పురమె నూఱి పసిఁడిగిన్నెల నించి।
తెచ్చి శిరసాదిగ దిగ నలఁది।
అచ్చెర పడిచూడ అందరికన్నుల కింపై।
నిచ్చమల్లెపూవువలె నిటు తా నుండేస్వామిని ॥ కంటి ॥ 2

తట్టుపునుఁగె కూర్చి చట్టలు చేరిచి నిప్పు ।
పట్టి కరఁగించి వెండిపళ్యాల నించి ।
దట్టముగ మేననిండ పట్టించి దిద్ది ।
బిట్టువేడుక మురియుచుండే బి త్తరిస్వామిని ॥ కంటి ॥ 3

శేషాచార్యులవారి వ్రాఁతప్రతి.

శ్రీరాగము.

ఒకపరి కొకపరి కొయ్యారమై
మొకమునం గళలెల్లా మొలచిన ట్లుండె ॥ పల్లవి ॥

జగదేకపతిమేనఁ జల్లిన కర్పూరధూళి ।
జిగిగొని నలువంకఁ జిందగాను ।
మొగిఁ జంద్రముఖి నురమున నిలిపెఁ గనుక ।
పొగరువెన్నెల దిగఁబోసిన ట్లుండె ॥ ఒక ॥ 1

పొరి మెఱుఁగుఁజెక్కులఁ బూసినతట్టుపునుఁగు ।
కరఁగి యిరుదెసలఁ గారఁగాను ।
కరిగమన విభుఁడు గనక మోహమదము ।
తొరిగి సామజసిరి దొలఁకిన ట్లుండె ॥ ఒక ॥ 2

మెఱయ శ్రీవెంకటేశుమేన సింగారముగాను ।
తఱచయినసొమ్ములు ధరియించఁగా ।
మెఱుఁగుఁబోడి యలమేలుమంగయుఁ దాను ।
మెఱుపు మేఘముగూడి మెఱసిన ట్లుండె ॥ ఒక ॥ 3

శ్రీరాగము.

పులుగడిగినయట్టి పురుషోత్తముఁడు వాఁడే
ఎలమి నారతులు మీరెత్తరే దేవునికి ॥ పల్లవి ॥

గొప్పయింద్రనీలాలకొండ మంచు గప్పినట్టు।
నెప్పు మింట పాలవెల్లి నెరసినట్టు।
విప్పు నీలమేఘముపై వెన్నెల గాసినయట్టు।
కప్పురధూళి మేనఁ గప్పిరి దేవునికి ॥ పులు ॥ 1

నిండు నైరావతముపై నీలిజగ గప్పినట్టు।
వెఁడిమేడపైఁ జీఁకటి విడిసినట్టు।
పుండరీకపుఁగొలను పొరిఁ దేం ట్లాఁగినట్టు।
మెండగు తట్టుపునుఁగు మెత్తిరి దేవునికి ॥ పులు ॥ 2

అదె నల్లగలువల నకరువు లుండినట్టు।
మెదిగి కస్తూరిభూమి మేరువున్నట్టు।
యెదుట శ్రీవెంకటేశునెద నలమేల్మంగను।
గుదిగుచ్చి సొమ్ములెల్లా గుప్పిరి దేవునికి ॥ పులు ॥ 3

పెదతిరుమల. శృ. సం 94 తే.

శంకరాభరణ.

ఏమనిచెప్పుదుమమ్మ యీతని సౌభాగ్యము
కోమలపుజవ్వనము గుఱుతైనట్టుండె ॥ పల్లవి ॥

ఒట్టుచుఁ గప్పురకాపు ఊడిగపువారెల్లా।
అట్టె దేవునికి నలఁదగాను।
దట్టముగ మంచి తెల్లఁదామెరపువ్వునకు।
ముట్టి అవయవములు మొలచినట్టుండె ॥ ఏమని ॥ 1

తనివొంద గిన్నెలతోఁ దట్టుపునుఁగులు దెచ్చి।
పొలుపొంద దిరుమేనఁ బూయ్యగాను।
పనివడి గొప్పనిడుపాటినే రేదుఁబంటు।
కనుపట్టు పురుషాకార మైన ట్టుండె ॥ ఏమని ॥ 2

అలమేలుమంగ నురమందుఁ బెట్టి సొమ్ములెల్లా ।
పలువిధముల నించి భావించగాను ।
అలర శ్రీవేంకటేశుం డనెడిపుష్పాడిరాశి ।
వెలయ మరుఁడు ముద్రవేసినట్లుండె ॥ ఏమని ॥ 3

నేఁడు స్వామినామపుఁగర్పూరచూర్ణమును తిలకపుఁగస్తూరిని బునుఁగుతైలమునుగలపి శ్రీపాదరేణువని వేఱుగాను అభిషేకపుసుగంధి తీర్థమును పాదతీర్థమని వేఱుగాను భక్తులకుఁ బ్రసాదించుటజరుగుచున్నది. రేపణూరి వేంకటాచార్యుఁడురచించిన శ్రీపాదరేణుమాహాత్మ్యమున స్వామి మే నెల్ల మేదెంచిన, మేదించుటలో శ్రీపాదములందుఁ దొరిగిన, కర్పూరధూళితోడి పునుఁగుతైలమును, దన్మిశ్రమయిన పాదతీర్థమును శ్రీపాదరేణు నామమునఁ బ్రస్తుతిగన్నది.

తాళ్లపాకవారి సంకీర్తనములలో నిప్పటికి నేఁజూచినంతలో పునుగుతైలముతోడి కస్తూరీకర్పూరమిశ్రితమయిన పాదతీర్థమే ప్రస్తుతమయినది గాని నేటిశ్రీపాదరేణుసంకలనరీతిగాని శ్రీపాదరేణునామముగాని కానరాలేదు. ఒకసంకీర్తనము:—

శంకరాభరణము.

శ్రీహరిపాదతీర్థంబే చెడనిమందు ।
మోహపాశాలు గోసి మోక్షమిచ్చే మందు ॥ పల్లవి ॥

కారమై కంటగించని కడుఁ జల్లనిమందు ।
నూఱనికాచనియట్టి నున్ననిమందు ।
కోరికతో వెలవెట్టి కొనితేవల్లనిమందు ।
వేరువెల్లంకులు కూర్చనట్టి పొందువోనిమందు ॥ శ్రీహరి ॥ 1

గుఱుతైనరోగములు గుణముచేసేమందు ।
దురితములు పెడఁబాపే దొడ్డమందు ।

నిరతము బ్రహ్మాదులు నేరుపుతో సేవించేమందు ।
నరకము సోరనట్టినయమయినమందు ॥ శ్రీహరి ॥ 2
పొంకముతో భయములు పొందనియ్యనిమందు ।
మంకు బుద్ధులు మాన్పి మన్నించేమందు ।
పంకజాక్షు వేంకటరమణ ప్రపన్నునిమందు ।
సెంకించక తనదాసులఁ జేపట్టేమందు ॥ శ్రీహరి ॥ 3

అన్నమాచార్యునిసంకీర్తనములలో గురుస్తుతిపరములుగా రచనలు చాలఁగలవుగాని ఆగురువుపేరేమో సరిగాఁ దెలియరాలేదు. ముద్రాధారణానంతరము వైష్ణవు లీతని బంతి నిడుకొని భుజించిరట (చూ 2 వ పుట) అన్నమాచార్యునినాఁడే యీవంశమువారు వైష్ణవు లయిరి. ఈవిషయము నీతని పెద్ద మనుమఁడు చిన తిరుమలాచార్యుఁ డిట్లు చెప్పుకొన్నాఁడు.

దేసాళం.

ఎట్టిహితోపదేశకుం డెటువంటి దయాళువు ।
అట్టె తాళ్లపాకన్నమాచార్యుఁడు ॥ పల్లవి ॥

పచ్చితామసుల మమ్ముం బరమసాత్వికులఁగా ।
నిచ్చటనే చేసినాఁడు యెంతచిత్రము ।
ఇచ్చగించి మాకులాన నెన్నఁడు లేనివైష్ణవ ।
మచ్చముగాఁ గృపసేసె నన్నమాచార్యుఁడు ॥ ఎట్టి ॥ 1

ముదిరినపాపకర్మములు సేసినట్టి మమ్ము ।
యెదుటఁ బుణ్యులఁ జేసె నెంతసోద్యము ।
కదిసి యేజన్మానం గాననిసంకీర్తన ।
మదన నుపదేశించె నన్నమాచార్యుఁడు ॥ ఎట్టి ॥ 2

గడుసుందనపుమమ్ముఁ గడువివేకులఁ జేసి ।
యిడుమ లెల్లాఁ బాపె నేగురుఁడు ।
నడుమనే యెన్నడుఁ గానని శ్రీవెంకటనాథు ।
నడియాలముగ నిచ్చె నన్నమాచార్యుఁడు ॥ ఎట్టి ॥ 3

చినతిరు, అధ్యా. 9 ఛేశ.

అన్నమాచార్యచరిత్రమున (చూ 28 పుట.) నిక్కడఁ గొంత గ్రంథపాత మున్నది. అందుఁ గొన్ని యేండ్లకాల మేమో గురుసన్నిధి నన్నమాచార్యుఁ డుండుట ఆతని వెదకికొనుచు నాతనితల్లి తిరుమలకు వచ్చి కొడుకును జూచి యింటికి రమ్మని పిలుచుట ఆతఁడు సమ్మతింప కుండుట అందుపై గురుఁడేవో దివ్యోపదేశములు చేసి యింటికిఁ బొమ్మని మీవంశమునఁ బుట్టఁబోవువారు మహనీయులు కాఁగలరని యాశీర్వదించుట ప్రధానముగా నుండఁదగినకథాంశము. తొలుతనింటికిఁబో సమ్మతింప కున్నను గుర్వాజ్ఞ గనుక నన్నమాచార్యుఁ డెట్టకేలకందుకు సమ్మతించెను. ఈసందర్భమున సంకీర్తనములున్నవి:—

మలహరి.

సర్వోపాయముల జగతి నాకితండె
వుర్వీధరుఁడు పురుషోత్తముం డితండె ॥ పల్లవి ॥
సకలగంగాదితీర్థస్నానఫలము లివి
స్వామిపుష్కరిణిజలమె నాకు ।
సకలపుణ్యక్షేత్రవాసయాత్ర లివి
సరివేంకటాచలవిహార మిదియె ।
సకలవేదాధ్యయనశాస్త్రపాఠంబు లివి
శౌరిసంకీర్తనం బిదియె నాకు ।

సకలకర్మానుష్ఠానము లితని కిచ్చుటఁ
జాతుపడికైంకర్య మిదియె ॥ సర్వో ॥ 1
ఉపవాసతపము లివి యితనిప్రసాదంబు
లొగి భుజించుటె నాకు దినదినంబు ।
జపరహస్యోపదేశంబు లితనిపాద
జలములు శరణనేటిసేవయొకటె ।
ఉపమింపఁ బుణ్యపురుషులదర్శనము నాకు
నొగి నిచటిబహువృక్షదర్శనంబు ।
యెపుడుఁ బుణ్యకథాశ్రవణంబు లిచోటి
యెన్నఁ గలబహుపక్షికలకలంబు ॥ సర్వో ॥ 2
తలఁపుగలయోగంబులందు శ్రీవైష్ణవులఁ
దగులుసంవాసనమహాయోగంబు ।
వెలయ నిండుమహోత్సవంబు లిన్నియు నితని
విభవంబు లెనఁగుతిరునాళ్లు నాకు ।
చెలఁగి యిటుదేవతాప్రార్థనింతయు నాకు
శ్రీవెంకటేశ్వరుని శరణాగతి ।
అలరునాసంపదలు యితనిపట్టపురాణి
అలమేలుమంగకడగంటిచూపు ॥ సర్వో ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 133 రేకు.

భౌళి.

పాడేము నేము పరమాత్మ నిన్నును
వేడుక ముప్పదిరెండువేళల రాగాలను ॥ పల్లవి ॥
తనువే వోళవు తలయే దండెకాయ ।
ఘనమైనవూర్పులు రెండు కట్టినత్రాళ్లు ।

మనసె నీ బద్దితాడు మఱి గుణాలె జీవాళి।
మొనసినపుట్టుగె మూలమైనకరడి ॥ పాడే ॥ 1
పాపపుణ్యా లిరువంక పైఁడివెండియనుసులు।
పైపైఁ గుత్తికె మేటి పైచనిగె।
కోపులనాలికె లోనఁ గుచ్చికట్టినట్టిత్రాడు।
చూపరాని సంసారమె సూత్రపుఁగణిక ॥ పాడే ॥ 2
జీవునకు నీదండె సేసిన వాఁడవు నీవు।
వావాతిమాటలే నీపై వన్నెపదాలు।
ఈవే మాకు సిహపరా లిచ్చితివి మెచ్చితివి।
శ్రీవెంకటేశ నీవే చేకొన్నదాతవూ ॥ పాడే ॥ 3

అన్న. అధ్యా. ౨౩౧ రేకు.

గుండక్రియ

దాఁచుకొని పాదాలకుఁ దగ నేఁ జేసినపూజ లివి।
పూఁచి నీకీరితి రూపు పుష్పము లివి యయ్యా ॥ పల్లవి ॥
ఒక్కసంకీర్తనే చాలు వొద్దికై మమ్ము రక్షించఁగ।
తక్కినవి భండారాన దాఁచి వుండనీ।
వెక్కసము నీనామము వెలసులభము ఫలమధికము।
దిక్కై నన్నేలితి వింక నవి తీరనినాధనమయ్యా ॥ దాచు ॥ 1
నానాలికపై నుండి నానాసంకీర్తనలు।
పూని నాచే నిన్నుఁ బొగడించితివి।
వేనామాలవెన్నుఁడా వినుతించ నెంతవాఁడ।
కానిమ్మని నాకీపుణ్యము గట్టితి వింతేయయ్యా ॥ దాచు ॥ 2
ఈమాట గర్వముగాదు నీమహిమే కొనియాడితిఁ గాని।
చేముంచి నాస్వాతంత్ర్యము చెప్పినవాఁడఁ గాను।

నేమానం బాడేవాఁడను నేరము లెంచకుమీ ।
శ్రీమాధవ నే నీదాసుఁడ శ్రీవేంకటేశుఁడవయ్యా ॥ దాచు ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 169 రేకు.

లలిత.

బల్లిదులు నీకంటెఁ బరులున్నారా నన్నుఁ
దొల్లిటి వారి నింకం దోయకు మోయయ్య ॥ పల్లవి ॥

చిక్కులభవములఁ జేరం జిక్కి వోపలేక ।
నిక్కి నీమఱుఁగు చొచ్చి నిలిచితిని ।
అక్కజమై యల్లనాఁటి అప్పులకర్మము లెల్ల ।
ఇక్కడనే చుట్టుముట్టి నేమినేతునయ్య ॥ బల్లి ॥ 1

లచ్చి సంసారమునకు లగ్గ మచ్చితీరలేక ।
యిచ్చట నిన్నుఁగొలిచి మొక్కువై తిని ।
పొచ్చముల నల్లనాఁటి పూఁటగీరదని కొన్ని ।
బచ్చన బందాలు వచ్చెఁ బాపఁగదవయ్య ॥ బల్లి ॥ 2

అంచల నింద్రియముల కరివెట్టి పెట్టలేక ।
ముంచి నీపాదలకు మొఱవెట్టితి ।
పొంచిన శ్రీవేంకటేశ భువనరక్షకుఁడవు ।
పంచలనున్నాఁడ నన్నుఁ బాలించవయ్య ॥ బల్లి ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 361 రేకు.

నారాయణి

ఏలికవునీవట యింకా దైన్యమేల
తాలిమి నీచేఁతలకుఁ దగవుగా దనరా ॥ పల్లవి ॥

ఘనకర్మానుభవమె కావలె నొండె నాకు ।

వనజాక్ష నీసేవె వలెనోండె।
కినుకఁ బూఁటయు సంకెలయు రెండునేల ।
ననిచి యిందుకు నిన్ను నవ్వేరుసుమ్మీ ॥ ఏలి ॥ 1
పై కొని నేఁజేసినపాపమె కావలెనోండె।
తూకొని నీనామముచేఁ దుంచుటయొండె ।
సాకిరి చంకదుడ్డు శరణార్థి రెండునేల ।
మేకొని యీమాట వింటె మెత్తురా నిన్నును ॥ ఏలి ॥ 2
ఇరవుగా మఱపొండె యెఱుక గావలె నోండె ।
సరస రెండును నైన సంగతౌనా ।
గరిమ శ్రీవెంకటేశ కరుణించితివి నన్ను ।
సరిచేసి జంటమాట జఱవకు మింకను ॥ ఏలి ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 335 రేకు.

ఎట్టకేలకన్నమాచార్యుఁడు తిరుమలపీడి తల్లితో నింటికిఁజేరెను. నవయౌవనముననున్న కుమారునికిఁ దల్లిదండ్రులు పెండ్లి ప్రయత్నములుచేసిరి. తిరుమలమ్మయని అక్కలమ్మయని భార్యల, నిద్దఱనిచ్చి పెండ్లి చేసిరి. అన్నమా చార్యచరిత్రమున నిర్వురను సమకాలముననే పెండ్లాడె ననదగినట్లు రచనమున్నది. (చూ. 30 పుట.)

తాళ్లపాకలో తిరుమలమీఁద అహోబలమున ఇంక ననేకపుణ్యస్థళముల వర్తించుచు గార్హస్థ్య మనుభవించుచు నన్నమాచార్యుఁడు నవయౌవనమున స్వామిమీఁదఁ జాల శృంగారకీర్తనములు విరచించెను.

అహోబల నృసింహస్వామి గురువై తానే త్రిదండమును మంత్రములను ననుగ్రహింపఁగా హయగ్రీవానుగ్రహముఁ బడసి సన్యాసియై వేదాంతదేశికుని సంప్రదాయము ననువర్తించుచున్న శఠకోపమునియొద్ద

సకల వేదాంతశాస్త్రము నన్నమయ యధ్యయనముగావించెను. ఈ శఠకోపముని అహోబలమఠ ప్రతిష్ఠాపనాచార్యులయిన యాదివణ్ శఠకోపమునీశ్వరులగుదురు. అన్నమయనాఁట నీశఠకోపయతులే వర్తిల్లిరి. ఆముక్తమాల్యదలో శ్రీకృష్ణదేవరాయలవారీశఠకోపయతిని సన్నుతించిరి. (చూ. ఆశ్వా 7 వచనము) అన్నమాచార్యుఁ డీయతివర్యు నిట్లు కీర్తించెను.

భైరవి

చూడుఁ డిందఱకు సులభుఁడు హరి ।
తోడునీడ యగు దొరముని యితఁడు ॥ పల్లవి ॥

కైవల్యమునకుఁ గనకపుఁదాపల ।
త్రోవై శ్రుతులకుఁ దుదిపదమై ।
పావన మొకరూపమై విరజకు ।
నావై యున్నాఁ డిదె యితఁడు ॥ చూడు ॥ 1

కాపాడఁగ లోకములకు సుజ్ఞాన ।
దీపమై జగతికిఁ దేజమై ।
పాపా లడపఁగ భవపయోధులకు ।
తేపై యున్నాఁ డిదేయాతఁడు ॥ చూడు ॥ 2

కరుణానిధికి రంగపతికిఁ గాంచీ ।
వరునకు వేంకటగిరిపతికిఁ ।
నిరతి నహోబలనృకేసరికిఁ ద ।
త్పరుఁ డగుశఠకోపముని యితండు ॥ చూడు ॥ 3

అన్న. అధ్యా. I వాల్యూం.

అన్నమాచార్యుఁడు మంచిప్రాయముననే రామాయణమెల్ల కీర్తనాత్మకముగా వెలయించెను. (చూ. 30 పుట.) అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనములలో రామాయణకథా ఘటితములుచాలఁగలవు. అన్నమయ

సంకీర్తనపద్ధతి జగన్మోహనమై ప్రఖ్యాతి కెక్కెను. అది విని సాళ్వనరసింగ రాయఁడన్నమయదర్శనమపేక్షించెను. ఈనరసింగరాయఁడుటంగుటూరి[1] పాలకుఁడని నాళీకబాంధవాన్వయుఁ డని యిం దున్నది (చూ. పుట 31) అతఁడు చంద్రవంశమువాఁడని శాసనములందును గ్రంథములందునున్నది. ఇందునాళీక 'బాంధవా' ఉండుట 'శాత్రవా' ఉండుటకు వ్రాఁతగాని చేతప్పుగాఁబోలును. నరసింహరాయఁడు విజయనగరపుఁ బ్రథమరాజ వంశ్యుఁడగు విరూపాక్షరాయలతర్వాత నావంశము నుత్సారించి రాజ్య మాక్రమించు కొన్నాఁడు. ఇంచుమించుగా నాతఁ డన్నమయవయసు వాఁడు.అతఁడు తొలుత దండనాథుఁడుగా విద్యానగరరాజులక్రిందనుండి యారాజులదౌర్బల్యముచే సననన్నగఁ బెంపొంది తుదికి విద్యానగరా ధీశరుఁ డయినాఁడు. విద్యానగర మాక్రమించుకొనక పూర్వము క్రీ. 1450 ప్రాంతముల నీతఁడు పొత్తపినాఁటిలోని టంగుటూర దండనాథుఁడై ప్రాభవమున వర్తిల్లుచుండఁ బోలును. అన్నమాచార్య చరిత్రమున నాతడు 'రాచమూఁకలలోబరాక్రమశాలి' యని కలదు. అతఁడన్నమా చార్యుని వేఁడికొని తనయూరికిఁ బిలుచుకొనిపోయినాఁడు. అపుడు "శ్రీకృష్ణుమన్ననఁ గ్రీడి భూచక్ర। మేకచక్రంబుగానేలినపగిది। నాలాగు మీానపాయము నాకుఁ గలుగ। నేలుదుధరయెల్ల నేకచక్రముగ" నని తనకోర్కె తెల్పుకొన్నాఁడు. రాయఁడు నన్నమయయుఁ బొంది పోనఁగి టంగుటూరఁ గొన్నా ళ్లుండిరి. అన్నమయ యాశీస్సుచే శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామిదయచే నరసింగరాఁడు విజయనగరరాజ్య మాక్ర మించుకొనెను. తిరుపతిశాసనములఁబట్టియు సాళ్వాభ్యుదయమునుబట్టియు నాతఁడు కొన్నాళ్లు తిరుపతిదగ్గఱిచంద్రగిరిలోరాజ్య మేలినట్లు తెలియ నగును. టంగుటూ రాతనిజన్మస్థలమో దండనాయకత్వస్థానమో కాఁబోలును.

1 టంగుటూరు కడపజిల్లా రాజంపేట తాలూకాలోనున్నది.

విజయనగరరాజ్యపు విప్లవ (విరూపాక్ష చంద్రశేఖరరాయల) కాలమునఁ గాఁబోలును కపిలేశ్వర గజపతి యొకమాఱును, పురుషోత్తమ గజపతి యింకొకమాఱును విజయనరము మీఁదికి దండెత్తి వచ్చిరి. తొలితూరి కొంత కప్పము చెల్లించి విరూపాక్షరాయఁడు గాఁబోలును విజయనగరమును రక్షించుకొనెను. రెండవతూరి పురుషోత్తమ గజపతికి సాళ్వనరసింహరాయఁ డుదయగిరిరాజ్యమున నొసంగి విజయనగరమును గాపాడఁగలిగెను.

కపిలేశ్వరజగపతి:—

ప్రసహ్యకర్ణాటమహీపతేఃపురం నిరుధ్యవిద్యానగరీంనిజైర్బలైః ।
సమున్నతం మానమివోచ్ఛ్రయంకరం సమాదదేకర్కశచక్రవిక్రమః॥

పురుషోత్తమగజపతి:—

యస్మిన్నిత్యతరప్రతాపదహన జ్వాలాయమానధ్వజ ।
స్తంభాబద్ధకుసుంభరక్తవసన ప్రేక్షావిభగ్నద్విషే ।
సంధాయాభయయాచనాంజలి మహోదత్వోదయాద్రింభయా
దాత్మానంముముచే నృసింహానృపతిః కర్ణాటదేశాధిపః ॥ [1]

చరిత్రకారు లీసందర్భము నిట్లు గుర్తించిరి.

"విషయాసక్తుఁడగు విరూపాక్షరాయని నాతని పెద్దకొమారుఁడగు రాజశేఖరరాయలు చంపించెను. (౧౪౭౮) ఇతనిని ఈతని తమ్ముడగు రెండవవిరూపాక్షరాయలు చంపించెను. కాని యీభ్రాతృహంత పరిపాలనము ప్రజల కిష్టమైనది గాదయ్యెను. ఆతని దండనాయకుఁడగు

1 అనంతవరత తామ్రశాసనము, భారతిసంవత్సరాది సంచికలోను, కళింగదేశ సంచికలోను ప్రకటితము.

సాళువనరసింహరాజు సర్వజనులు తనకు అనుకూలురుకాఁగా రాజును వెడలఁగొట్టి రాజ్యమును ఆక్రమించుకొనెను. అంత నీప్రథమవంశ మంతరించెను. (౧౪౮౬) తర్వాత సాళ్వనరసింహరాజు ౧౪౮౬ నుండి ౧౪౯౦ దాఁక రాజ్యమేలెను." [1]

సాళ్వనరసింగరాయనికి బ్రహ్మహత్యాపాపము చుట్టుముట్టఁగా దానిని, మాధ్వమతాచార్యులగు శ్రీపాదరాయలవారు విడఁగొట్టిరట. ఈ బ్రహ్మహత్య కారణముగాఁ దిరపతి వేంకటేశ్వరస్వామి యర్చనము నిలిచిపోఁగా వ్యాసరాయలు పండ్రెండేఁడ్లు స్వామియర్చనముసలిపి నెమ్మదిగా మరల వైఖానసులఁజేర్చిరట! శ్రీపాదరాయాష్టకములో నీశ్లోక మున్నది.

శ్రీమద్వీరనృసింహరాయనృపతే ర్భూదేవహత్యావ్యథాం
దూరీకృత్య తదర్పితోజ్జ్వలమహాసింహాసనే సంస్థితః
శ్రీమత్పూర్వకవాటనామకపురే సర్వేష్టసిద్ధిప్రదః
శ్రీ శ్రీపాదయతీంద్రశేఖరమణి ర్భూయా త్సనః శ్రేయసే. [2]

క్రీ. 1440 నాఁటికిఁ బదునాఱేండ్లవాఁడయిన యన్నమాచార్యుఁ డీరాజోప్లవముల నెల్ల నెఱుఁగున్నాఁడు. నరసింహరాయలప్రార్థనముసఁ గాబోలును దఱచుగా విద్యానగరమున కరుగుచు నక్కడ వెలసి యున్న వేల్పులపై పెక్కుసంకీర్తనముల రచించినాఁడు. ఆయాకాలము లలో నాతని కక్కడిరాజుల దౌర్జన్యములు ప్రత్యక్షము లగుచుండెడివి. రాజ్యలబ్ధికై నాఁటిరాజులుచేసిన పితృభాతృ పుత్రహత్యాదుల నాతఁడు సంకీర్తనములలో వివరించి విలపించినాఁడు.

---

1 మహమ్మదీయమహాయుగము -

2 దీనిని దొలుత కర్ణాటచరిత్రకారులు గుర్తించిరి.

అవ్వచరికోన

శ్రీరాగం

వెఱతు వెఱతు నిందు వేఁడుకపడ నిట్టి
కలుచబుద్ధుల నెట్టు గూడుదునయ్యా ॥ పల్లవి ॥

దేహమిచ్చినవానిఁ దివిరి చంపెడువాఁడు ।
ద్రోహిగాక నేఁడు దొరయటా ।
ఆహికముగ నిట్టిఅధమవృత్తికిఁ కే ।
సాహసమున నెట్టు చాలుదునయ్యా ॥ కలు ॥ 1

తోఁడఁబుట్టినవానిఁ దొడరి చంపెడువాఁడు ।
చూడ దుష్టుఁడుగాక సుకృతియట ।
పాడై నయిటువంటి పాపబుద్ధులు సేసీ ।
నీడ నిలువ నెట్టు నేరుతునయ్యా ॥ కలు ॥ 2

కొడుకు నున్నతమతిం గోరి చంపెడువాఁడు ।
కడుఁ బాతకుఁడుగాక ఘనుఁడటా ।
కడలేని యిటువంటి కలుమవృత్తికి నాత్మ ।
వోడఁబఱపఁగ నేనెట్లోపుదునయ్యా ॥ కలు ॥ 3

తల్లిఁ జంపెడువాఁడు తలఁప దుష్టుఁడు గాక ।
యెల్లవారల కన్న నెక్కుడటా ।
కల్లరి యనుచు లోకము రోయుపని యిది ।
చెల్లఁబో నే నేమిసేయుదు నయ్యా ॥ కలు ॥ 4

యింటివేలుపు వెంకటేశ్వరుఁ డనవెంట ।
వెంటఁ దిప్పెడువాఁడు విభుఁడటా ।
దంటనై యాతని దాసానుదాసినై ।
వొంటి నుండెద నేమి నొల్లనోయయ్యా ॥ కలు ॥ 5

అన్న. అధ్యా. 38 రేకు.

విజయనగర రాజ్యముమీఁదికి (కపిలేశ్వర, పురుషోత్తమ) గజపతులు దండెత్తి వచ్చినపుడో యింకెపుడో అన్నమయ విజయనగరములోనో స్వగ్రామముననో ఉండఁగా నాతని దేవతార్చన విగ్రహములను శత్రువు లెత్తుకొనిపోవుటో, స్థలముమార్పు గజిబిజిపాటులో నేమో అయిపోవుటో జరగి కానరాకపోఁగా సంకీర్తనరూపమున నిట్లు విలపించినాఁడు.

బౌళి

ఇందిరారమణుఁ దెచ్చి యియ్యరో మా కిటువలె ।
పొంది యీతనిఁ బూజించఁ బొద్దాయ నిపుడు ॥ పల్లవి ॥

ధారుణి మైరావణు దండించి రాముఁ దెచ్చి ।
నేరుపు మించిన యంజనీతనయా ।
ఘోరనాగపాశములఁ గొట్టి వేసి యీతని ।
కారుణ్య మందినట్టి ఖగరాజ గరుడా ॥ ఇంది ॥ 1

నానా దేవతలకు నరసింహుఁ గంభములో ।
పానిపట్టి చూపినట్టి ప్రహ్లాదుఁడా ।
మానవుఁడై కృష్ణుమహిమల విశ్వరూపు ।
పూని బండి నుంచుకొన్న పోటుబంట యర్జునా ॥ ఇంది ॥ 2

శ్రీవల్లభునకు నశేషకైంకర్యములా ।
శ్రీవెంకటాద్రివైన శేషమూరితి ।
కైవశమైన యట్టి కార్తవీర్యార్జునుఁడా యీ ।
దేవుని నీవేళ నిట్టె మాకుఁ దెచ్చి యీయరే ॥ ఇంది ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 373 రేకు.

క్రీ 1440 ప్రాంతములనో తర్వాతనో తురుష్కులు గాఁబోలును జరపిన దౌర్జన్యము నన్నమాచార్యు డిట్లు చెప్పిచెప్పి చింతిల్లినాడు.

అన్నమాచార్యు లర్చించిన శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామి

శ్రీకోదండరామస్వామివారి ఆలయమునందుండు
కల్యాణ వేంకటేశ్వరస్వామివారు

రామక్రియ.

తతిగాని యీపాటు దైవమా విచారించవే।
కతలాయఁ జెప్ప నేఁడు కలికాల మహిమా ॥ పల్లవి ॥

తుటుములై భూసురుల తుండెములు మొండెములు।
యిటువలె భూతములు యెట్టు మోఁచెనో।
అటుబాలుల రొదలు ఆకాశ మెట్టోరిచెనో।
కటకటా యిట్లాయఁ గలికాలమహిమా ॥ తతి ॥ 1

అంగలార్చే కామినుల యంగభంగపు దోఁపు।
లింగితాన మింటసూర్యుఁ డెట్టు చూచెనో।
పొంగు నానాజాతిచేత భువన మెట్లానెనో।
కంగి లోక మిట్లాయఁ గలికాలమహిమా ॥ తతి ॥ 2

అరుదు గోహత్యలు సేయఁగ దూఱ లంగలార్వ।
పరిధర్మదేవ తెట్టు సమ్మతించెనో।
పరధనచూఱ కెట్టు పట్టాయనో లక్ష్మి।
కరుణ యెం దణఁగెనో కలికాలమహిమా ॥ తతి ॥ 3

దేవాలయాలు నానాదేశము లెల్లాఁ జొచ్చి।
దేవఁగా నెట్లుండిరో దేవతలు।
తావు లేలే రాజులకు దయ గొంత పుట్టదాయ।
కావరమే ఘనమాయఁ గలికాలమహిమా ॥ తతి ॥ 4

నిరపరాధులఁ జంపి నెత్తురు వారించఁగాను।
తెరల కెట్టుండిరో దిక్పాలులు।
విరసవర్తను లుండే విపరీతకాలమున।
గరువాలుం గపటాలె కలికాలమహిమా ॥ తతి ॥ 5

వుపమించి దంపతులు వొకరొకరినిం జూడ ।
చపలదుఃఖములతో సమయఁగాను ।
తపములు జపములు ధర్మము లెం దణఁగెనో ।
కపురుంబాపాలు నిండెఁ గలికాలమహిమా ॥ తతి ॥ 6

తలలు వట్టీడువఁగాను తల్లులు బిడ్డలవేయ ।
తలఁపెట్టుండెనో యంతర్యామికి ।
మలసి ముక్కులు గోయ మరుఁ డెట్టు వోరిచెనో ।
కలఁకలే ఘనమాయఁ గలికాలమహిమా ॥ తతి ॥ 7

దీనతలోఁబడి గుండెదిగు లసురుసురులు ।
వాని నెట్లు లోఁగొనెనో వాయుదేవుఁడు ।
గూనువంచి తల్లి చూడఁ గొడుకుఁ గుత్తిక గోయఁ ।
గానఁబడె నింతేసి కలికాలమహిమా ॥ తతి ॥ 8

పలుమాఱు నమ్మించి ప్రాణములు గొనఁగాను ।
యిలఁ దమలోఁ బ్రాణా లెట్లుండెనో ।
నెలవై శ్రీవెంకటేశ నీవే మెఱుంగుదువు ।
కలుషమే ఘనమాయఁ గలికాలమహిమా ॥ తతి ॥ 9

అన్న. అధ్యా. 373 రేకు.

గజపతులు విద్యానగరము నాక్రమించినప్పు డాతఁ డొడ్డెబాస నేర్చుకోవలసినవాఁ డయినాఁడు గాఁబోలును. దీనిని సంకీర్తనమునఁ జెప్పుకొన్నాఁడు:—

మాళవి.

అన్నియు నాయందె కఁటి నన్నిటివాఁడా నేన ।
మున్నె నా భావముతో ముడిచివేసినది ॥ పల్లవి ॥
చెలఁగి సంసారమే చింతించి సంసారినైతి ।
ములిఁగి ముక్తి దలంచి ముక్తుండనైతి ।

పలుమతాలు దలఁచి పాషండబుద్ధినైతి ।
చెలఁగి శ్రీపతిఁ దలఁచి శ్రీవైష్ణవుఁడనైతి ॥ అన్ని ॥ 1
పొసఁగఁ బుణ్యముసేసి పుణ్యాత్ముఁడనైతి ।
పసలఁ బాపముసేసి పాపకర్ముఁడనైతి ।
వెస బ్రహ్మచారినైతి వేఱే యాచారమున ।
ముసిఁగి మఱొకాచారమున సన్యాసినైతి ॥ అన్ని ॥ 2
వాగి నొడ్డె భాషలాడి వొడ్డెవాఁడనైతిని ।
తెగి తెలుంగాణ నేర్చి తెలుఁగు వాఁడనైతి ।
అగడై శ్రీవేంకటేశ అన్నియు విడిచి నేను ।
తగు నీదాసుండనై దాసరినైతి ॥ అన్ని ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 266 రేకు.

విజయనగరరాజ్యప్రధానరాజధాని విజయనగరమే అయినను నరసింహరాయఁ డందు స్థిరవాసముచేయులేదేమో ! రాజ్యసర్వస్వాక్రమణానంతరమో తత్పూర్వమో కొన్నాళ్లాతఁడు గొప్పదుర్గమగు పెనుగొండ లోఁగూడ నుండెను గాఁబోలును. అన్నమాచార్యునిఁ బెనుగొండకు రావించుకొని సంకీర్తనములు వినిపింపఁ వేఁడెను.

అన్నమయపాడుట.

తేనెలపై తేట తిన్ననిచెఱకు
పానకముల నేరుపఱచిన మేలు
చక్కెరలో తీపు చల్లఁదెమ్మెరలు
చిక్కని కపురంబు జీవరత్నములు
కలయమృతంబు మీఁగమీఁదిచవులు
చిలుకుచుఁగవు లెల్లఁజేయెత్తిమ్రొక్క (చూ. 33 పుట.)

నన్నమయ పాడెను. తిరుమలాచార్యుఁడుగాఁబోలును అన్నమాచార్య సంకీర్తనముల నిట్లునుతించెను.

సురలకు నరులకు సొరిది వినవిన ।
అరుదు తాళ్ళపాక అన్నమయ్య పదములు ॥ పల్లవి ॥
చక్కనై చవిచూపీ జాణలై తావి చల్లీ ।
నక్కజపుమాఁటువజ్రాలై మెఱసీని ।
నిక్కుటద్దములై మానిలువు నీడలుచూపీ ।
నక్కరతాళ్ళపాక అన్నమయ్య పదములు ॥ సుర ॥ 1
పన్నీరై పైఁబూసీఁ గప్రంబై చలువ రేఁచీ ।
మిన్నగల ముత్యములై మెయినిండీని ।
వెన్నుబలములై మావెంటవెంటఁ దిరిగీని ।
అన్నిట తాళ్ళపాకాన్నమయ్య పదములు ॥ సుర ॥ 2
నెట్టన వేదాంతములై నిత్యములై పొడచూపీ ।
పుట్టుతోనె గురువులై బోధించీని ।
గట్టి వరాలిచ్చే శ్రీవేంకటనాథుని మెప్పించీ ।
నట్టె తాళ్ళపాకఅన్నమయ్య పదములు ॥ సుర ॥ 3

శేషా. వ్రాఁతప్రతి.

వానిని విని యానందపరవశుఁడై నరసింహరాయఁ డాచార్యునిఁ జాల సత్కరించెను. పచ్చలకడియాలు మొదలుగా నాభరణాంబరాదు లొసఁగెను. అన్నమాచార్యుల కాలముననే తాళ్ళపాకవారికి అగ్రహారములు లెన్నో ఉన్నట్లున్నవి. ఏలనఁగాఁ దత్పుత్రుఁడు పెదతిరుమలయ్య చాలా అగ్రహారములను స్వామికి సమర్పించెను. అందుఁ గొన్నియేని యన్నమాచార్యుఁడు నరసింగరాయాదులవల్ల నార్జించి యుండును. అన్నమాచార్యచరిత్రలో 43 పుటలో నిట్లున్నది. "వెంకటాద్రిచెంగటను తనయగ్రహారమైతనరుచునున్న [1] మరులుంకు(?)నొకజీడిమామిడిదాన"

1 ఇది "మరువాకర" కావచ్చును. ఈ పేరియగ్రహారమును అన్నమాచార్యుల కొమారుఁడు పెదతిరుమలాచార్యుఁడు స్వామికి సమర్పించెను.

అన్నమాచార్యుఁడు రాజసముతోఁ జాల వైభవముతోఁ గొన్నాళ్లు వెలుఁగొందెను. (చూ ౩౯ పుట).

అన్నమయశృంగారకీర్తనలు.

ఈ రాయఁడు మరల నన్నమాచార్యుని నొకనాఁడు పిలిపించి స్వామివారిపై రచించిన శృంగార సంకీర్తనములు గొన్ని పాడ వేఁడెను. అన్నమయపాడెను. (చూ పుట ౩౮) అందు:—

చెలులార వెంకటశిఖరినాయకుని
"కలికికిఁ గడగంటఁ గనుపట్టునెఱుపు
చెలువ మేగతి నుండెఁ జెప్పరే" యనిన
"నలువునఁ బ్రాణేశునాటిన చూపు
నిలువునఁ బెఱుక నూనినశోణితంబు
తలపోయఁ గాదుగాదా యన్నపదము
పలుమఱుఁ బాడించి పాడించి చొక్కినాఁ" డట.

ఆ శృంగార సంకీర్తనమిది.

నాదనామక్రియ.

యేమొకో చిగురుటధరమున యెడనెడఁ గస్తురినిండెను।
భామిని విభునకు వ్రాసినపత్రిక కాదుగదా ॥ పల్లవి ॥
కలికి చకోరాక్షికిఁ గడకన్నులు గెంపై తోఁచిన।
చెలువం బిప్పు డిదేమో చింతింపరె చెలులు।
నలువునఁ బ్రాణేశ్వరుపై నాటిన యాకొనచూపులు।
నిలువునఁ బెరుకఁగ నంటిన నెత్తురు కాదుగదా ॥ ఏమొ ॥ 1
పడఁతికి చనుఁగవమెఱుఁగులు పైపైఁబయ్యెద వెలుపల।
కడుమించిన విధమేమో కనుఁగొనరే చెలులు।

ఉడుగని వేడుకతోఁ బ్రియుఁడొత్తిన నఖశశిరేఖలు ।
వెడలఁగ వేసవికాలపు వెన్నెల కాదుగదా ॥ ఏమొ ॥ 2
ముద్దియచెక్కుల కెలఁకుల ముత్యపుజల్లుల చేర్పుల ।
వొద్దికలాగు లివేమో వూహింపరె చెలులు ।
గద్దరి తిరువేంకటపతి కౌఁగిటియధరామృతముల ।
అద్దిన సురతపువేళల అందము కాదుగదా ॥ ఏమొ ॥ 3

అన్న. శృంగా. 14 రేకు.

రాజధిక్కారము.

రాయఁడు గర్వించి మైమఱచి వెంకటపతిమీఁది పదములవంటి పదములు నామీఁదఁ జెప్పు మని కోరఁగా అన్నమాచార్యుఁడు "హరి ముకుందునిఁ గొనియాడునాజిహ్వ నినుఁ గొనియాడఁగ నేర" దని చెప్పి తిరస్కరించినాఁడు. (చూ. ౩౬ పుట.) ఇట్టికథయే తిరుమళిశై ఆళ్వార్ల చరిత్రమునను గలదు. (చూ. పరమ. ఆళ్వా 2. పుట 92.)

లలిత

తలఁగరో లోకులు తడవకురో మమ్ము ।
కలిగిన దిదెమాకాపురము ॥ పల్లవి ॥
నరహరికీర్తన నానినజిహ్వ
ఒరుల నుతింపఁగ నోపదు జిహ్వ ।
మురహరుపదముల మ్రొక్కినశిరము ।
పరులవందనకుఁ బరగదుశిరము ॥ తల ॥ 1
శ్రీపతినే పూజించిన కరములు ।
చోఁపి యాచనకుఁ జొరవు కరములు ।
యేఁపున హరికడ కేఁగినకాళ్లు ।
పాపులయిండ్లకుఁ బాఱవుకాళ్లు ॥ తల ॥ 2

శ్రీవెంకటపతిఁ జింతించుమనసు।
దావతి నితరముఁ దలఁచదు మనసు।
దేవుం డతని యాధీనపు తనువు।
తేవల నితరాధీనముగాదు ॥ తల ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 135 రేకు.

పాడి.

పుట్టుభోగులము నేము భువి హరిదాసులము।
నట్టనడిమిదొరలు నా కియ్యవలెనా ॥ పల్లవి ॥

పల్లకీలు నందలాలు పడివాగె తేజీలు।
వెల్లివిరి మహాలక్ష్మి విలాసములు।
తల్లి యాకె మగనినే దైవమని కొలిచేము।
వొల్లనే మా కీసిరులు వొరులియ్యవలెనా ॥ పుట్టు ॥ 1

గ్రామములు రత్నములు గజముఖ్య వస్తువులు।
ఆమని భూకాంతకు నంగభేదాలు।
భామినియాకె మగని ప్రాణధారిలెంకలము।
వోమి మాకాతఁడె యిచ్చీ వొరులయ్యవలెనా ॥ పుట్టు ॥ 2

పసగలబ్రహ్మపదవులు బ్రహ్మనిర్మితములు।
వెస బ్రహ్మతండ్రి శ్రీవేంకటేశుండు।
యొసఁగి యాతఁడే మమ్ము నేలి యిన్నియు నిచ్చె
వొసఁగిన మా సొమ్ములు వొరులియ్య వలెనా ॥ పుట్టు ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 316 రేకు.

శుద్ధవసంతం.

ఛీఛీ వివేకమా చిత్తపువికారమా
యేచి హరిఁగొలువక హీనుఁడాయ జీవుఁడు ॥ పలవి ॥

బతికే నంటాఁ బోయి పయిఁడి వచ్చుకతన ।
పతియవసరమునఁ బ్రాణ మిచ్చీని ।
బతు కందులోన నేది పసిఁడి యెక్కడనుండు ।
గతి హరిఁ గొలువక కట్టువడె జీవుండు ॥ చీచీ ॥ 1
దొడ్డవాఁడ నయ్యేనని దొరలఁ గొలచి వారి ।
కడ్డము నిడుపు మొక్కి నతిదీనుఁడై ।
దొడ్డతన మేది యందు దొర యాడనున్న వాఁడు ।
వొడ్డి హరిఁ గొలువక వోడుపడె జీవుండు ॥ చీచీ ॥ 2
చావనేల నోవనేల సారెఁ గిందుపడనేల ।
యీవల శ్రీవెంకటేశుఁ డింట నున్నాఁడు ।
దేవుఁ డాతఁడె నేఁడు తెలిసి కొలిచెఁగాని ।
భావించ కిన్నాళ్లదాఁకా భ్రమపడె జీవుండు ॥ చీచీ ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 103 రేకు.

వరాళి.

ఎవ్వరివాఁడాఁ గాను యేమందు నిందుకు ।
నవ్వుచు నాలోని హరి నన్నుఁ గావవే ॥ పల్లవి ॥
కోపుల రాజుల నెల్ల కొలచి కొన్నాళ్లు మేను ।
చూపుడుఁ బూఁటవెట్టితి సొగిసి నేను ।
యేపున సంసారమున యిదిగాక కమ్మటాన ।
దాపుగ తొర్లుంబూఁట తగిలించుకొంటిని ॥ ఎవ్వ ॥ 1
మొదలఁ గర్మములకు మోసపోయి యాబ్రదుకు ।
కుదువవెట్టితి నే గుటిగానకా ।
వెదకి కామునికి విషయములకు నే ।
నదివో నావయు నెల్ల నాహివెట్టితిని ॥ ఎవ్వ ॥ 2

ఇప్పుడే శ్రీవెంకటేశ యీడేర్చి నామనసు।
కప్పిన గురుఁడు నీకు క్రయమిచ్చెను।
వొప్పించి రిందఱు బలువుఁడు చేపట్టె ననుచు।
అప్పు లెల్లఁబాసి నీసొమ్మైతి నే నయ్యా॥ ఎవ్వ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 325 రేకు.

ఆచార్యునికి సంకెల.

రాయఁ డన్నమాచార్యునికి మూరురాయరగండ మని పేరుగల సంకెలవేయించి చెరసాలలోఁబెట్టించెను. "సంకెల విడువేళఁ జంపెడు వేళ నంకిలి ఋణదాత లాఁగెడువేళ" ఇత్యాదిగా నాతఁడు సంకీర్తనము చెప్పి సంకెల విదలించుకొన్నాడు. (చూ. 38 పుట.)

ముఖారి.

ఆఁకటివేళల నలపైనవేళలను
తేఁకువ హరినామమే దిక్కు మఱిలేదు ॥ పల్లవి ॥

కొఱమాలి వున్నవేళ కులము చెడినవేళ।
చెఱవడి వొరులచేఁ జిక్కినవేళ।
వొఱపైన హరినామ మొక్కటే గతిగాక।
మఱచి తప్పిననైన మఱిలేదు తెఱఁగు॥ ఆఁక ॥ 1

ఆపద వచ్చినవేళ నాఱడిఁ బడినవేళ।
పాపపువేళల భయపడినవేళ।
వోపినంత హరినామ మొక్కటే గతిగాక।
మాపుదాఁకాఁ బొరలిన మఱిలేదు తెఱఁగు॥ ఆఁక ॥ 2

సంకెలఁబెట్టినవేళ చంపఁ బిలిచినవేళ।
అంకిలిగా నప్పులవా రాఁగినవేళ।

వెంకటేశు నామమే విడిపించ గతిగాక ।
మంకుబుద్ధిఁ బొరలిన మఱిలేదు తెఱఁగు ॥ అఁక ॥ 3

అన్న అధ్యా. 26 రేకు.

దేసాక్షి.

నీదాసులభంగములు నీవు చూతువా ।
యేదని చూచేవు నీకు నెచ్చరించవలెనా ॥ పల్లవి ॥

పాలసముద్రముమీఁదఁ బవళించి నట్టి నీకు ।
బేలలై సురలు మొఱవెట్టినయట్టు ।
వేళతో మామనవులు విన్నవించితిమి నీకు ।
యేల నిద్దిరించేవు మ మ్మిట్టె రక్షించరాదా ॥ నీదాసు ॥ 1

ద్వారకానగరములో తగ నెత్త మాడే నీకు ।
బీరాన ద్రౌపది మొఱ వెట్టినయట్టు ।
ఘోరపు రాజసభలఁ గుంది విన్నవించితిమి ।
యేరీతి పరాకు నీకు నింక రక్షించరాదా ॥ నీదాసు ॥ 2

ఎనసి వైకుంఠములో నిందిరఁ గూడున్న నీకు ।
పెనఁగి గజము మొఱవెట్టినయట్టు ।
చనవుతో మాకోరిక సారె విన్నవించితిమి ।
విని శ్రీవెంకటేశుండ వేగ రక్షించరాదా ॥ నీదాసు ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 247 రేకు.

సామంతం.

దాసవర్గముల కెల్లా దరిదాపు మీరే కాన ।
వాసికి నెక్కించరాదా వసుధలో మమ్మును ॥ పల్లవి ॥

సేనాధిపతి నీవు చేరి విన్నవించరాదా ।
శ్రీనాధునికి నేము సేసేవిన్నపము ।

ఆనుక భాష్యకారులు అట్టె మీరుం జేయరాదా ।
మానక విన్నపముల మామనవిచనవులు ॥ దాస ॥ 1

వేయినోళ్ల భోగి నీవు విన్నపముసేయరాదా ।
వేయేసి మావిన్నపాలు విష్ణునికిని ।
ఆయితమై గరుడండ అట్టె మీరుం జేయరాదా
యేయెడ విన్నపము మా కేమి వలసినాను ॥ దాస ॥ 2

దేవులమ్మ యిందిర మాదిక్కై విన్నవించరాదా ।
శ్రీవెంకటపతికి చిత్తమందను ।
ఆవేళ శేషాచలమ అట్టె మీరుం జేయరాదా ।
యీవేళ మావిన్నపము లీడేరే నింకను ॥ దాస ॥ 3

అన్న. అధ్యా 247 రేకు.

ఆచార్యుని మాహాత్మ్యమున కచ్చెరువడి నరసింగరాయఁడు శరణువేఁడి యాతనిచే ననుగృహీతుఁ డయ్యెను (చూ 39 పుట.)

రాయలకైంకర్యములు.

విజయనగరరాజ్యమున సురక్షితుఁడై నరసింగరాయఁడు 1495 దాఁక రాజ్యమేలెను. సంస్కృతమునఁ దచ్చరిత్రము సాళ్వాభ్యుదయమని రచితమయ్యెను. రాయఁడే రామాభ్యుదయమని కావ్యము రచించెను. పీరన యీతనిని శ్రీవెంకటాద్రినాథ దయావర్ధితరాజ్యుఁడని రత్నాంశుమత్కాంచీవెంకట కాళహస్తి నగరీకళ్యాణసౌధాంచల ప్రాంచచ్చామరనుఁడనీ తాను గృతిచేసిన జైమిని భారతమున వర్ణించినాఁడు.

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామి కీతఁ డనేకోత్సవ విశేషములు నైవేద్యవిశేషములు, ఆభరణవిశేషములు, ప్రాకారమండప సోపానాది నిర్మాణవిశేషములు ధనవ్యయముతో వెలయించినాఁడు. వానిని గూర్చి

శాసనములు పదునాలు గున్నవి. స్వామి కైంకర్యపరాయణులై కొండ మీఁదఁ బ్రఖ్యాతి గాంచియున్న కందాళ రామానుజ జియ్యంగారి కీతఁడు శిష్యుఁ డయ్యెను. పై కైంకర్యములు స్వామికిఁ గావించుటలో నన్నమాచార్యులయు నా జియ్యంగార్లయు నుపదేశముల నాతఁడు పాటించు చుండవచ్చును.

నాఁటియన్నమయ.

ఆనాళ్ళలో నన్నమాచార్యుఁడు తనయగ్రహారములలోను దాళ్ల పాకలోను గొంతకాలము వసించుచువచ్చినను దిగువ తిరుపతిలోను గొండమీఁద స్వామిసన్నిధిని నెక్కువకాలము గడపుచువచ్చెను. ఆ చోట్ల గృహాదివసతు లాతనికాలముననే యేర్పడెను. ఆతని కుమారుని నాళ్లలోఁ గొండమీఁదను దిగువతిరుపతిలోను దమగృహములముందు మండపముల గట్టించి . యక్కడ స్వామిని వేంచేపు చేయించి యుత్సవాదులు జరపించుట సాగెను.

గుండక్రియ.

కోటికిం బడగెత్తి కొంక నేల ।
యీటులేని పద మెక్కి ఇంక నేల చింత ॥ పల్లవి ॥

పెట్టినది నొసలను పెద్ద పెద్ద తిరుమణి ।
కట్టినది మొలఁ జిన్న కౌపీనము ।
పట్టినది శ్రీహరిపాదపద్మమూలము ।
యెట్టయినా మాకుమేలె యింక నేలచింత ॥ కోటి ॥

చిక్కినాలో నైనది శ్రీవైష్ణవధర్మము ।
తొక్కినది భవముల తుదిపదము ।
యెక్కినది హరిభక్తి యిది పట్టపేనుఁగు ।
యెక్కువ కెక్కువేకాక యింక నేల చింత ॥ కోటి ॥

కొండపై తాళ్ళపాకవారి ఇల్లు

చింతచెట్టు

చిత్తములో నిండినది శ్రీపతిరూపము ।
హత్తినది వైరాగ్య మాత్మధనము ।
యెత్తలం జూచిన మాకు నిదివో శ్రీవేంకటేశుం ।
డెత్తి మముఁ గావఁగాను యింకనేల చింత ॥ కోటి ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 307 రేకు.

కొండకుఁబయనము.

అన్నమాచార్యుఁడు పెనుగొండ (రాయలయాస్థాని) నో తాళ్ల పాకనో వీడి స్వామిని దర్శింప రాఁగోరి చెప్పినసంకీర్తనము:—

లలిత.

రామ కృష్ణ నీవు నండె రాజ్యమేలుచుండుదువు ।
యేమి సేసే విక్కడ నీయిరవుకే పదవే ॥ పల్లవి ॥

లంక విభీషణునుంచ లక్ష్మణుని నంపినట్టు ।
అంకె సుగ్రీవుఁ గిష్కింధ కంపినయట్టు ।
వంకకు సంజీవి దేను వాయుజుని నంపినట్టు ।
వెంకటాద్రి పొంతనుండ వేగ మమ్ము నంపవే ॥ రామ ॥ 1

ఘనకిరీటము దేను గరుడని నంపినట్టు ।
అనుఁగుఁ గపులనిండ్ల కంపినట్టు ।
వొనర గోపికలొద్ద కుద్ధవుని నంపినట్టు ।
ననువు శేషాద్రి నుండ నన్ను నంపవే ॥ రామ ॥ 2

పెండిలికిఁ బరుషలఁ బిలువఁగ నంపినట్టు ।
అండనె ముందరఁ గంత కంపినయట్టు ।
వెండియు శ్రీవెంకటేశ వెంట వచ్చి మరలితి ।
వుండుచోటనుండి నన్ను వూడిగాన కంపవే ॥ రామ ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 275 రేకు.

అన్నలజోల.

అన్నమాచార్యుఁడు శృంగారమంజరి[1] యనుమంజరీచ్ఛందోమ యరచనను భాషచే భావనుచే శృంగారసుందరమైనదానిని శ్రీవెంకటే శ్వరస్వామివారిపై రచింపఁగాఁజిత్తగించి స్వామి యన్నమాచార్యు నిట్లను గ్రహించెను. (చూ. పుట. 41.)

శృంగారమంజరిఁ జేసి శేషాద్రి
శృంగవాసునకు నర్పించి యిచ్చుటయు
నాడుచుఁ బతకమాకన్నల జోల
పాడఁగ నాఁడెల్లఁ బసిబిడ్డనైతి
నాకృష్ణమాచార్యు నధ్యాత్మవినుతి
రాకఁ గొన్నాళ్లు విరక్తుండనైతి
జగతి నీశృంగార సంకీర్తనముల
కగపడి మంచిప్రాయపువాఁడ నయితి
నని వెంకటేశ్వరుఁ డన్నమాచార్యుఁ
గనుఁగొని వాత్రుచ్చి గారవించుటయు

పై గ్రంథభాగమునఁ దొలుత పతకమాకన్నలజోల తర్వాత కృష్ణమాచార్యునధ్యాత్మవినుతి కలవు. కష్ణమాచార్యుఁడు కాకతీయ ప్రతాప రుద్రుని నాఁటివాఁడు. కాన యాతని వినుతికి ముందు గల పతకమా కన్నలజోల యంత కింకను ప్రాచీనము కాఁబోలును. అది యెట్టిదో యెక్కడేని కలదేమో తెలియఁ జాలకున్నాను. వాక్యము సరిగానున్నదో లేదో కూడఁ దెలియదు. పతకమాక ఊరిపేరేమో! అది పతకమాకో లేక పతకమూరో పాతకమూరో ఇంకేదో ఆయూరివాఁ డయిన అన్నలు అనుగేయకవి జోలపాట రచించి యాడుచు నొండె

1 ముద్రితము. తాళ్లపాకరచనలు 1 వాల్యూం.

స్వామి బాలుఁడై యాడఁగానొండెఁబాడెడివాఁడని యర్థముకాఁబోలును. పయిపతకమాకయన్నలజోల సుప్రఖ్యాతమయితాళ్లపాకవారు మెచ్చిన దయి యుండును.

రాగిరేకులలో అన్నమాచార్యుఁడు రచించినవే యనేకములు జోలలున్నవి. వేలకొలఁదిగా నున్నయాశృంగారసంకీర్తన లెల్ల నింక సుపరి శోధితములు ముద్రితములును గావలసియున్నవి.

అన్నమయజోల.

ఇటీవల నొక జోలపాటను లోకమున వ్యాపించిన దానిని నన్న మాచార్యుని పేరనుండుట గుర్తించితిని.[1]

రాగం· అటతాళం.

జో వచ్యుతానంద జోజో ముకుంద।
రావె పరమానంద రామగోవింద ॥ జో ॥

❖ ❖ ❖

అంగజునిగన్నమాయన్న యిటు రారా।
బంగారుగిన్నెలోఁ బాలు పోసేరా।
దొంగ నీవనిసతులు పొంగుచున్నారా।
ముంగిట నాడరా మోహనాకారా ॥ జో ॥ 1

❖ ❖ ❖

గోవర్ధనం బెల్ల గొడుగుగాఁ బట్టి।
కావరమ్మున నున్నకంసుఁ బడగొట్టి।
నీవు మధురాపురము నేలఁ జేపట్టి।
ఠీవితో నేలిన దేవకిపట్టి ॥ జో ॥ 2

---

1 శ్రీవిస్సా అప్పారావుగారి యింట వారి పూర్వులువ్రాసి యుంచుకొన్న మంచి సంకీర్తనములసంచయములోనిది. చిరంజీవి తి. కోదండరామయ్య ఆంధ్ర 8-9-48 వార పత్రికలోఁ బ్రకటించెను.

అంగుగాఁ దాళ్లపాకాన్నయ్య చాల ।
శృంగారరచనగాఁ జెప్పె నీజోల ।
సంగతిగ సకలసంపదల నీవేళ ।
మంగళము తిరుపట్ల మదనగోపాల ॥ జో ॥ 3

ఈ జోలలో అన్నమాచార్యుని పేరున్నది గాని యది తిరుపట్ల బాలగోపాలదేవునిముద్రతో మాత్రమే యున్నది. నేను ముప్పదేండ్లకుఁ బూర్వము తంజావూరిలైబ్రరినుండి ఈజోల కొన్నిచరణములు వ్రాసి యుంచుకొనుట నిటీవలఁ జూచితిని. అది వేఱుతీరుగానున్నట్టున్నది. అందీ చరణమున్నది:—

అలిగి తృణావర్తు నవనిఁ గూల్చితివి ।
బలిమిమైఁ బూతనఁ బట్టి పీల్చితివి ।
చెలఁగి శకటాసురునిఁ జేరి డొల్చితివి ।
తలఁచి మద్దులు రెండు ధరణి వ్రాల్చితివి ॥

అన్నమయ శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామి మీఁదనే కాక యింక ననేకపుణ్యక్షేత్రములలోని దేవతలమీఁదఁగూడ సంకీర్తనములు రచించినాఁడు. ఆసంకీర్తనములలోఁ బెక్కింట నాయాక్షేత్రముల దేవతలపేర్లతో నభేదము గల్పించి తుదిచరణమున శ్రీతిరుపతివెంకటేశ్వరస్వామి నామముద్రికను నెట్టుకొల్పుచుండును. ఈజోలలో స్వామినామముద్ర లేదు. ఇది యిక్కడి రాగిరేకులలో నున్నదో లేదో.

అన్నమయలాలి.

తంజావూరిపుస్తకశాలనుండి యిటీవలఁ గొన్ని తాళ్లపాకసంకీర్తనములు వ్రాయించి తెప్పించితిమి. అందు మీఁదిజోలవంటి దొకలాలి కలదు. దానఁగూడ గండవరపు బాలగోపాలుని నామాంక మున్నదిగాని శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామినామాంకము గానరాదు. అన్నమయపేరందు లేకపోయినను గండవరము తాళ్లపాకవారికిఁ జెల్లుచువచ్చినగ్రామమని తెలియుటచేఁ దమయూరిస్వామి మీఁద నన్నమాచార్యుఁడో తత్పుత్త్రపౌత్త్రిలో దానిని రచించి యుందురను కొంటిని. అదియిది:—

శ్రీరాగం, జంపెతాళం

లా లనుచు నూచేరు లలన లిరుగడల ।
బాల గండవరగోపాల నినుఁ జాల ॥ పల్లవి ॥

ఉదుటుగుబ్బలసరము లుయ్యాల లూఁగ ।
పదరి కంకణరవము బహుగతుల మ్రోఁగ ।
వొదిఁగి చెంపలకొప్పు వొక్కింత వీఁగ ।
ముదురుచెమటల నళికములు తొప్పఁదోఁగ ॥ లాలి ॥

సొలపు తెలిగన్నుఁగవచూపు లిరువంక ।
మలయురవళులకుఁ బలుమాఱును బెళంక ।
కొలఁదికోవిలగములు క్రోలుమదనాంక ।
ములఁ గ్రేణిసేయు రవములు వడిఁ దలంక ॥ లాలి ॥ 2

సరసపదములు జంగచాపుచేఁ బాయ ।
గుదులీల మీఁగాళ్లఁ గుచ్చెళ్లు రాయ ।
కరమూలములకాంతి కడుఁజాయఁ జేయ ।
సరస నురుకుసుమవాసన లెదురు డాయ ॥ లాలి ॥ 3

కొలఁది నునుమేను లతకూన లసియాడ ।
మెలఁకువతో నొకరొకరి మెచ్చి సరిగూడ ।
తల లూఁచి చొక్కి చిత్తరుబొమ్మ లాడ ।
అలరి యెల్లరు మోహనాకృతులు చూడ ॥ లాలి ॥ 4

లలితతాంబూలరసకలితంబు లైన ।
తళుకుదంతములు కెంపులగుంపులీన ।
మొలక వెన్నెలడాలు ముసురుకొనితోన ।
చెలఁగి సెలవుల ముద్దుచిఱునవ్వులాన ॥ లాలి ॥ 5

మలయమారుతగతులు మాటికిఁ జెలంగ ।
పలుకుఁగప్పురపుతావి పైపై మెలంగ ।
బలుగానలహరి యింపుల రాల్గరంగ ।
బలసి వినువారిచెవి బడలిక దొలంగ ॥ లాలి ॥ 6

లలనాజనాపాంగలలితసుమచాప ।
జలజలోచనదేవ సద్గుణకలాప ।
తలఁపులోపలమెలఁగు తత్త్వప్రదీప ।
భళిర గండవరేశ పరమాత్మరూప ॥ లాలి ॥ 7

అన్నమయమహిమలు.

మండెముగ్రామనామక నరసింహదండనేత్రు (త్రృ?) నకిష్టధనబల స్ఫూర్తి నిత్యాదివాక్యములకు (చూ 43 పుట.) స్పష్టముగా నర్థమెఱుఁగరాదు. మండెనరసింహరాయఁడన్న పేరు మండెముగ్రామమున వెలసిన నరసింహస్వామికిఁ గలదు. చండనేత్రుఁడనియో? దండనేత్రుఁడనియో? దండనేతృఁడని దిద్ది దండనాథుఁడని యర్థముకుదుర్చుకొనఁగా నాతఁడు సాళువనరసింహరాయని విద్యానగర సామ్రాజ్యలాభమునకుఁ జాలఁ దోడుపడినవాఁడును, నరసింగరాయని తర్వాత నిమ్మడినరసింహరాయఁడను తత్పుత్త్రుఁడు పేరి కల్పకాలము రాజుగా నున్నను విద్యానగర సామ్రాజ్యము నాక్రమించుకొన్నవాఁడును నగు నరసింహదండనాథుఁడు కాఁగలఁడు. అన్నమాచార్యు నగ్రహారము మరులుంకు (మరువాకరై ?) ఆ దండనాథున కిష్టమగు ధనబలస్ఫూర్తి కలది గాఁబోలును. (చూ 43 పుట.) ఆ గ్రామమునఁగల జేడికంపు పుల్లమామిడి పండ్లను స్వామికి నివేదనచేసి తానారగింపఁగా నన్నమాచార్యునకుఁ బండ్లు పులిసెను. అపవాదము తొలఁగింప స్వామిని వేఁడి దానిని దివ్యమామిడిని జేయ నర్థింపఁగా స్వామియనుగ్రహమున నది తియ్యమామిడియయ్యెను. ఈవిషయము నీ యన్నమాచార్యచరిత్ర మేకాక పెదతిరుమలాచార్యునిఁ గూర్చియున్న సంకీర్తనము కూడ నిరూపించుచున్నది.

(రాగము పేరు లేదు)

కరము జీడిపులును గలిగిన మామిడి కరముసోకిన యంతనే।
నరవిఁ జక్కెరవలెఁజవిగలిగించు వాని చనవరిసుతుఁడితఁడే ॥పల్లవి॥

వేఁకరి మండెముకోట వెళ్లుతా విచ్చనవిడిరాఁగా నొక।
వీఁకతో వేసిన కత్తి తునుకలాయ వెన్ను సోకినయంతనే।
ఆకాలమునాఁడు రాతినాతిఁ జేసె అతడేపో యీతఁడు।
వాకుచ్చి పొగడరో ఘనపుణ్యము తాళ్ళపాకతిరుమలయ్యను ॥ కర ॥ 1

గుములుగూడి యలుఁగులుతిరుగబొటిచుట్టుకొన్న కరువదొవనతఁడు।
కమలనయనునిఁదలఁచినమాత్రాన కకపికలై పాఱెను।
అమరఁబొంచాలికి వలువ లొసఁగి నతఁడె నోయీతఁడు।
ప్రమదముతో దుత పేరుకొనరే తాళ్ళపాకతిరుమలయ్యను ॥ కర ॥ 2

దేవుఁ డొక కన్నుదయచేసి తనవద్దికి నంపిన నతఁడు।
పావనుఁ డితఁడు తానొక్కకన్నిచ్చె పరుషలు చూడఁగా।
శ్రీవెంకటప్పని సేవచేయఁగోరి చేకొన్నతను వితఁడు।
భావించి పొగడరో భాగ్యముగల తాళ్ళపాకతిరుమలయ్యను ॥ కర ॥ 3

శేషాచార్యులవారి వ్రాఁతప్రతి.

ఈ సంకీర్తనమున, 2. 3. చరణముల విషయములు పెదతిరుమలాచార్యునికి సంబంధించినవి. ప్రజ లన్నమయ మాహాత్మ్యమును వశ్యవాక్కును దెలిసికొని యేమేమో యర్థించి వెంటాడసాగిరి.

ఆవార్తవిని జను లరు దంది కొనుచు
వావిరి నొడి వళావళికి గాఁ బెగడి
చెలువొందు నా గురుశ్రీపాదరక్ష
తలనిడి తమయాపదల వీడుకొనిరి
అమాయికప్రజల యీ యలజడికి జడిసి చేసినసంకీర్తనము:—

ముఖారి.

పరమాత్మ నిన్నుఁ గొల్చి బ్రదికేము ।
నిరసపు జాలిఁ జిక్కి వెతఁబడ నోపము ॥ పల్లవి ॥

మగఁడు విడిచినా మామ విడువని యట్లు ।
నగినా మనసు రోసినా లోకులు మానరు ।
తగిలేరు పొగిలేరు దైన్యమే చూపేరు ।
మొగి మోటలను నేను మోసపోవ నోపను ॥ పర ॥ 1

పొసఁగ దేవుఁ డిచ్చినా పూజరి వరమీఁడు ।
విసిగి నేవిడిచినా విడువడువరు లోకులు ।
కొసరేరు ముసరేరు కోరిక దీర్చుమనేరు ।
పసలేని పనులకు బడలనే నోపను ॥ పర ॥ 2

నుడుగుట దప్పినా నోముఫల మిచ్చినట్లు ।
కడఁగి వేఁడుకొన్నాఁ గానిమ్మనరు లోకులు ।
తడవేరు తగిలేరు తామె శ్రీవెంకటేశ ।
బుడిబుడి సంగాతాలఁ బొరల నే నోపను ॥ పర ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 232 రేకు.

అన్నమాచార్య పురందరదాసులు.

కర్ణాట భాషలో వేలకొలఁది సంకీర్తనముల రచించి మహానుభావుఁడని ప్రఖ్యాతి గాంచిన శ్రీపురందరదాసుఁ డన్నమాచార్యుని దర్శింప వచ్చి యతని సంకీర్తనములు విని తనిసి నీవు శ్రీవెంకటేశ్వరుని యవతారమవేయని సన్నుతింపఁగా నన్నమాచార్యుఁడు పురందరదాసుని సంకీర్తనములు విని తనిసి నీవు శ్రీపాండురంగవిట్ఠలుని యవతారమవే యని సన్నుతించెనట. (చూ. 44, పుట.) పురందరదాసులవారు

శ్రీవ్యాస తీర్థులవారి శిష్యులని ప్రతీతి. వ్యాసతీర్థులవారు సాళ్వనర సింగరాయనికాలమునఁ గూడఁ గలరు. శ్రీకృష్ణరాయలకు వారు గురువులు. వయసున చిన్నవారయినను వ్యాసతీర్థులను సన్యాసాశ్రమ స్వీకారముచే గురువర్యులనుగాఁ బురందరదాసులవారు పూజించియుందురు. అన్నమాచార్యుని వార్ధకమునఁ బురందరదాసులవారు చాలఁ జిన్నవారై దర్శించి యుందురు. పురందరదాసుల వారన్నమార్యుల సంకీర్తనముల ననుకరించి సంకీర్తనముల రచించిరి. ఉదాహృతికొక్కటి:—

మాళవి రాగం.

శరణుశరణు సురేంద్ర సన్నుత శరణు శ్రీసతివల్లభా।
శరణురాక్షసగర్వ సంహార శరణు వెంకటనాయకా ॥ పల్లవి ॥
కమల ధరుఁడును కమలమిత్రుఁడు కమలశత్రుఁడు పుత్రుఁడు।
క్రమముతో మీకొలువు కిప్పుడు కాచినా రెచ్చరికయా ॥ శర ॥
అనిమిషేంద్రులు మునులు దిక్పతు లమర కిన్నర సిద్ధులు।
ఘనతతో రంభాదికాంతలు కాచినా రెచ్చరికయా ॥ శర ॥
ఎన్నఁగల ప్రహ్లాదముఖ్యులు నిన్నుఁ గొలువఁగ వచ్చిరీ।
విన్నపము వినవయ్య తిరుపతి వెంకటాచలనాయకా ॥ ॥ శర ॥

భజనపద్ధతిలో అన్నమార్యునిదిగా నాఁటనుండి నేఁటిదాఁక సాగుచున్నయీ పై సంకీర్తమును జదివి పురందరదాసుగారి యీక్రింది సంకీర్తనమును గూడఁ జదువుఁడు.

మాళవి రాగం

శరణు శరణు సురేంద్ర వందిత శరణు శ్రీపతిసేవిత।
శరణు పార్వతితనయ మారుతి శరణు సిద్ధివినాయక ॥ పల్లవి ॥
నిటలనేత్రన దేవిసుతనె నాగభూషణప్రియనె।
తటిల్లతాంకిత కోమలాంగనె కర్ణకుండల ధారనె। ॥ శర ॥

బటువుముత్తిన పదకహారనె బాహు హస్తచతుష్కనె।
ఇట్టితొడగియు హేమకంకణ పాశఅంకుశ ధారనె ॥ శర ॥
కుక్షియొళు మహాలంబోదరనె ఇక్షుచాప గెలిదనె।
పక్షివాహన నాద పురందరవిట్ఠలన నిజదాసనె ॥ శర ॥

అన్నమాచార్యులవారి సంకీర్తనచ్ఛాయనే పురందరదాసులవారి కీర్తన మున్నది.

సంకీర్తన సంఖ్య.

అన్నమాచార్యుఁడు యోగవైరాగ్య శృంగార మార్గములలో ముప్పదిరెండువేల సంకీర్తనములఁ జెప్పెనని కలదు. (చూ. 45 పుట.) ఆతఁడు తన పదునాఱేండ్లవయసున నుపక్రమించి దివ్యధామ మందు దాఁక దినమున కొక సంకీర్తనము చొప్పున సంకీర్తనములు రచించినట్లు న్నది.[1] అట్లు లెక్కింపగా నించుమించుగా నిర్వదిమూఁడువేల సంకీర్తనములు లెక్కకు వచ్చును. ఇందు ముప్పదిరెండువేల సంకీర్తనములు రచించినట్లున్నది. "పరమతంత్రమ్ములిర్వదిరెండువేలు" అనియుండ వలెనో. కానిచో ఆరాగిరేకు మీఁదివాక్యమునకుఁ బ్రతిదినము నొక్కదానికిఁ దక్కువ కాకుండ సంకీర్తనములు రచించుచుండెనని యర్థము చెప్పికొనవలెనో. రెండవతీరను కొందుమేని ముప్పదిరెండువేల సంకీర్తనములు రచించెననుట సంగతమే. రచించిన యా సంకీర్తనము లెల్ల రాగిరేకుల కెక్కనే లేదో? ఎక్కినను నిప్పుడు మనకు దొరకలేదో? తిరుపతిదేవస్థానమునఁ గాక అహోబలమునకుఁ గొన్ని రేకులు చేరి యున్నట్లు తెలియుచున్నదిగదా. ఇంక నెన్ని యెప్పు డెక్కడికిఁ జేరినవో? క్రీ 1560 ప్రాంతములదాఁక సంకీర్తనములను రాగిరేకుల

1 (చూ) అన్నమాచార్యుల శృంగార సంకీర్తనముల మొదటి రేకు, అధ్యాత్మ సంకీర్తనముల మొదటి రేకు.

మీఁదఁ జెక్కించుట జరగినట్లున్నది. విద్యానగర విప్లవముమూలమున దక్కినవానిఁ జెక్కించుట సాగక తాళపత్రములమీఁదనే యుండఁగా కాలవశమున నవియుఁ జెడియుండును. 1560 క్రి పూర్వమే కొన్నిసంకీర్తనములు తంజావూరికిఁ జేరియుండును. అక్కడఁ గలసంకీర్తనములన్నియుఁ దిరుపతిరాగిరేకులమీఁద నున్నవో లేవో? శేషాచార్యులవారి తాళపత్రప్రతిలోనిసంకీర్తనములు గూడ నన్నియు రాగిరేకులమీఁది కెక్కినవో లేవో? పెదతిరుమలాచార్యుఁడుగూడ దినమున కొకసంకీర్తనముచొప్పునఁ దంత్రీయానత్రిని రచించెను. అవికొన్ని వేలుండవలెనుగదా! కానరావు.

ద్విపదరామాయణము.

అన్నమాచార్యుఁడు ద్విపదముగా నవముగా రామాయణమును గూడ రచించెనట. ద్విపదరచనమునంతకు ముం దింకొకటి కలదని సూచించుటకు నవముగా ననుట. ఈతని రామాయణరచనము నేఁడు గానరాదు కాని రామాయణకథాప్రసక్తములు సంకీర్తనము లనేకము

1 తిరుపతి దేవస్థానమునగల రాగిరేకులలో నన్నమాచార్యుల రచనము లనకొనఁదగినవి యించుమించుగా రెండువేలుండును. అన్నమాచార్యునిసంకీర్తనముల తొలిరేకున నామాంకముగలిగి ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు, ఇత్యాది క్రమసంఖ్యాంకములతో రేకుల యడ్డము నిడుపుల సమపరిమాణముతో నున్నరేకుల సంఖ్యను, ఇంచుమించుగా రేకున కొక్క పాటల చొప్పుననున్న పాటలసంఖ్యను, బరిగణించి యీమొత్తము గుర్తింపఁగల్గితిమి. అట్లె తొలిరేకుపై పెదతిరుమలాచార్యుల నామాంకముతో 1, 2, 3, సంఖ్యాక్రమముగలరేకులను వానియడ్డము నిడుపుకొల్తల పృథక్త్వమును గమనించి పెదతిరుమలాచార్యుల సంకీర్తనములసంఖ్యను, చిన్నతిరుమలాచార్యుల సంకీర్తనములసంఖ్యను గుర్తింపఁగల్గితిమి.

కాని, యన్నమాచార్యులరేకులని కొల్తలపరిమాణము, సంఖ్యానుపూర్వియుఁగల రేకులలోఁగూడఁ గొన్ని యన్నమాచార్యప్రసక్తములు తత్పుత్రుఁడో పౌత్రుఁడో రచించినవికూడఁ గలసెఁగాఁ బోలునని కొన్నిసంకీర్తనములలోని విషయములఁబట్టి సందేహింప నవకాశముకలిగినది.

లున్నవి. రాగిరేకులమీఁద నన్నమాచార్యుల సంకీర్తనములను శృంగార మంజరిని మాత్రమే తత్పుత్రుఁడు పెదతిరుమలాచార్యుఁడు చెక్కించెను గాఁబోలును. [1]

వెంకటాచలమాహాత్మ్యము.

సంస్కృతభాషలో శ్రీవెంకటాచలమహాత్మ్యము నన్నమాచార్యుఁడు రచించెను. (చూ. 46 పుట) వరాహపురాణాదులలో నిదిగా సంఘటితమయి పదునేడు పదునెనిమిది శతాబ్దముల పిదప తెల్గు పరివర్తనము పడసి ప్రాచీనతాళపత్త్రప్రతులు గలిగి యిప్పుడు నాగ రాంధ్రాక్షరములలో ముద్రితమై వ్యాప్తిగాంచియున్న వేంకటాచల మాహాత్మ్యము నాఁడు తాళ్లపాకయన్నమాచార్యుఁడు రచించినది యయినను గావచ్చును. అష్టాదశపురాణములలోఁ జేరినవిగాఁ గాన వచ్చుస్థలమాహాత్మ్యములన్నింటిని సమకూర్చి గ్రంథసంఖ్యను గణించినచో నష్టాదశపురాణములకుఁ బ్రాచీనులే పరిగణించిన గ్రంథసంఖ్య కంటె నీ స్థలమాహాత్మ్యముల గ్రంథసంఖ్య చాల మీటిపోఁగలదు. వ్రాఁత ప్రతులుగలిగి పురాణక్రమ నిర్వచనమునఁ జెప్పఁబడిన మానుపూర్విగలిగి యనేకస్థలములం దుపలభ్యమానము లగుటచే ముద్రితములయిన యష్టా దశపురాణములలో నాయాస్థలపురాణములు నూటికిఁ దొంబదితొమ్మిది వంతులు గానవచ్చుటలేదు. పురాణపు ముద్రాపకులు కొన్నిస్థల పురాణములను నేఁటిపురాణముద్రణములందుఁ జేర్చుటయు జరగకపో లేదు. అది యొక మహత్తరచర్చ. అధ్యాయసంఖ్యలు, పురాణముల పేళ్లు ఉన్నను నేటిస్థలపురాణము లెల్ల నాయాపురాణములలో దొలుత రచితములు గావచుట ప్రఖ్యాతసత్యార్థము. ఇంచుమించుగా నిట్టిస్థల మహాత్మ్యములు పదుమూఁడు పదునాల్గు శతాబ్దములనుండి నిన్నటినేఁటి దాఁకఁగూడ నుత్పత్తిల్లుచునేయున్నవి. కాన అన్నమాచార్యుఁడు రచించి నాఁడన్న వేంకటాచలమహాత్మ్యమిప్పుడు ప్రఖ్యాతముగానున్న వేంకటా

చలమాహాత్మ్యము కావచ్చుననుట విద్ధూరపడవలసిన విషయముకాదు. అతఁ డేదో సంస్కృతము ననుసరించి తెల్గున స్థలమాహాత్మ్యము రచించె ననఁ గాదు. "దివ్యభాష। నావేంకటాద్రిమాహాత్మ్య మంతయును। రచించె" ననికలదు. జియ్యర్ రామానుజయ్యంగా రనువారు క్రీ. 1491 నాఁడు (అప్పటికన్నమాచార్యుఁడఱువదియేడేండ్లవయసువాఁడు) తాను విన్నపము చేసిన తిరువేంకటాచలమాహాత్మ్యమునకు శ్రీ స్వామివారు స్వీకారముచిత్తగించి ఆలకింప ననుగ్రహించునట్లు చేయుటకును, గొన్ని యుత్సవములు జరుపుటకును ఉభయముగాఁ గొంత ద్రవ్య మొసఁగి స్థానాధిపతులచే శిలాశాసనము చెక్కించుకొన్నారు.[1] ఆ రామానుజ జియంగారు కవీశ్వరుఁ డయిన యన్నమాచార్యునిచే వేంకటాద్రిమాహాత్మ్యమును రచింపించి తనసమర్పణముగా స్వామిసన్నిధిని విన్నపింపఁగోరి యుండవచ్చును. పెదతిరుమలాచార్యుఁడు స్వామిసన్నిధిని వేంకటాచల మాహాత్మ్యమును బఠించుటకుఁగాను అనంతాచార్యు లనువారికిఁ గొంత జీవిక యేర్పఱిచెనట. అది పితృదేవరచితమన్న యభిమానముచేఁ జేసిన దయినఁ గావచ్చును. అంతకుఁబూర్వమే యీస్థలమాహాత్మ్యనముచ్చయము కలదని నిరూపింపఁగల సాధనములు గానరా నంతవఱకు నిది యన్నమాచార్య రచితమని తలఁచుట యసంగతముగాదు. ఇప్పుడున్న పురాణములలోని వేంకటాచలమాహాత్మ్య భాగములు వేర్వేఱు రచనములను కొన్నచో నందుఁగొన్ని యయినను నీతని రచనములు గావచ్చును.

వరాహబ్రహ్మాండములలో వేంకటేశ్వర విషయ మున్నట్లే క్రింది సంకీర్తనమున నన్నమాచార్యుఁడో పెదతిరుమలాచార్యుఁడో చెప్పినాఁడు.

1 చూ. తిరుపతి శిలాశాసనముల వాల్యూం II. నెం 95 శాసనము.

బౌళి

శ్రీవేంకటేశుండు శ్రీపతియు నితఁడె।
పావనపు వైకుంఠపతియును నితఁడె॥ పల్లవి ॥

భాగవతములోఁ జెప్పె బలరాము తీర్థయాత్ర।
నాగమోక్షమైన దైవత మాతఁ డితఁడె।
బాగుగా బ్రహ్మాండ పురాణపద్ధతియూతఁ డితఁడె।
యోగమై వామనపురాణోక్తదైవ మీతఁడె॥ శ్రీవేంక॥ 1

వెలయ సప్తఋషులు వెదకి ప్రదక్షిణము।
లలరఁ జేసినదేవుఁ డాతఁ డితఁడె।
నెలవై కోనేటిపొంత నిత్యముఁ గుమారస్వామి।
కలిమిఁ దపముసేసి కన్నదేవుఁ డితండె॥ శ్రీవేంక॥ 2

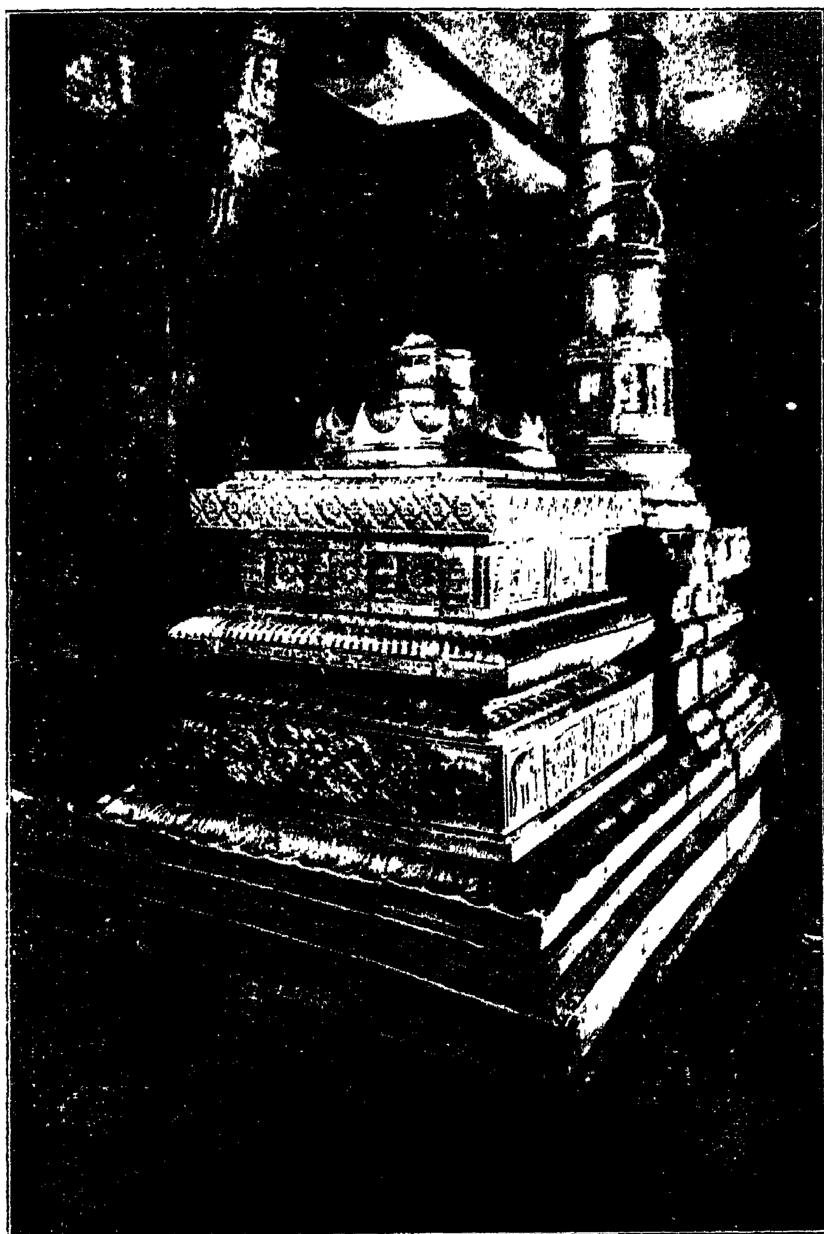
మొక్కుచు బ్రహ్మాదులు నెప్పుడు నింద్రాదులు।
తక్కక కొలిచియున్న తత్వ మీతఁడె।
చక్క నారదాదుల సంకీర్తనకుఁ జొక్కి।
నిక్కిన శ్రీవేంకటాద్రి నిలయుఁడు నితఁడె॥ శ్రీవేంక॥ 3

అన్న. అధ్యా. 87 తేకు.

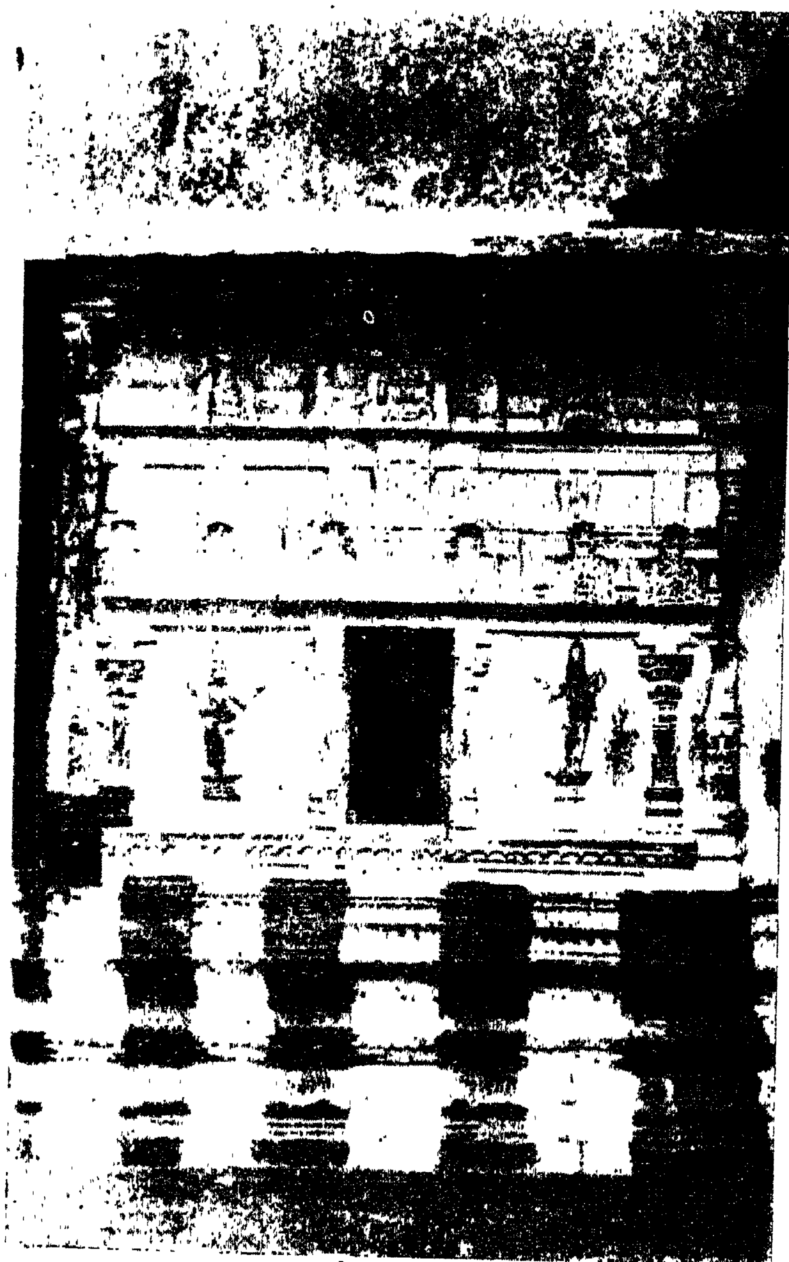
నేఁటి వేంకటాచలమాహాత్మ్య కథలు సంకీర్తనములలో నంతగాఁ గానరాకున్నవి. కొన్ని స్థానిక దేశగాథ లున్నవి. (చూ. 25 పీఠికపుట.)

ఇతర గ్రంథములు.

అన్నమాచార్యుఁడు పండ్రెండు శతకములు రచించెనట. సకల భాషలందును ప్రతిలేని నానాప్రబంధములు రచించెనట. అన్నమాచార్యుని వేంకటేశ్వర శతక మొకటి నేను ప్రకటించిన ప్రబంధరత్నావళిలో నుదాహృతమయినది. శైవస్థానపు రాగిరేకులలోఁ గానరాదు.

ధ్వజస్తంభము.

సంకీర్తనభండారము

అలమేల్మంగాంబమీఁద నీతఁడురచించిన శతక మిదే.(చూ.పీఠిక 16.పు.) మఱిమిగిలిన పదిశతకములు నేయే వేల్పులమీఁద రచితము లయ్యెనో వాని పేళ్లేమో తెలియరాదు. ఇవిగాక యన్నమాచార్యుని పౌత్రుఁడు చిన తిరుమలాచార్యుఁడు సంకీర్తనలక్షణమునఁ దనతాత యన్నమాచార్యుఁడు సంస్కృతమున సంకీర్తనలక్షణము రచించినట్లును దానికిఁ దనతండ్రి పెదతిరుమలాచార్యుఁడు వ్యాఖ్య చెప్పినట్లును వాని ననుసరించి తాను తెలుఁగు రచనచేసినట్లును జెప్పుకొన్నాఁడు. ఆసంస్కృత సంకీర్తన లక్షణమును గానరాదు.

అన్నమాచార్యవిగ్రహము.

సంకీర్తనభండారమనీ తాళ్లపాకవారి యర అనీ, పేర్కొనఁబడు చుండుకొట్టు సరిగా భాష్యకారులసన్నిధికిఁ బ్రక్కగా నున్నది. స్వామి దర్శనము చేయువారు బంగారువాఁకిటికడ నిలిచి ముందుచూచిన స్వామి దివ్యవిగ్రహమును గుడిచేతి ప్రక్కకేసి చూచిన భాష్యకారుల విగ్రహముసు గానఁగల్గుదురు. భాష్యకారులతోపాటు దర్శనీయులుగా నన్నమాచార్యులవిగ్రహము సంకీర్తనభండారము ద్వారమునడుమప్రక్క నున్నది. ఆద్వారమునకుఁ గుడిప్రక్కను పెదతిరుమలాచార్యుల విగ్రహమును గానవగును. బంగారువాకిలిదగ్గఱనుండి ఒకకంట స్వామిని ఇంకొకకంట భాష్యకారులను (చిదంబరమున కనకసభాపతిని, వరదరాజులను దర్శించునట్లే) -అన్నమాచార్యుని తత్పుత్రునిఁగూడ దర్శింపవగును. సరిగా నీయర్థమును నిరూపించునదిగాఁ జినతిరుమలాచార్యుఁడుగాఁబోలును రచించిన సంకీర్తనము లున్నవి.

దేవగాంధారి.

అతిమతిఁ జూడఁబోతే నజ్ఞాని నేను ।
మఱుఁగు సొచ్చితి మీకు మహిలో నారాయణా ॥ పల్లవి ॥

నిన్ను ధ్యానముచేసీ నిచ్చఁ దాళ్లపాక।
అన్నమయ్యఁగా రెదుట నదిగో వయ్యా।
పన్ని యాతనినే చూచి పాతకుల మైనమమ్ము।
మన్నించవయ్యా వో మధుసూదనా॥ అజి॥ 1
సంకీర్తనలు చేసీ సారెఁ దాళ్లపాక అన్నమయ్య।
అంకెల నీసన్నిధినే అదిగోవయ్యా।
అంకించి నేవారివాఁడ నని దుష్టుండ నైనా నా।
సంకె దీఱఁ గావవయ్యా సర్వేశ్వరా!॥ అజి॥ 2
పాదాలం దున్నాఁడు తాళ్లపాక అన్నమయ్య మీకు।
ఆదరాన ముక్తుండై అదిగో వయ్యా।
ఈదెస శ్రీవెంకటేశ యీసంబంధాననే నన్ను।
నీదయ వెట్టి రక్షించు నెమ్మది భూరమణా!॥ అజి॥ 3

అన్న. అధ్యా. 228 రేకు.

దేసాళం.

ఈతఁడే ముక్తిదోవ యీతండే మాయాచార్యుఁ।
డీతఁడు గలుగఁబట్టి యిందరు బదికేరి॥ పల్లవి॥
అదివో తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు।
యిదె వీఁడె శ్రీవెంకటేశునెదుట।
వెదవెట్టి లోకములో వేదము లన్నియు మంచి।
పదములుసేసి పాడి పావనముసేసెను॥ ఈతఁడే॥ 1
అలరుచుఁ దాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు।
నిలిచి శ్రీవెంకటనిధియై తానై।
కలిదోషములు వాప ఘనపురాణము లెల్ల।
పలుకుల నించి నించి పాడినాఁడు హరిని॥ ఈతఁడే॥ 2

అంగవించెం దాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు ।
బంగారు శ్రీవెంకటేశు పాదములందు ।
రంగుమీఱ శ్రీవెంకటరమణుని నలమేలు ।
మంగను యిద్దఱిం బాడి మమ్ముఁ గరుణించెను ॥ ఈతఁడే ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 232 రేకు.

శ్రీరాగము.

హరియవతార మీతఁడు అన్నమయ్య ।
అరయ మాగురుఁ డీతం డన్నమయ్య ॥ పల్లవి ॥

వైకుంఠనాథునివద్ద వడిఁబాడుచున్న వాఁడు ।
ఆకరమై తాళ్లపాక అన్నమయ్య ।
ఆకసపువిష్ణుపాదమందు నిత్యమై వున్న వాఁడు ।
ఆకడీకడఁ దాళ్లపాక అన్నమయ్య ॥ హరి ॥ 1

క్షీరాబ్ధిశాయి నిట్టె సేవింపుచునున్న వాఁడు ।
ఆరితేరి తాళ్లపాక అన్నమయ్య ।
ధీరుఁడై సూర్యమండలతేజమువద్ద నున్న వాఁడు ।
ఆరీతులఁ దాళ్లపాక అన్నమయ్య ॥ హరి ॥ 2

యీవలసంసారలీల నిందిరేశుతో నున్న వాఁడు ।
ఆవటించి తాళ్లపాక అన్నమయ్య ।
భావింప శ్రీవేంకటేశు పాదములందె వున్న వాఁడు ।
హావభావమై తాళ్లపాక అన్నమయ్య ॥ హరి ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 117 రేకు.

భాష్యకారులకుఁబోలె నన్నమాచార్యులకును విగ్రహమును వెలయించి తాళ్లపాక యరలో ప్రతిష్ఠయే జరుపవచ్చునుగాని యానాఁడ

న్నమాచార్యుని నట్లు పూజించుటకు స్థానపతుల సమ్మతి దొరకవలెను. ఆయరగోడమీఁద వారివిగ్రహము చెక్కించుటకే దొరకెనేమో. అన్నమాచార్యునివలె గొప్పవిద్వాంసుఁడు సంకీర్తనాదికర్త మహాభక్తుఁడు స్వామి కగ్రహారములనేకములు సమర్పించినవాఁడు నగు పెదతిరుమలాచార్యునిమూర్తికూడ నుండవలసినదయ్యెను. చినతిరుమలాచార్యుఁడీ కొఱఁత తీరుటకు మంగాపురమున గుడి కట్టించి మఱొక వెంకటేశ్వర స్వామినే వెలయించి ప్రతిష్ఠించి యక్కడ నాళ్వార్లతో భాష్యకార్లతో దేశికులతోసహా అన్నమాచార్యుని విగ్రహమునుగూడఁ బ్రతిష్ఠించి పూజాపురస్కారములు కల్పించెను. తాళ్లపాక యర ద్వారమున కిరుప్రక్కలనున్న విగ్రహములలో నొకటి ముదివయసుది ఇంకొకటి లేవయసుది గానున్నది. అన్నమాచార్యచరిత్ర (చూ. 35 పుట) లో నున్న వర్ణనమున కనుగుణముగానే యిక్కడ రూపకల్పనమున్నది.

సంగీతరచన.

ద్రవిడకర్ణాటాంధ్ర భాషలలో కెల్లఁ బ్రాచీనములయిన సంకీర్తనము లన్నమాచార్యునివే. సంకీర్తన శాస్త్రమును గల్పించినవాఁడు నన్నమాచార్యుఁడే. కనుకనే యాతనికిఁ బదకవితాపితామహుఁడని, సంకీర్తనాచార్యుఁడని హరికీర్తనాచార్యుఁడని బిరుదులుగలిగెను. కన్నడమునఁ బురందరదాసుల వారును ప్రాకృతమున వెంకటమఖియు నీయనకుఁ దర్వాతనే సంకీర్తనములను గీతములను రచించిరి. ప్రాఁతవగు కృష్ణాచార్యుని సంకీర్తనములు తాళగంధివచనములేకాని పల్లవి చరణములు గల పదకవితా రచనలుకావు. అట్టి తాళగంధివచనరచనలను పెదతిరుమలాచార్యుఁడుగూడ వైరాగ్యవచనరచనమాలికాగీతములని పేర్వెట్టి రచించి నాఁడు. అవి వెంకటేశ్వరవచనములని వెంకటేశ్వరవిన్నపములని మద్రాసు తంజావూరి లైబ్రరీలలో నుండగా నేను గుర్తించి ప్రకటించితిని.

జాజఱలు, చందమామలు, కోవెల, చిలుక, తుమ్మెదపదములు, లాలి సువ్వి గొబ్బి ఉయ్యాల లాల జోల జోజో జేజే జయజయ విజయీభవ శోభన మంగళ వైభోగములు, మేలుకొలుపులు, నలుఁగులు, దంపుళ్లు, కొట్నాలు, కూగూగులు, గుజ్జెనగూళ్లు, చందమామ గుటకలు, నివాళులు, ఆరతులు, మంగళారతులు, జయమంగళాలు, అల్లోనేరేళ్లు, చాఁగుబళాలు, బళాబళాలు, సానముఖాలు, అవధానములు, తందానలు, వెన్నెలలు, చిత్తమా, మనసా, బుద్ధి(సంబోధనలు) మొదలగుమధురకవితారచనావిశేషము లీసంకీర్తనములలోఁ జాలఁ గలవు. అన్నమాచార్యుఁడు సంకీర్తనలక్షణమున వీనిలోఁ గొన్నింటిని పేర్కొనుటచే నంతకుఁ బూర్వమునుండియు నివి వాడుకలో వచ్చుచున్న వే యనవలెను. తుమ్మెదపదములు, ప్రభాతపదములు, పర్వతపదములు, ఆనందపదములు, శంకరపదములు, నివాళిపదములు, వాలేశుపదములు, గొబ్బిపదములు, వెన్నెలపదములు, సెజ్జవర్ణన గణవర్ణనపదములు, పాల్కురికిసోమనాథుఁడు తనగ్రంథములలోఁ బేర్కొన్నాఁడుగాని యవి యిప్పుడు గానరావు. అవి యేవో పాడిపాడిగా వెలసినలఘురచనలయి యుండునుగాని ప్రఖ్యాతకవులానుపూర్వితో రచించినవి గావేమో! త్యాగరాయలకృతులకుఁ బూర్వమాంధ్రగాయకు లాలాపించుచుండిన గేయము లేవి? యని పరిశీలింపఁగాఁ జాలినంత సమాధానము దొరకకున్నది. నేఁటిగాయకు లందఱును త్యాగరాయాదులను నూఱేండ్లక్రిందటి వారినే యెఱుఁగుదురు. సింగభూపాలుఁడు పెదకోమటివేమారెడ్డి ప్రౌఢదేవరాయఁడు (సంగీతరత్నాకరః అనఁబడినాఁడు) సంగీతగ్రంథకర్తలు అన్నమాచార్యునికించుకపూర్వులు, బయకారరామామాత్యుఁడు, కృష్ణరాయఁడు, అచ్యుతరాయఁడు, తిరుమలరాయఁడు, సంగీతగ్రంథములకుఁ కర్తలు, కారయితలును. వెంకటగిరి కాళహస్తి కార్వేటినగరము నూజివీడు చల్లపల్లి ముక్త్యాల పిఠాపురము పెద్దాపురము విజయనగరము

గద్వాల వనపర్తి ఆత్మకూరు మొదలగు రాజస్థానములు సంగీతవినోదము లేనివి గావు. దక్షిణాంధ్రరచనలలో తంజాపుర్యాదులలో వెలసిన గేయ రచనలు సురక్షితములుగా నున్నవిగాని తెలుఁగుదేశపు రచనలు సరిగా దొరకుట లేదేల? కృష్ణరాయలమీఁది గేయరచన లైనఁ గానరావే. ఆనుపూర్విలో క్షేత్రయపదములు ఏగంటిచిలుకపాటిపదములు రామదాసుకీర్తనలు ముత్తేవివారికీర్తనలు తాడఁకివారికీర్తనలు నల్లఁబాటివారికీర్తనలు సారంగపాణిపదములు గుత్తెనదీవిరాయనికీర్తనలు అధ్యాత్మరామాయణకీర్తనలు శోభనాద్రీశ్వరసంకీర్తనలు నని కొన్ని గలవుగాని యవియెల్ల నంతప్రాచీనములు గావు. మద్రాసుప్రాచ్యలిఖితపుస్తకశాలలోఁ గొన్ని పొడి పొడి గేయరచన లున్నవిగాని యందుఁ గొన్ని ప్రాచీనతరము లయినను గావచ్చునుగాని యవి యానుపూర్విలో కర్తృనామాంకములో లేవు. యక్షగానములు గొన్ని వానిలోని గేయరచనలు గొన్ని కలవుగాని మొదటి కాయక్షగానములే యంతప్రాచీనములు గావు. తెలుఁగునఁ దొలుత శ్రీనాథుఁడే యక్షగానములఁ బేర్కొన్నవాఁడు. దాక్షారామమున సంగీత నాట్య విద్యా వినోదములు జరుగుట నాతఁడు వర్ణించినాఁడుగాని యానాఁటిగేయము లేవో సరిగాఁ దెలియరావు. చాళుక్యరాజులగ్రంథములలో (అభిలషితార్థచింతామణి, సంగీతచూడమణి) సంగీతవిషయములు చాలఁ గలవుగాని వానిలో వర్ణితము లయిన సంగీతప్రబంధము లంతముఖ్యమయినవి గావు. ఏలలు ధవళములు చర్చరులు ఏకతాళులు శరభలీలలు చిందులు మొదలయిన వేవో కొన్ని మాత్రమే చిన్ని చిన్ని రచన లందుఁ జెప్పఁబడినవి. అందు గొన్ని నేఁడును వాడుకలో నున్నవి. వానిని గూర్చి యభిలషితార్థచింతామణి సంగీతచూడామణులలోని ముక్కలు కొన్ని:—

"కథాసు షట్పదీ యోజ్యా వివాహే ధవళ స్తథా
ఉత్సవే మంగళో గేయ శ్చర్యా యోగిజనై స్తథా ॥"

" పదేపదే భవే ద్రాగః తాళశ్చాన్యః పదేపదే
పదాన్తే స్వరతాళాభ్యాం గేయశ్శరభలీలకః "
" షోడశమాత్రాః పాదేపాదే యత్రభవన్తి నిరస్తవివాదే।
పద్ధళికా జగణేనవియుక్తా చరమగురుస్సా సద్భిరిహోక్తా "
" రాగో హిందోళక స్తాళః చర్చరీ బహూవాంఘ్రయః
యస్యాం షోడశమాత్రాస్స్యుర్ద్వా ద్వాచప్రాససంయుతౌ
సావసంతోత్సవే గేయా చర్చరీ ప్రాకృతైఃపదైః "
" పదమన్త్యంస మాదాయ యమకస్థితిభూషితః
ఆవృత్త్యాగీయతే యస్తు చక్రవాళస్స ఉచ్యతే
గదేవాపద్యబంధేవా పుణ్యనామాంతశోభితః
నామాంతే స్వరసంయుక్తో గీయతే చక్రవాళకః"

లక్ష్యమ్.

శశాంకశకలం కలంకికుముదం ముదంనవహాతేహాతేహింమకరే
కరేతదసమం సమంవివసితం సితంవిజయతేయతే తవయశః.
" నిరంతరమనుప్రాసో యతిర్యత్ర పదేపదే
క్రియతే గీతతత్త్వజ్ఞైః సాస్మృతా త్వేకతాళికా "
" ధవళాది పదైః పాదై రాశీర్వాదసమన్వితైః
ఛందసా యేనకేనాపి కర్తవ్యో ధవళాభిధః "

పై గ్రంథములలో లక్ష్యములు గొన్ని కర్ణాటభాషలో నున్నవి. చాళుక్యులు కర్ణాటకు లగుటచేతను రాజులగుటచేతను తొలుత సంగీత సంప్రదాయ మధికముగాఁ గన్నడమున బెంపొందించియుందురు. మొదటి కీగానమునకే కర్ణాటగానమని పేరయ్యెను. సంగీతశాస్త్రమున స్వరపద్ధతికి ధాతువని సాహిత్యపద్ధతికి మాతువనిపేరు. శరీరమున సప్తధాతువు లుండుటఁబట్టి తత్సాదృశ్యమున సప్తస్వరములకు ధాతుసంజ్ఞ కుదిరెను. 'మాతు' కర్ణాట భాషాపద మనుకొందును. మాతు=మాట

ఈశాస్త్రము తొలుత కర్ణాటమున వెలయుటచే సాహిత్యమునకు 'మాతు' అన్న కర్ణాటపదము గొనుటయ్యెను గాఁబోలును.

పై లక్షణ శ్లోకములలో నున్న చర్చరియే జాజఱ యయినది. అన్నమాచార్యసంకీర్తనములలోని జాజఱపాట లన్నియు గోవాళ్ళ వసంతోత్సవములోఁ బాడునవిగా నున్నవి.

ఒకటి:—

ముఖారి.

చాలుఁ జాలు నీజాజఱ, నన్ను
జాలిఁ బఱచె నీజాజఱ ॥ పల్లవి ॥

వలపువేదనల వాడేను యీ।
తలనొప్పులచే తలఁకేను।
పులకలమేనితొ పొరలేను కడు।
జలిగొని చల్లకు జాజఱ ॥ చాలు ॥ 1

వొల్లని నినుఁ గని వుడికేను నీ
చిల్లరచేఁతలఁ జిమిడేను।
కల్లగందవొడిఁ గాఁగేను పైఁ।
జల్లకు చల్లకు జాజఱ ॥ చాలు ॥ 2

తివిరి వెంకటాధిప నేను నీ।
కవుఁగిటి కబ్బితి గదనేఁడు।
రవరవ చెమటఁ గరఁగినేడాయిదె।
చవులాయెను నీజాజఱ ॥ చాలు ॥ 3

అన్న. శృంగా. 87 రేకు.

నాచనసోమనగూడ వసంతవిలాసమున జాజఱనిట్లువర్ణించినాఁడు:—

"వీణాగానము వెన్నెలతేట। రాణమీఱఁగారవములపాట।
ప్రాణమైనపిన్నబ్రాహ్మణువీట। జాణలు మెత్తురుజాజఱపాట॥

ఇంతకుఁ జెప్పవచ్చిన దేమనఁగా విద్యానగరవినాశముపిదప ఆంధ్రదేశమున సంగీత మన్నఁ గొంత యశ్రద్ధ పెరిగినదనుట. అదికారణముగాఁ బ్రాచీనగేయరచన లెన్నో అంతరించి పోయినవి. దాగియున్నను రాగిరేకుల మీఁదికెక్కియుండుటచే నేఁటికయినను తాళ్లపాక సంకీర్తనములు పైకి రాఁగల్గినవి.

అన్నమయ సంతానము.

నరసింహకవి

అన్నమాచార్యుని ప్రథమభార్యయగు తిరుమలమ్మకు నరసింగన్న, నరసయ్య, నరసింహాచార్యుఁడు అని పేర్కొనఁబడువాఁడు చాలా గొప్పకవీశ్వరుఁడు కొడు కుండెను. నిరుపమాన సుకవితా నిర్వాహకుఁడయిన తెనాలి రామకృష్ణకవి తనసమీపకాలమువా రగు తాళ్లపాక కవుల నిట్లు సన్నుతించెను.

క॥ చిన్నన్న ద్విపద కెఱఁగును
పన్నుగఁ బెదతిరుమలయ్య పదమున కెఱఁగున్ ।
మిన్నంది మొరసె నరసిం
గన్న కవిత్వంబు పద్య గద్య శ్రేణిన్ ।[1] 1

ఈపద్యమునఁ దనతో క్రీ 1550 దాఁక వర్తిల్లినవాఁడగు చిన్నన్నను, అతనితండ్రియు క్రీ 1458 దాఁక వర్తిల్లినవాఁడగు పెద తిరుమలాచార్యుని, అతని యన్నయగు నరసింగన్నను మెచ్చినాఁడు.

ద్విపదమునకుఁ జిన్నన్న వ్రాలును. పదములకుఁ బెదతిరుమలయ్య వ్రాలును. పద్య గద్య (ని) శ్రేణిని నరసింగన్న మిన్నందిమ్రోఁగును! అని దీనియర్థమనుకొందును. నరసింగన్న యిం దదికముగాఁ బ్రస్తుతుఁ

1 రామకృష్ణునికిఁ జిన్నన్నకు, నూటేండ్లతర్వాత నప్పకవీయమున నీపద్యము దాహృతమయినది.

డయ్యెను. కాని యాతడు రచించినగ్రంథము లేవో తెలియరావు. 'పాడఁజెప్పఁగ వర్ణపద్ధతినీడు । జోడు లేఁడన సభఁజొచ్చి వాదించి । పరగి నధీశాలి ప్రతివాది దైత్య నరసింహుఁడనఁగల్గె నరసింహగురుఁడు,' అని చిన్నన్న యష్టమహిషీకళ్యాణమున నాతని స్తుతించెను. ఆతని కుటుంబ వృద్ధినిగూడ వివరించెను. చిన్నన్న పేర్కొనుటేకాని దేవస్థానశాసనములోఁగాని, తాళ్లపాకవారియిండ్లలోఁగాని, లోకమునఁగాని యాతని విషయ మేదియు గానరాకున్నది. చిన్నన్నయే క్రీ 1546 కొండవీటిసీమ లోని చెందలూరు మల్లవర గ్రామములను స్వామికైంకర్యములకై సమ ర్పించుచు నందు మాఘశుద్ధ చతుర్థీతిథిని తన పెదతండ్రిగారయిన నరస య్యంగారి ప్రత్యాబ్దిక దినమున నర్చనావిశేషముల నిర్వహణముకూడఁ జేర్చినాఁడు[1]. ఇది క్రీ 1546 నాఁటికి నరసింగన్న దివ్యధామముఁబడ యుటను జిన్నన్న కాతనిపై గౌరవమును దెలుపుచున్నది.

శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారు కవిచరిత్రమున కవికర్ణరసా యన కర్త కృష్ణదేవరాయలనాఁటి వాఁడని కృష్ణరాయని " ఆందోళికల యందునంతరచరులొాట సవికృతాకృతుల పిశాచజనులు...... ప్రభుదు ధాత్ములనెవ్వఁడు ప్రస్తుతించు " ననిగర్హించెనని, వ్రాసినారు. వృద్ధాను శ్రుతినిబట్టి వ్రాసిన యీవ్రాఁత విశ్వాస్యమే యనుకొందును. కవికర్ణ రసాయనకర్త నరసింగన్న తాళ్లపాకనరసింగన్న కాఁగూడు నను కొందును. లక్షణగ్రంథములందు సుంకసాలనరసింగన్న అనికలదు. సంకు సాల అనిలోకమువాడుక. "సుంకేసుల" అని గ్రామములురాయల సీమలో నున్నవి.

క॥ ఇంకా నవ్వే వచ్చె
సుంకేసుల గ్రామనిక్రింది సుద్దులు దలఁపక

---

[1] తిరుపతి శాసనములు 5 వాల్యూం. 184 పుట, చూ.

లంకించుకొన్నరాజవు
వెంకటగిరివాస ! విబుధవినుత విలాసా !

క॥ ౘెంకాయ చిప్పలోపల
వంకాయా పెసరపప్పు పరివంటకముల్
ఇంకాఁ బెట్టేఁ దినరా
వెంకటగిరివాస ! విబుధవినుత విలాసా !

ఇత్యాదిగా నెవరు రచించినవో రుచిగల కందపద్యములు గొన్ని శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామి పేరనున్నవి. 'సుంకసాల, నంకుసాల సుంకేసుల లు ఒకయూరిపేరి వికారములేమో ! కృష్ణరాయఁడు తాళ్లపాక గ్రామమును వ్యాసతీర్థులవారి కగ్రహారీకరించుటచే నరసింగన్న తాళ్లపాక విడిచి పైగ్రామము చేరి సుంకసాల యింటిపేరివాఁడయ్యెనేమో ! కవికర్ణరసాయమున నాతఁడు తనకులగోత్రములను దలిదండ్రులను జెప్పొనఁడయ్యెను. గ్రంథాదిని 'గురువరభట్టపరాశర చరణసరోరుహాసముల్లసన్మానసుఁడన్' అని గురుస్తుతి చేసినాఁడు. తుదిని 'ఆదిమశఠకోపాది' అని యాశ్వాసాంత పద్యమునఁ జెప్పినాఁడు. వీనినిబట్టి యాతఁడు, భట్టపరాశరాహ్వయుని శిష్యుఁడనీ, రెండవ శఠకోపయతియైన - యహోబలమఠ ప్రతిష్ఠాపకవన్ శఠకోపయతి నెఱిఁగిన వాఁడనీ గుర్తింపనగును. వేదాంత దేశికుల శిష్యులు, గీతావాఖ్యాతభట్టపరాశరు లొకరు గలరు గాని, అయినను రామానుజులనాఁటి పరాశరభట్టారకుల వంశజాలందఱకు పరాశరభట్టనామము సాధారణ మనికూడ వాడుకగలదు. క్రీ. పదునైదవ శతాబ్దియుత్తరార్ధమున వన్ శఠకోపయతులు గలరుగాన యీాతఁడు వారినాఁటివాఁడో వారితర్వాతివాఁడో అగుటచే నన్నమయ పుత్రుఁడగుట నిర్బాధమగును.

కవికర్ణరసాయనమున వైష్ణవమతాభిమానము, అద్వైతమతద్వేషము, అన్నమాచార్య సంకీర్తనచ్ఛాయలు నిండార్లుగానున్నవి. నన్ని

చోడ కుమారసంభవమును, ఎఱ్ఱన నృసింహపురాణమును, ఉత్తర హరివంశమును, శ్రీనాథరచనలను, ననుకరించునవిగా పలుకుబళ్లు, కూర్పు తీర్పులు, పద్యచ్ఛాయలు, నిండుఁజాలఁగలవు. కవికర్ణ రసాయనము తాళ్లపాక నరసింగన్న రచనమే యగుచో నందు రాజాశ్రయగర్వ సహేతుకమే యగును. కారణము సుస్పష్టముకాదు కాని బహువారములు తిరుపతికి విచ్చేయుచు వచ్చినవాఁడు కవి విద్వాంసుఁడు కవిపోషకుఁడు నగు శ్రీకృష్ణరాయఁడు సంస్కృతాంధ్ర విద్వాంసులు మహనీయులు కవులుగాయకులునగు నరసింహ పెదతిరుమల పినతిరుమలాచార్యాదుల నేల్లకో యాదరింపఁడయ్యెను. పైఁగా వారి నివాస గ్రామమగు తాళ్లపాకను వ్యాసతీర్థుల కగ్రహారీకరించెను. అచ్యుత రాయలవారుమాత్రము తాళ్లపాకవారి నాదరించి యాదృతుఁడయ్యెను.

పెదతిరుమలయ్య.

అన్నమాచార్యుని రెండవభార్యయగు అక్కలాంబయం దీతఁడు జన్మించెను. ఈ తనికి నరసమ్మ, తిరుమలమ్మయని యిర్వురు చెలియండ్రును గలరు. ఈ తిరుమలాచార్యుఁడు క్రీ 1453 దాఁక జీవించినాఁడు. క్రీ 1503 దాఁక జీవించిన యన్నమార్యుఁ డీపెదతిరుమలయ్య పెదకుమారుఁడగు చినతిరుమలయ్యగారికి బ్రహ్మోపదేశముఁ జేసినాఁడు. 1500 ప్రాంతముల చినతిరుమలయ్య యుపనయనము జరగిన దనుకొన్నచో 1493 ప్రాంతముల జన్మించిన చినతిరుమలయ్య తండ్రి యప్పటి కిర్వదేండ్ల వాఁడేయును కొన్నను 1473 ప్రాంతముల జన్మించిన వాఁడగును. ఈతని నిండుయావనము శ్రీకృష్ణరాయలవారి కాలమున గడచినది. కృష్ణరాయల పరిపాలన కాలమున నీతఁడు శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామికిఁ గొన్ని కైంకర్యములు జరపినను నందు సాళ్వతిమ్మరుసును నాతని తమ్ముఁడగు గోవిందయ్యయు నిర్వాహకులుగా నుండిరి. ఆశాసనములలో శ్రీకృష్ణ

రాయలపేరు లేదు. పెదతిరుమలయ్యకును నాతని యన్నయగు నరసింహాకవికిని శ్రీకృష్ణరాయనితో వైరస్యము గల దనుకొనుట కింకొక సాధనము:—

"మండెమురాయనామక నరసింహ దండనేత్రు (తృ?) నకిష్టధన బలస్ఫూర్తి" నని యన్నమాచార్యచరిత్రమునను వాక్యమునకు మండెమురాయఁడను నామాంతరముగల నరసింహ దండనాథుఁడని యర్థముగావచ్చునని ఆతఁడు శ్రీకృష్ణరాయని తండ్రి యగుతుళువనరసింహ దండనాథుఁడు గావచ్చునని యను కొంటిమి. (చూ. పీఠిక 64 పుట.)

పయిమండెము కడపమండలమున చినమండెములనీ, చిత్తూరు మండలమున గాజులమండెము చిఱుమండెము అనీకల గ్రామములలో నొకటయి యుండఁబోలును. ఆయూర పెదతిరుమలయ్య నెవరో కత్తితో నఱికిరట. ఆకత్తి వేటాతనికిఁ గలువ దండ యైననదట!

మండెము కోటలో మండలం బెఱుఁగ
మండలాగ్రాహతి మహనీయ పుష్ప
దామమై ధర్మాంగదస్థితిఁ బొలిచె
నేమహామయుని యహీన గాత్రమున

నని చిన్నన్న చెప్పినాఁడు. దేవకీపురవాస్తవ్యుఁడగు నరసింహ దండనాథుఁడిందు ప్రయోజకుఁడేమో! ఈ విషయము పెదతిరుమలాచార్యుఁడే యిట్లు సంకీర్తనమునఁ జెప్పుకొన్నాఁడు.

శంకరాభరణ.

నాఁటికి నాఁడు క్రొత్త నేఁటికి నేఁడు క్రొత్త।
నాటకపుదైవమవు నమో నమో ॥ పల్లవి ॥
సిరుల రుక్మాంగదుచేతికత్తిధార దొల్లి।
వరుసధర్మాంగదుపై వనమాలాయ।

హరి నీకృపకలిమి నట్లనే యరులచే ।
కరఖడ్గధార నాకుఁ గలువదండాయ ॥ నాఁటి ॥ 1

మునుపు హరిశ్చంద్రుమొనక త్తిధార దొల్లి ।
పొనిఁగి చంద్రమతికిఁ బూవుదండాయ ।
వనజాక్ష నీకృపను వరశత్రులెత్తి నట్టి ।
ఘనఖడ్గధార నాకుఁ గస్తూరివాటాయ ॥ నాఁటి ॥ 2

చలపట్టి కరిరాజు శరణంటె విచ్చేసి ।
కలుషముఁ బెడఁ బాపి కాచినట్టు ।
అలర శ్రీవెంకటేశ ఆపద లిన్నియుఁ బాపి ।
ఇల నన్నుఁ గాచినది యెన్నఁ గతలాయ ॥ నాఁటి ॥ 3

ఈకీర్తనమునఁ జెప్పఁ బడినదేకాక (చూ. పీఠిక 65 పుట) సంకీర్తనమున వర్ణితమయిన విషయములు గూడఁ బెదతిరుమలాచార్యుని మాహాత్మ్యమును వెల్లడించు చున్నవి. ఆసంకీర్తనమును జినతిరుమలాచార్యుఁడు రచించియుండఁ బోలును.

అచ్యుతరాయలవారు పూండి, సంగమకోటగ్రామములఁ దామ్రశాసన పూర్వకముగా దానము చేయఁగాఁ బెదతిరుమలాచార్యుఁడు వానిని స్వామికే సమర్పించెను. ఆతఁ డచ్యుతరాయల జన్మనక్షత్రము నాఁడు తనద్రవ్యముతో స్వామికిఁ గైంకర్యములఁ గల్పించెను. అచ్యుతరాయలనాఁ డాతఁడు విజయనగరములో విట్ఠలేశ్వరస్వామి కైంకర్యములకై గొప్పభూసమర్పణము చేసెను. పెదతిరుమలయ్య స్వామికి అర్పించినగ్రామములు:—, కావనూరు, మరువాకర్రై, కుప్పము, కీళంగుగ్రమము, మన్నసముద్రము, పూండి, సంగమకోట, (ఈరెండూళ్ల సంవత్సరపు దాబడి 1000 రేఖ పొన్నులు) రాయలపాడు, సోమయాజులపల్లి, కత్తమువారిపల్లి, ఎఱ్ఱగుంటపల్లి, పల్లిపురము, (133 వరాహాల

సంవత్సరాదాయముకలది.) గండతిమ్మాపురము (100 రేఖ పొన్నులు సంవత్సరాదాయముగలది.) ఈగ్రామములుగాక— భిన్న భిన్న సమయము లలో 4600 పణాలు 5203 పణాలు 2000 వరహాలు .450 పణాలు 1900 పణాలు 1020 నర్పణాలు 2300 నర్పణాలు సమర్పించినారు.

శ్రీస్వామి వారికిని ఎగువ దిగువ తిరుపతులను కడమ చోట్లను వెలసిన వేల్పులకు బహువిధభక్ష్యభోజ్యాది నివేదనలను నిత్యోత్సవ పక్షోత్సవ మాసోత్సవ వర్షోత్సవాదులలో నింకననేకవిధముల కైంకర్య ములను వనభోజన వినోదములను తమ వంశపారంపర్యముగా తమ పేర జరపించుటకు బయిగ్రామములను ధనమును శ్రీభండారమున నర్పింపగాఁ గోవెల స్థానపతు లందుకు సమ్మతిగా శాసనములు చెక్కించిరి.

ఇవిగాక వీరు కట్టించిన కట్టడములు వగైరాలు:— స్వామిపుష్క రిణి జీర్ణోద్ధారము, మెట్లు, మండపములు, నీరాడుమండపము కొండమీఁద తాళ్లపాకవారి యింటి ముందు మండపము, సంకీర్తన (సంకీర్తనములు చెక్కినరాగిరేకులు దాచి ఉంచినది) భండారము, అక్కడ దీపారాధనలు, అక్కడ సంకీర్తనలు పాడే వైష్ణవులకు జీతాలు, గుడిగ్రామాలలో చెరు వులు కాలువలు బాగు చేయించుటకు ధనదానము, ఆళ్వారుతీర్థము దగ్గఱ శ్రీలక్ష్మినారాయణస్వామి ప్రతిష్ఠ ఇత్యాదులు.

కొన్ని ఉత్సవములలోని ముఖ్యాంశములు:— శ్రీనివాసమూర్తికి ప్రతి శుక్రవారము తిరుమంజనము పిదప పునుఁగుతైలము పూయునప్పుడు పన్నీరుచెంబు సత్కారముపడయుట (తాళ్లపాకవారు సంకీర్తనములు అప్పుడు పాడేవారు) అచ్యుతరాయుల జన్మనక్షత్రమగు మృగశిరనాఁడు ఉత్సవముజరపుట స్వామిపుష్కరిణి గట్టున తాళ్లపాకవారు నిర్మించినరాతి స్తంభముమీఁద సంవత్సరముపొడుగునా ప్రతిగురువారము దీపారాధన, ముక్కోటి ఏకాదశినాఁడు స్వామిపుష్కరిణి గట్టున ముప్పది దీపాలు,

సంకీర్తన భాండారము దగ్గర నాల్గు తిరుబోనములు దీపాలనూనె ఆభాండారములో సేవచేసే శ్రీవైష్ణవుల జీతాలు వగైరాలు.

తిరుమయ్యగారికి శ్రీపతితొన్నడయ్యఅనీ తిరుపతి చేరువనున్న కులశేఖర పురవాస్తవ్యుఁడు పల్లిపట్టురయ్య అనీ ఇద్దఱు సాతాని వైష్ణవులు శిష్యులుండిరి. వారుకూడస్వామికిఁ గైంకర్యములు జరపిరి. పెద తిరుమలయ్యగారు చేయించిన యుత్సవ విశేషములు సమగ్రముగా వ్రాసిన నదియే పుస్తకమగును.

ఈతఁడు రచించిన గ్రంథములు:—

1 శృంగార సంకీర్తనములు.	7 వెంకటేశ్వరోదాహరణము.
2 అధ్యాత్మ సంకీర్తనములు.	8 నీతిసీస శతకము.
3 వైరాగ్యవచన గీతాలు.	9 సుదర్శనరగడ.
4 శృంగార దండకము.	10 రేఫఱకారములు.
5 చక్రవాళ మంజరి.	11 భగవద్గీత తెల్గువచనము.
6 శృంగారవృత్త శతకము.	12 ద్విపదహరివంశము.

పైవానిలోకడపటి రెండుముద్రితములుగాలేదు. తొలిరెండింటిలోఁ గొంతభాగమును, గడమవి సమగ్రముగాను ముద్రితములయినవి. హరివంశము దొరకనే లేదు.

ఇవిగాక చిన్నన్న పేరఁ గన్న యంత్రవేదాంతము తొలుత కృష్ణమాచార్యుఁడును తర్వాత తనతాత యన్నమాచార్యుఁడును పిదప తనతండ్రి తిరుమలాచార్యుఁడును ననుక్రమముగా రచించినది సంకీర్తనాత్మకము. ఇట్లనుటకు సాధకముగా అష్టమహిషీ కల్యాణములోన నిట్లున్నది. "తమ్మనుతద్రావిడాగమసార్వభౌముఁ।డైనమావారలనాళువారలను। వేదంబులెల్లద్రావిడముగాఁజేసి। వేదాంతవిదులుగోవిదులునైనట్టి।గురుతరు

లగు పరాంకుశముఖ్యయోగి। వరుల" సన్ద్రవిడవేదాంతకర్తల సన్నుతిపై
" వనజాతజాతసర్వసురేంద్రముఖులు। గనలేని వేంకటాద్రినాథు। పద
ములశోభనాస్పదములౌ తనదు। పదములబహుదేశపదములజనులఁ। గనఁ
జేసిపంచమాగమసార్వభౌముఁ। డనఁబ్రసిద్ధికెక్కియఖిలవిద్యలను। నన్న
యాచార్యుండెయనఁదాళ్లపాక యన్నయాచార్యుఁ డాయతకీర్తిఁజెలఁగె।"
" వేదంబు తెనుఁగుగావించి సంసార। ఖేదంబు మాన్పిన కృష్ణమాచార్యు।
ఘనతరపంచమాగమసార్వభౌము। ననఘుశ్రీతాళ్లపాకాన్నమాచార్యుఁ।
దలఁచి" అనియు "ఉరుయోగసామ్రాజ్యవిభవ। జనకుండుతిరుమలాచార్య
వర్యుండు। వేదాంతవిద్యాప్రవీణుండై యంధ్ర। వేదాంతమొనరించి, ద్విపద
రూపమున। హరివంశకావ్యమాయతరసస్ఫూర్తి। హరివంశమిగురొత్తనను
పొందజేసి" అనియు నాంధ్రవేదాంతకర్తలసన్నుతిగలదు.

ద్రవిడమున వేదవేదాంతములను పరాంకుశయోగిమొదలగు నాళ్వార్లు
ద్రావిడీకరించి ద్రావిడాగమసార్వభౌములనిపించుకొనఁగా తెనుఁగున
కృష్ణమాచార్యుఁడు:—కృష్ణమాచార్యసంకీర్తనకర్త. [పితామహుఁడు.
అన్నమాచార్యుఁడు:—సంకీర్తనాచార్యుఁడు, సంకీర్తనకర్త, పదకవితా
పెదతిరుమలాచార్యుఁడు:— సంకీర్తనాదికర్త.

ఇట్లీమువ్వురును వేదమును తెనుఁగుగావించి ఆంధ్రవేదాంతకర్తలని
పంచమాగమసార్వభౌములనిపంచమాగమచక్రవర్తులని యనిపించుకొనిరి.

తిరుమలయ్యకు శ్రీమద్వేదమార్గప్రతిష్ఠాపనాచార్య శ్రీరామా
నుజసిద్ధాంతస్థాపనాచార్య వేదాంతాచార్య కవితార్కికకేసరి శరణాగ
వజ్రపంజర బిరుదములు గలవు.

ఈతనికి వేంకటేశ్వరస్వామిత్రిపురుషపర్యంతముగా ప్రత్యక్షంబును
సప్తపురుషపర్యంతముగా మోక్షంబు నొసంగెదనని వరమిచ్చె నట![1]

1 చూ. శకుంతలాపరిణయము. పీఠిక.

సంకీర్తన భండారము.

ఈపెదతిరుమలయ్యగారే సంకీర్తన భండారమునకుఁ బెంపు వెల యించిరి. తొలుత అన్నమాచార్యుఁడే సంకీర్తన భండారమును నెల కొల్పినట్టున్నాఁడు. అందుకుఁదార్కాణగా సంకీర్తనము. (చూ. పీఠిక. పుట. 38)

అన్నమాచార్యుని నాఁట సంకీర్తనములు తాటియాకులమీఁద వ్రాసియుంచఁబడెనేమో! ఆతని తర్వాత పెదతిరుమలాచార్యుఁడు వానిని రాగిరేకులమీఁదఁ జెక్కించెను. రాగివిలువయు, చెక్కించుకూలియు నిప్పటిలెక్క ప్రకారము లక్షలగును. ఒకరో యిద్దఱో అక్షరములఁ జెక్కు వారగుచో నదియొక పురుషాయుషమునంతకాలము జరపినఁ దేల వలసిన పని యగును. రాగిరేకులను జెక్కినవాఁడు.- అన్నమరాజు తిమ్మయ్య అని కొన్ని రేకులమీఁద నున్నది.

పెదతిరుమలార్యుని తర్వాత చినతిరుమలాచార్యుని సంకీర్తన ములుకూడ రాగిరేకులకెక్కినవి. 1540 లో సంకీర్తనభండారము దగ్గఱ సేవచేయు వైష్ణవు లిర్వురుండుట, సంకీర్తనములు పాడేవారు కొందఱుం డుట, ఆభాండారముముందు స్వామిని వేంచేపుచేయించి ప్రసాదవినియో గాదులు కైంకర్యములు దీపారాధనలు జరుగుచుండుటయు తాళ్లపాక వారి శిలాశాసనముల కెక్కి యున్నవి.[1]

ఈసంకీర్తనభండారము(తాళ్లపాకవారిఅర)ద్వారమున కిరుప్రక్క లనే విగ్రహములున్నవి. అవి యన్నమాచార్య తిరుమలాచార్యులవి.

---

1 చూ తిరుపతి దేవస్థానం శాసనము నెం 144 నెం 4 వాల్యూం.

చినతిరుమలయ్య.

ఈతఁడు పెదతిరుమలయ్య పెద్దకుమారుఁడు. అన్నమాచార్యుఁడీతనికి బ్రహ్మోపదేశము (ఉపనయనము) చేసెను. ఇందుకు సంకీర్తనము:-

లలిత

తాళ్లపాకాన్నమాచార్య దైవమవు నీవు మాకు।
వేళమె శ్రీహరిఁ గన వెర వానతిచ్చితివి ॥ పల్లవి ॥

గురుఁడవు నీవె సుమ్మీ కుమతి నైననాకు।
నరవి బ్రహ్మోపదేశము సేసితి।
పరమబంధుఁడ వైనా నరికింప నీవే సుమ్మీ।
వరుస నేఁ జెడకుండ వహించుకొంటివి ॥ తా ॥ 1

తల్లి వైన నీవే సుమ్మీ తగినవిషయాలలో।
బ్రల్లదానం బడకుండా బ్రదికించితి।
అల్లుకొని తోడునీడ వైనా నీవే సుమ్మీ।
చిల్లర మాయలలోనఁ జెడకుండాఁ జేసితి ॥ తా ॥ 2

ధాతవు నీవే సుమ్మీ దాసు శ్రీవేంకటనాధు।
నాతలఁపులో నిలిపి నమ్మం జేసితి।
యేతలఁ జూచినా నా నేడుగడయు నీవే।
ఆతల నీతల నన్ను నాదుకొని కాచితివి ॥ తా ॥ 3

చినతిరు. అధ్యా. 7 రేకు.

కాన యీతఁడు క్రీ. 1495 ప్రాంతముల జన్మించినవాఁడనుకొన వచ్చును. క్రీ. 1553 దాఁక నీతనిశాసనము లున్నవి. ఈతఁడు సంస్కృతాంధ్రములందు మహాకవి, మహావిద్వాంసుఁడు, అష్టభాషాకవిచక్రవర్తి యని బిరుదుగలవాఁడు. తండ్రితాతలవలెనే అధ్యాత్మ శృంగారసంకీ

ర్తనలను రచించినాఁడు. తెల్గుసంకీర్తన లక్షణము, అష్టభాషాదండకము రచించినాఁడు. (ఇవిముద్రితములు చూ. తాళ్లపాక 1 వాల్యుం)

శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామికి దిగువతిరుపతిలోని వేల్పులకుఁ గూడఁ జాలా కైంకర్యములు కావించినాఁడు. అందు ముఖ్యములు గొన్ని:

గోవిందరాజస్వామికి, పెండ్లి తిరునాళ్లు (వైవాహికోత్సవము) జరుపుటకు నేడీయం అనుగ్రామము రాఁబడిలో సగమిచ్చినాఁడు.

గోవింద రాజ విట్ఠలేశ్వరాచ్యుతపెరుమాళ్ రఘునాథ వరదరాజ లక్ష్మీనారాయణులకును హనుమదాలయములోఁ దాను ప్రతిష్ఠించిన నరసింహస్వామికిని కైంకర్యములకై చిత్రిచిత్తానక్షత్రమునఁ దన తిరునాళ్లలో వైశాఖమృగశిరను దనతండ్రితిరునాళ్ళలో గోవిందరాజస్వామి గుడిదగ్గఱి సుదర్శన చక్రమునకుఁ గైంకర్యములకై 200 రేఖై పొన్నుల రాబడిగల వెదుమప్పాకం గ్రామము సర్పించినాఁడు.

మంగాపురమున కళ్యాణవేంకటేశ్వర దేవాలయ జీర్ణోద్ధారణము గావించినాఁడు. స్వామి దివ్యసుందరమంగళ విగ్రహమునుగూడ నీతఁడే క్రొత్త వెలయింపించినట్లున్నాఁడు. ఆళ్వార్లతో భాష్యకార్లతో దేశికులతో సహా తనతాతగారగు అన్నమాచార్యువిగ్రహము నక్కడ ప్రతిష్ఠించినాఁడు. కాని యావిగ్రహము నేఁడు గానరాకున్నది.

పెదతిరువెంగళనాథుఁడు.

ఈతఁడు సాత్త్వికశుభమూర్తి సంగీతసత్కవిత్వాధికుఁడు నని చిన్నన్నచే స్తుతింపఁబడెను. స్వామిసన్నిధి నీతఁడు సంకీర్తనములు పాడుచుండఁగా స్వామి యాడుచుండెడువాఁడట! వెంకటాచార్యుఁడు "విశేషించియు న త్తిరువెంగళనాథుండు సంకీర్తనంబుఁ బాడిన నాడందొడంగె,"[1] నని చెప్పినాఁడు. ఈతఁడు చిన్నన్న జీవించియుండఁగా క్రీ 1546 పూర్వమే దివ్యధామ మందినాఁడు.

1 శకుంతలా పరిణయకృత్యవతరణిక.

చిన్నన్న.

ఈతఁడే అన్నమాచార్య చరిత్రకర్త. చినతిరుమలాచార్యున కీతఁడుమూఁడవతమ్ముఁడు. ఈయిర్వురనడుమ అన్నయయని పెదతిరువెంగళనాథుఁ డనీ యిద్దరు సోదరులు. చిన్నన్నతర్వాత తమ్ముఁడు కోనేరునాథుఁడు. వీరందఱును సుప్రసిద్ధులు. కోనేరునాథుఁడు 1560 తర్వాతఁ గూడనున్నాఁడు. తాళికోటయుద్ధమును విద్యానగరవినాశనమును జూచు దౌర్భాగ్యమునకుఁబాల్పడక 1565 పూర్వమే వీరందఱు దివ్యధామ మంది యుందురు.

ధర్మకైంకర్యములు.

స్వామి కీతఁడును జాల ధర్మకైంకర్యము లొనర్చెను. అందొకటి:- క్రీ. 1546 లో కొండవీటిసీమలోని చెందలూరుమల్లవర గ్రామములను స్వామిశ్రీభండారమున కర్పించెను. రెండుగ్రామములనుండి సంవత్సరపురాబడి 620 గట్టివరహాలు. ఈసొమ్ముతో జరపవలసిన ధర్మకైంకర్యములలో మన కిక్కడ ముఖ్య మయినవి:-

1 వైశాఖమాస విశాఖానక్షత్రమున తాత అన్నమయగారి జన్మనక్షత్రోత్సవకైంకర్యము.

2 చైత్రమాసము మృగశిరానక్షత్రమున పెదతిరుమలయ్యగారి జన్మనక్షత్రోత్సవకైంకర్యము.

3 మాఘశుద్ధచతుర్థి తమ పెదతండ్రినరసయ్యగారి శ్రాద్ధదినకైంకర్యము.

4 జ్యేష్ఠమాసపూర్వపక్షచతుర్థి తనయన్నగా రగుతిరువెంగళప్ప శ్రాద్ధదినకైంకర్యము.

5 ఆశ్వయుజమాజమాసబహుళత్రయోదశి తమతల్లిగారైన తిరుమలమ్మగారి శ్రాద్ధదినకైంకర్యము.

వీనివల్ల నన్నమాచార్యాదుల జన్మమాసనక్షత్రములు నిర్యాణమాసతిథులు తెలియ నయినవి గాని వానిసంవత్సరనామములు తెలియరాకుండుట కొఱంతగొల్పుచున్నది. ఒక్కయన్నమాచార్యునివే జనననిర్యాణసంవత్సరములు తెలియవచ్చినవిగాని తక్కినవారివి తెలియరాలేదు. సూర్యచంద్రాదు లున్నందాఁక వారిజన్మనక్షత్ర నిర్యాణతిథికైంకర్యములు సాగుచుండుటకే యాయాగ్రహారసమర్పణములు జరిగినవి గాని యాధర్మకైంకర్యములకు "శ్రీవైష్ణవరక్ష" అనిమాట కలదు గాని అన్నీ అన్యథా అయిపోయినవి. పరమాచార్యుఁడయిన యన్నమాచార్యునిజన్మనక్షత్ర నిర్యాణతిథి కైంకర్యములను స్వామి కనేకాగ్రహారముల నొసఁగి యనేకకైంకర్యములు జరపినమహానీయుఁడు మహాకవి యగు తిరుమలాచార్యుని నిర్యాణదినకైంకర్యములు నయిననిఁక మీఁద సాగుట యర్థింపఁదగినది.

అష్టమహిషీకళ్యాణము పరమయోగివిలాసము ఉషాపరిణయము అన్నమాచార్యచరిత్రము చిన్నన్న రచించిన గ్రంథములు. ఈతఁడు జలజాతవాసిని చనుబాలపుష్టిచే కవితారచన నేర్చినాఁడట. ఈతని యన్న పెదతిరువెంగళనాథుఁడు 'సంగీతసాహిత్యాధికుఁడు' సంకీర్తనములు పాడుచుండు నప్పుడు స్వామి యాడుచుండెడువాఁడట. ఈమహాత్ములకు (అయిదుగురుకు) స్వామి పాండవులకుఁ గృష్ణునట్లు సహాయుఁడై యుండెడివాఁడట! వీరికి విచిత్రముక్తాతపత్రరత్నకిరీట ముద్రికా ప్రచండ మణిమండిత మకరకుండలోత్కరాహాళకరదీపికాపాదుకాది బహూకరణంబులను స్వామి కరుణించెనట! చిన్నన్న పరమయోగివిలాసాష్టమహిషీకళ్యాణములలో రత్నకుంభ దనుపమ శ్రీవేంకటాద్రీశ దత్త మకరకుండలరత్నమండితకర్ణుఁడ నని, కావ్యంబు చెప్పి శ్రీవేంకటేశు మెప్పించి సకలంబు నెఱుఁగ నసాధారణాంక మకరకుండలములు గొన్నవాఁడ నని దినములోననె వేయిద్విపదలింపొంద వినుతవర్ణలతో విరచించు

వాఁడ నని చెప్పుకొన్నాఁడు. ద్విపదలక్షణము నీతఁడే నిష్కృష్టముగా నిర్వచించినాఁడు. లక్షణగ్రంథకారు లెవ్వరుగాని యితనివలె నిర్వచింపఁ జాల రయిరి. ఈతఁడు కస్తురిపీఁణఁ గోసినకరణి తెలిగప్పురపుఁగ్రోవి దెఱచినసరణి విరవాదిపొట్లంబు విడిచినమాడ్కిఁ బరిమళించుచుఁ గవుల్ బళిబళీ యనఁగ కవితసెప్పినసులక్షణకవి.

అర్వాచీనులు కొందఱు 'తాళ్ల పాక చినన్న దండెమీటులుగావు' అనీ 'అలతాళ్లపాకచిన్నన్న రోమము లై తే తంబురాదండెకుఁ దంత్రు లౌనె' అనీ యాతని గొప్పగాయకునిఁగా స్మరించిరి. చిన్నన్న గాయకుఁడ నుట కిక్కడి రాగిరేకులలోఁగ్గాని గ్రంథములలోఁగాని యాధారములు గాన రావు. చిన్నన్నకు అన్న తండ్రి తాత గొప్పగాయకులు గాన యిటీవలి వారు గ్రంథములఁబట్టి చిన్నన్ననే యెఱిఁగినవారుగాన వారియోగ్యత నీతనికిఁ జేర్చి చెప్పియుండవచ్చును. కాక యీతఁడును గాయకుఁడేమో!
గణవరపు వెంకటకవి ప్రబంధరాజమున చిన్నన్న నిట్లు సన్నుతించెను:—

క. ఎన్నఁ దెనుఁగునకు రాజను
గ్రన్నన యతిరాజునకును రమణయకును నేఁ
జిన్నను ద్విపద నొసర్పను
జిన్నన్నను బిరుదుగద్య చెప్పినఘనుఁడన్.

నూలినేతచే వస్త్రములు గల్పించి లోకమును నాగరకపఱిచి యుద్ధరించువా రయిన సాలెవారి కీతఁ డాచార్యపురుషుఁడు. వారి వంశ మర్యాదల కీతఁడు సంరక్షకుఁడుగా నుండెను. సాలెవారు వీరికి పదివేల పత్తిపాలు పాదకానిక సమర్పించిరి. చిన్నన్న వంశపారంపర్యముగా దమ వంశపారంపర్యముగా గురుశిష్యతాసంబంధము వర్ధిల్లఁగోరిరి. ఇందుకు తామ్రశాసనము వెలయించిరి.[1]

1 చూ. తామ్రశాసనము. శ్రీ. వెం. ఓ. జర్నల్. 1 వాల్యూం. 1 పార్టు.

కోనేటి తిరువెంగళనాథుఁడు.

ఈతఁడు సదాశివరాయలచే క్రీ 1544, 1545 అద్దంకిదగ్గఱి బొల్లాపల్లి ఓలపల్లి అని రెండగ్రహారములఁ బడసినాఁడు. క్రీ 1559 లో కడపజిల్లా పుష్పగిరిచెన్నరాయనికిఁ గొంతభూమి సమర్పించినాఁడు. ఈతఁడు గొప్పవైభవ మనుభవించినాఁడనుట కీ క్రిందిపద్యముసాక్షి.

సీ॥ మొకరివా తెర క్రీ రిముఖము బంగరుదండె
  పాలకి యేగురుం డోలి నెక్కె
శ్రీజగన్నాథునూర్జితపదాంభోజముల్
  సేవించి యేబుధాశ్రితుఁడు వెలసె
కాయసిద్ధిని లంబికాయోగమార్గంబు
  తెలిసి యేఘనుఁడు సాధించి నెగడె
భక్తితోఁ బట్టాభిషిక్తులు ధరసాగి
  మ్రొక్క సేవిభుఁడు పెంపెక్కి చెలఁగె
నతఁడు పొగడొందు హారనీహారగంధ
సారకర్పూరగోక్షీర సదృశయశుఁడు
ఘనుఁడు పెదతిమ్మదేశికగర్భజలధి
కువలయాప్తుండు కోనేటిగురువరుండు [1] ॥

తిరువెంగళప్ప.

ఈతఁడు గొప్పవిద్వాంసుఁడు ఆమరుకావ్యమును దెలిఁగించినాఁడు. నామలింగానుశాసనమునకుఁ దెలుఁగువ్యాఖ్య రచించినాఁడు. కావ్యప్రకాశికకు వ్యాఖ్య రచించినాఁడు. క్రీ 1554 లో అంబత్తూరు తూప్పిల్ అగ్రహారములలో కొంతభాగము తిరుపతి గోవిందరాజస్వామి

1 ఈ పద్యము శ్రీ తాళ్ళపాకసూర్యనారాయణయ్యగారి వ్రాఁతకాగితములనుండి కైకొంటిని.

పెండ్లి తిరునాళ్లు జరపించుటకుగా సమర్పించినాఁడు. క్రీ 1553 లో చిన కంచిలో అరులాళప్పెరుమాళ్లకు వల్లాత్తంజేరి పేరిచ్చంబాకము అను గ్రామము లిచ్చినాఁడు.[1]

తిరుపతి శాసనములు.

తిరుపతి దేవస్థానశాసనము లెల్ల నరవముననే కలవు. సర్వస్వతంత్రుఁడు దక్షిణాపథమున కెల్ల సార్వభౌముఁడును గాన యొక్క శ్రీకృష్ణదేవరాయఁడుమాత్రము గుడిలో సంస్కృత కర్ణాటాంధ్ర ద్రవిడములలోఁ దనశాసనములఁ జెక్కించుకోఁ గలిగెను. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల గుడిగోపురములలోఁ దాళ్లపాకవారి శాసనములు నరవముననే యున్నవి. తిరుమల కొండక్రిందనే తాళ్ళపాకవారి యగ్రహారముగానున్న మంగాపురమునఁ దాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యుఁడు తాను గట్టించిన కళ్యాణ వెంకటేశ్వర దేవాలయమున శాసనము లన్నింటిని తెలుఁగుభాషలోఁ దెలుఁగులిపిలోనే చెక్కించుకొనెను. శుద్ధాంధ్రు లయిన మహానీయులు సాళువ తిమ్మన, గోవిందన, బయకారరామయ మొదలగువారు శ్రీస్వామివారి కర్పించిన యగ్రహారాదుల శాసనములుగూడ ద్రవిడముననే ద్రావిడీకరణముఁ బడసినపేర్లతోనే యున్నవి. శాసనము లెల్ల ద్రావిడముననే యుండుటకుఁ గారణము దేవస్థాన స్థానపతులు ద్రవిడు లగుటయే. గుడిలో శాసనములఁ జెక్కించుట కధికారులు వారే. తిరుమలాచార్యాదులు పదులకొలఁది గ్రామములను స్వామికి సమర్పించుకొన్నారేకాని గుడిలో శాసనములఁ జెక్కించుకో లేదు. ఆయా దాత లిచ్చిన యీవులను బ్రతిగృహీత యగు దేవునికిఁ జెల్లింతుమని దేవస్థానస్థానపతులు బాధ్యత వహించి యుభయులకు నమ్మికగా శాసనములఁ జెక్కించిరి. దానికి

1 పై చరిత్రవిషయములు పెక్కులు శ్రీసాధుసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిులుగారు రచించిన శాసనముల రిపోర్టులోని విషయములు శాసనములు చదివి సమకూర్చినవి.

'శ్రీవైష్ణవరక్ష' వెట్టిరి. తిరుమలాచార్యులనాఁడు శాసనములఁ జెక్కించినయుద్యోగి తిరునిన్రార్ వుడయన్. స్వామిపుష్కరిణికడ మాత్రము పెదతిరుమలాచార్యుఁ డొక తెలుఁగుశాసనము వేయించుకొనెను. పద్యరూపముగాఁగూడ నది తాళ్లపాక సూర్యనారాయణయ్యగారి ప్రాఁతకాగితములలో నున్నది. అది యిది:-

సీ॥ శ్రీశాలివాహనాంచితశకాబ్దము లెన్న
నిల వేయునన్నూఁట యేఁబదియును
నాలవయేఁడగు నందనవత్సర
వైశాఖపూర్ణిమావాసరమున
శ్రీవేంకటాధీశ శృంగారసంకీర్త
నాచార్యతాళ్ళపాకాన్నమార్య
పుత్త్రతిమ్మార్యుండు పూర్వపుఁగోనేటి
కట్టించె నవశిలాకలితముగను
తత్తటాంకణగోపురద్వారములను
భువనసన్నుతుఁ డైనట్టి భూవరాహ
ఘనుని తిరుచుట్టుమాలె ప్రాకారవరము
తాన కట్టించె నాచంద్ర తారకముగ.

నేఁటితాళ్లపాకవారు.

తిరుపతిలో స్వామికి సంకీర్తనకైంకర్యము జరుపుచుఁ దాళ్లపాక శేషాచార్యులగారు కుటుంబవృద్ధితో నున్నారు. మడితాడుగ్రామవాసి, సూర్యనారాయణయ్యగారు చిన్ననన్న కోవలోనివారట. నేఁడు తిరుపతిలోనె వైద్యాదివృత్తులతో సకుటుంబముగా నున్నారు. వీరే తాళ్లపాకవారి పూర్వగాథలకై చాల శ్రమించుచున్నవారు. అన్నమాచార్యుల దేవతార్చన విగ్రహాదులను మంగాపురమునకుఁ జేర్చినవారు వీరే.

ఇంకను కడపజిల్లాలో ముడుంపాడు, ఊటుకూరు, మాచనూరు, రాజు పాలెం, ఎఱ్ఱవారిపాలెం అనుగ్రామములోఁ గూడఁ దాళ్లపాకవారు పెద తిరుమలాచార్యుల యయిదుగురు కుమాళ్లవంశపరంపరలవారు ఉన్నా రట. శ్రీసూర్యనారాయణయ్యగా రాయాగ్రామముల కరిగి యక్కడి విశేషములఁ దెలిసికొనివచ్చిరి. మఱి కొన్ని విగ్రహాదులు ముడుంపాడు గ్రామమునఁ గలవని తెలుపఁగా వానినేకరింపఁ గోరి వారి నాగ్రామ మున కంపితిని. కాని వారు విగ్రహముల నీయరయిరట. గ్రంథములు శిథిలమయిపోయినవట. తాళ్లపాకవారి యిండ్లనుండి (కడపజిల్లా) కొన్ని తాళపత్రగ్రంథము లాంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారు సేకరించిన ట్లున్నారు. (చూ. 6 వాల్యూం. పరిషత్పత్రిక.)

నందవరీకులు - వైష్ణవత.

అన్నమయ యాదివర శఠకోపయతిశిష్యుఁడై వైష్ణవుఁడైనట్టే యాకాలమున నందవరీకబ్రాహ్మణులు మఱికొందఱు వైష్ణవము స్వీకరించి శఠకోపయతిశిష్యు లయిరి. అల్లసానిపెద్దనకూడ నందవరీకబ్రాహ్మణుఁడే స్మార్తుఁడే-శఠకోపయతిశిష్యుఁడై వైష్ణవము పుచ్చుకొన్నాఁడు. ప్రబం ధరాజవిజయ వేంకటేశ్వర విలాసము రచించిన గణపువరపు వెంకటకవి గూడ నందవరీకుఁడే. వారిపూర్వులు వైష్ణవము పుచ్చుకొన్నవారే. కాని యాతఁడు తాళ్లపాకవారికిఁ జాలఁ దర్వాతివాఁడు. శ్రీవెంకటే శ్వరస్వామిపై నాతఁడు రచించినకృతి వెంకటేశ్వరవిలాస మాతఁడన్నట్లు ప్రబంధరాజమే. నందవరీకులు గొందఱు వైష్ణవులగుటకుఁ బ్రధానముగా నన్నమాచార్యుఁడే కారణ మనుకొందును. ఆరాధ్యశైవుఁడగు తెనాలి రామకృష్ణుఁడు వైష్ణవుఁ డగుటకుఁగూడ నీతాళ్ళపాకవారిపలుకుబడి కల దేమో. ఆతని కృతిపతి విరూరివేదాద్రిమంత్రి నందవరబ్రాహ్మణుఁ డేమో. 'విరూరి' యింటిపేరివారు నందవరీకులు నేఁడున్నారట. రామ

కృష్ణునికి గురువగు కందాడ అప్పలాచార్యుఁడు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యునకును గురువు. కాన పెదతిరుమలయ్య రామకృష్ణుఁడు సతీర్థ్యులు.

అన్నమాచార్యాదులు తిరిగినదేశములు.

అన్నమాచార్యుఁడు కడప, కర్నూలు, బళ్లారి, యనంతపురము, చిత్తూరు, చెంగల్పట్టు, ఆర్కాడు, నెల్లూరు, గుంటూరు, తంజావూరు, తిరుచినాపల్లి, మండలములలో సంచారముచేసిన ట్లున్నాఁడు. కృష్ణ గోదావరి మండలముల నెఱుఁగఁడేమో! అన్నమాచార్యుని మనుమఁడు చిన్నన్న గుంటూరు, కృష్ణామండలములఁగూడఁ దిరిగినవాఁడు. ఆతనికి శిష్యులు పాలెవారు సర్వాంధ్రదేశమున నుండిరి.

కీర్తించిన వేల్పులు.

అన్నమాచార్యుఁడును ఆయనకొడుకు పెదతిరుమలాచార్యుఁడును మనుమఁడు చినతిరుమలాచార్యులును నీక్రిందిపుణ్యస్థలములలోని దేవతలఁ బేర్కొని సంకీర్తనములు చాల రచించిరి. మూడుపూరి కేశవుఁడు కృష్ణుఁడు దాసరిపల్లె రాముఁడు మండెమున్నృసింహుఁడు కదిరి నృసింహుఁడు కదిరివసంతుఁడు చెంజినవనీతకృష్ణుఁడు కళసాహానుమంతుఁడు అహోబలనృసింహుఁడు విజయనగర వేంకటేశ్వర విట్ఠల నరసింహహనుమంతులు కడపవెంకటేశ్వరుఁడు తిరుపళాచ్చివిష్ణుఁడు తిరువళ్లూరి వీరరాఘవుఁడు కరిచివరదరాజు గండవరముగోపాలుఁడు కఱునూతుల చెన్నుఁడు చేగలమట్టిచెన్నుఁడు వావిలిపాడురాముఁడు ఉద్దగిరికృష్ణుఁడు గుత్తిరాముఁడు వెలుగోటికేశవుఁడు మంగాంబుధిహనుమంతుఁడు నల్లఁబల్లి చెన్నుఁడు ఊటుకూరిచెన్నకేశవుఁడు కో వెలగుంట్లగోపాలకృష్ణుఁడు ఓగునూతులనృసింహుఁడు కోనచెన్నరాయఁడు శ్రీరంగమురంగనాథస్వామి ఒంటిమెట్టవీరరఘురాముఁడు చుక్కపల్లి చెన్నుఁడు కోనువానిపల్లె

చెళ్లపిళ్ల, నెల్లూరు. అధ్యాత్మసంకీర్తనములలో చదివిచూచి నంతలోఁ గానవచ్చిన వివి. కడముట్టఁబరిశీలించినపై నింక నెన్నియగునో !

సంకీర్తనముద్రాసామ్యములు.

తాళ్లపాకఅన్నయ తిరుమలాచార్యులకు నిన్నూఱువర్షములకుఁ దర్వాతికాలమున క్రీ 1650 ప్రాంతముల వర్తిల్లినక్షేత్రయ్యయును క్షేత్రయ్య కించుమించుగా నిన్నూఱేండ్లతర్వాత వర్తిల్లినత్యాగరాయల వారును నిట్లే యనేకదివ్యస్థలముల దేవతలపై సంకీర్తనముల రచించిరి. తాళ్లపాకవా రాయాదేవతలకుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరునితో నభేదము గల్పించి వేంకటేశ్వరనామముద్ర యుంచినట్లు క్షేత్రయయు నాయాక్షేత్రములదేవతలకు మువ్వగోపాలునితో నభేదము గల్పించి మువ్వగోపాల ముద్రను సంకీర్తనములకుఁ గూర్చెను. త్యాగరాయలవా రాయాక్షేత్రములదేవతలఁ బేర్కొనుచుఁ గడపటిచరణమునఁ దన పేరే ముద్రగా వెలయించిరి.

రాజస్తుతిపరాఙ్ముఖత్వము దేవతార్చనవిగ్రహములను గోల్పోవుట మొదలగువిషయములు కొన్ని యన్నమాచార్యునకును, త్యాగరాజునకును సమానముగాఁ దటస్థించినవి. అన్నమాచార్యుని శృంగారసంకీర్తనరచనాంశము క్షేత్రయ్యగాను అధ్యాత్మసంకీర్తనరచనాంశము త్యాగయ్యగాను నవతారముదాల్చె ననఁజెల్లును. అన్నమాచార్యునట్లు సంకెళ్లు వేసి చెరలోనుంచుట స్వామికృపవలన నాక్లేశము తొలఁగిపోవుట రామదాసుగారికిని గలిగెను.

అన్నమాచార్యుని పలుకుబళ్లు.

అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనములభాష పశ్చిమాంధ్రదేశమున వాడుకగన్నది. ఆతనిపలుకుబళ్లు చాలా కృష్ణరాయలయుఁ దదాస్థానక

వులయు రచనలలోని కెక్కినవి. రాయలతోఁ దలఁచుగాఁ దిరుపతికి వచ్చి స్వామిసన్నిధిని తాళ్లపాకవారిసంకీర్తనముల వినుచుండుటచే నాయూ కవులకు వీరిపలుకుబళ్లు సుపరిచితము లయి యుండవచ్చును. మచ్చుకుఁ గొన్ని:—

చిగురుఁగొమ్మైనఁ జేవ, మీసాలపై తేనియల్, సందుసుడిమాయలు, తంగేటిజున్ను, నూతులుత్రవ్వితే బేతాళాలుబయల్పడును, కోలగగ్గెర, పొరిపిడంగాయములు, గోవాళ్లు, చిందువందు, తలపూవాడక,

తాళ్లపాకవారి సంకీర్తనముల ఛాయలు వేమన పద్యములలోని కెక్కినవి.

ఛాయాపహారులు.

తనసంకీర్తనచ్ఛాయాపహారులను —వా రెవరో పేరు తెలియదు— అన్నమయ కటువుగా గర్హించెను.

రామక్రియ.

వెఱ్ఱులాల మీకు వేడుక కలితేను ।
అఱ్ఱువంచి తడు కల్లంగ రాదా ॥ పల్లవి ॥

ముడిచి వేసినపువ్వు ముడువ యోగ్యముగాదు ।
కుడిచివేసినపుల్లె కుడువఁగాఁ గాదు ।
బడి నొకరుచెప్పినఁ బ్రతిచెప్పఁ బోతేను ।
అడరి శ్రీహరికి నది అరుహము గాదు ॥ వెఱ్ఱు ॥ 1

గంపెడుముక దినఁ గా నొక్కవరిగింజ ।
తెంపునఁ గలసితే తెలియనెట్టువచ్చు ।
జంపులం బలవరించఁగ నొకమంచిమాట ।
ఇంపైతె హరి యందు కిచ్చునా వరము ॥ వెఱ్ఱు ॥ 2

ఉమిఁసినతమ్మలో నొకకొంత కప్రము ।
సమకూర్చి చవిగొని చప్పరించనేల ।
అమరఁగ ఛాయాపహారము చేసుక ।
తమమాట గూర్చితే దైవము నగఁడా ॥ వెఱ్ఱి ॥ 3

చిబికివేసినగింజ చేతఁ బట్టఁగనేల ।
గబుక కెంగిలిబూరె గడుగంగ మఱియేల ।
తొబుకకవిత్వాల దోషాలఁ బొరలితే ।
దిబుకార నవ్వఁడా దేవుఁ డైనాను ॥ వెఱ్ఱి ॥ 4

మించుచద్దికూటిమీఁద నుమిసినట్టు ।
మంచి దొకటి చెప్పి మఱి చెప్పనేరక ।
కంచుఁ బెంచు నొక్కగతి నదికితే మట్టి ।
పెంచువలెనే చూచుఁ జెరుమూళ్ల వాని ॥ వెఱ్ఱి ॥ 5

పుచ్చినట్టిపండు బూఁజిలోననె వుండు ।
బచ్చనకవితలు బొఁతిగావు యెందు ।
ముచ్చుఁ గన్నతల్లి మూల కొదిఁగినట్లు ।
ప్రముచ్చిమి నుతు లేల ప్రమొక్కరో హరికి ॥ వెఱ్ఱి ॥ 6

ఉల్లిదిన్నకోమ టూరక ఉన్నట్టు ।
జల్లెడ నావాలు జాఱిపోయినట్టు ।
కల్లలు చెప్పి యాకత కుత్తరములీక ।
మెల్లనే ఉండితే మెచ్చునా దైవము ॥ వెఱ్ఱి ॥ 7

నేతిబీఱకాయ నేయి అందు లేదు ।
రాతివీరునికి బీరము ఇంచుకా లేదు ।
ఘాత బూరుగుఁబండు కడుపులోన దూది ।
ఏతులనుడుగులు యెక్కునా హరికి ॥ వెఱ్ఱి ॥ 8

ఇరుగువా రెఱుఁగరు పొరుగువా రెఱుఁగరు ।
గొరబైనమాటలు గొణఁగుచునుందురు ।
పరులఁ గాదందురు బాతిగారు తాము ।
విరసు లట్టివారి విడుచు దేవుండు ॥ వెట్టు ॥ 9
ఎన్నఁగ శ్రీవేంకటేశుఁ డాళ్లపాక ।
అన్నమాచార్యులు అఖిలదిక్కులు మెచ్చ ।
ఉన్నతితోఁ బాడి రొకఁ డెవ్వఁడో తాను ।
సన్న నొరసునట సమ్మతా హరికి ॥ వెట్టు ॥ 10

అన్న. అధ్యా. 196 రేకు.

పాడి.

నరసింహ రామకృష్ణ నమో శ్రీవేంకటేశ ।
సరుగ నాశత్రుల సంహరించవే ॥ పల్లవి ॥
బావతిట్లకు శిశుపాలునిఁ జంపిన ।
యేవకోపకాఁడవు నే డెందు వోయితివి ।
నీవాఁడ నని నన్ను నిందించీ శత్రువును ।
చావఁగొట్టి వాని నిట్టె సంహరించవే ॥ నర ॥ 1
దాసుని భంగించేటితటిఁ గసిపుఁ జంపిన ।
యీసుకోపకాఁడ విపు డెందు వోతివి ।
మేసుల నీలాంఛనాల మించి నన్ను దూషించీ ।
సాసించి శత్రువును సంహరించవే ॥ నర ॥ 2
కల్లలాడి గూబయిల్లు గైకొన్న గద్దఁ జంపిన ।
యెల్లఁగాఁగఁ గోపకాఁడ వెందువోతివి ।
యిల్లిదె శ్రీవెంకటేశ యీనీమీఁదిపాటలు ।
జల్లన దూషించుశత్రువు సంహరించవే ॥ నర ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 378 రేకు.

చాలా కోపగాఁడయి యీసంకీర్తనలు రచించినాఁడు. కవితా శత్రు వెవ్వఁడో యీతనిఁ గాసిపఱిచిన ట్టున్నాఁడు.

భాషావిశేషములు.

చక్కఁగా గ్రాంథికభాషను నేర్చినవాఁడయినను నీతఁడు సంకీర్తనములలోఁ జాలాచోట్ల వాడుకభాషనే యుపయోగించినాఁడు. సంకీర్తనలక్షణమున నాతఁడు చెప్పినదానికి పనుమఁడు చినతిరుమలయ్య యిట్లు తెలుఁగు చేసినాఁడు.

క॥ పల్లవనారీమ్లేచ్ఛా
ద్యుల్లాసమనోజ్ఞబంధురోక్తులు చవులై
చెల్లును గ్రామ్యము లైనను
హల్లీసక ముఖ్యనాటకాదిక ఫణితిన్ ॥

క॥ జగతిఁ గడుఁ జెల్లుబడిౕ
నగి నగి భాషించునట్టి నానుడి పలుకుల్
తగ దన రహిఁ జెడుఁ బువ్వుల
సొగ సుడుగన్ బిసికి కంపుసూపినభంగిన్ ॥

వచ్చీని పోయీని చేసీని ఆడుతా చేయరంటా చిముడుతా ఏమి చెప్పేదమ్మా అమ్మలాలా అయ్యలాలా ఏవూరికేవూరు యేనాటి ఋణము (సంధికూర్పవలసినచోట్లు కూర్పక వ య ఆగమములుచేర్చుట) పోయె ఆయె ననుటకు పోయ ఆయ అనుట, లోకవాడుక దినదినకొత్తలు (వైరిసమాసములు) ఇత్యాదివివిధముల వాడుకభాష నీకవులు ప్రయత్నముతోఁ గోరి ప్రయోగించినారు. అరవములోవలె నీకవులు ఉదంతతద్ధర్మార్థకక్రియాజన్య విశేషణములకు సమాసములో ద్రుతముచేర్చిరి. పోవుం ద్రోవ చెప్పంబలుకులు ఇత్యాదులు. దీమసపుఁబారివార (వారలార అను

టకు) కట్టివార (వారలారఅనుటకు) ఇట్టిప్రయోగము నాచనసోమనయు 'వెత్తివార పిడుగు వ్రేసినఁ దలటొప్పి యూగునే' అని చేసెను. నాచన సోమనరచనల యనుకృతులు లీసంకీర్తనములలోఁ జాలఁ గలవు. 'ఎదిరి కిన్ని డఁచువాఁడు తనకుఁ దగరంబు నఱచు కెంతటిభరమ్ము' నాచనసోమన నానుడి యిది 'ఎనలేక యెదిరికి యినుమడిచేవానికి తనకు తగర మడువఁ దడ వయ్యీనా' అని సంకీర్తనమున కెక్కినది.

నిఘంటువుల కెక్కని దేసితెలుఁగుపలుకు లీసంకీర్తనములలో నెన్నో కలవు. అట్టివాని నెల్ల సేకరించి వేఱుగా నిఘంటువులకుఁ బరిశిష్టములు వెలయింపఁ దగును.

కవితారీతులు.

అన్నమాచారుఁడు నరసన్న (కవికర్ణరసాయనకర్త?) పెద తిరుమ లయ్య చినన్న—శబ్దార్థశుద్ధి గలిగిన వరకవులు. అన్నమయ మఱీసరిగాఁ బోతనవలె సహజకవితావిశారదుఁడే. స్వామి పలికింపఁగా దాను పలికితి నని చెప్పు కొన్నాఁడు. అతఁ డాడినది యమృతకావ్యము పాడినది పరమ సంకీర్తనము నయినది. అన్నమయ తెలుఁగు నొడికారమునఁ గడుదిట్ట. సంస్కృతమునఁగూడ సత్కవితారచన నేర్చినవాఁడు. పెద తిరుమలా చార్యాదులు సంస్కృతాంధ్రాది భాషలలో నన్నమయవలె విద్వాం సులు. పెదతిరుమలాదులరచనలలో పాండిత్యప్రకర్షము పదబంధపుబి గిబిగి యధికముగా నుండును. అన్నమాచార్యసంకీర్తనములును శృంగార మంజరియు తేటతేటగా తేలికతేలికగా తియతియ్యగా హాయిహాయిగా గోస్తనీద్రాక్షాగుళుచ్ఛములవలె నాస్వాద్యములయినవి. వానియర్థవిశేష ములు శ్రోతలహృదయములలో సులువుగాఁ జొరఁబాఱి వానిని చూఱ గొని కొనిపోయి యేడుకొండల నెక్కించి భగవంతునిపాదారవిందముల పజ్జ నడంకువతో నత్తియుండునట్లు చేయఁగలవి! అన్నమాచార్యుఁడు

తిరుపతి కొండమీఁద జగదేకనాథుఁడు ప్రత్యక్షమై వెలసియున్నాఁడని ఓహో ప్రజలారా నామాటవినుఁడు దర్శించి కృతార్థులు కండు రండు రండని రెండుచేతు లెత్తి యాహ్వానించినతీ రాలకింపఁదగినది.

రామక్రియ.

చాలెద నిదియే సత్యము సుండో ।
చేటులే దతని సేవించినను ॥ పల్లవి ॥

హరి నొల్లనివా రసురలు సుండో ।
సుర లీతని దాసులు సుండో ।
పరమాత్ముఁ డితఁడె ప్రాణము సుండో ।
మరుగక మఱచిన మతిలే దింకను ॥ చాలెద ॥ 1

వేదరక్షకుఁడు విష్ణుఁడు సుండో ।
సోదించె శుకుఁ డచ్చుగ సుండో ।
ఆది బ్రహ్మ గన్నాతఁడు సుండో ।
యేదెస వెదకిన నితఁడే ఘనుఁడు ॥ చాలెద ॥ 2

యిహపర మొసఁగను యీతఁడె సుండో ।
వహి నుతించెఁ బార్వతి సుండో ।
రహస్య మిదివో రహి శ్రీవేంకట ।
మహీధరంబున మనికై నిలిచె ॥ చాలెద ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 138 రేకు.

వైష్ణవు లనఁగా నిట్టివారటః—

ఆహిరి.

మదమత్సరము లేక మనసు పే దైపోవ ।
పదరిన యాసలవాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ మద ॥

ఇట్టు నట్టుఁ దిరుగాడి యేమైనాఁ జెడనాడి ।
పెట్టరంటాఁ బోయరంటాఁ బెక్కు లాడి ।
ఎట్టివారి నైనా దూఱి యెవ్వరినైనాఁ జేరి ।
వట్టి యాసలఁ బడని వాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ పల్లవి ॥ 1
గడనకోఱకుం జిక్కి కాముకవిద్యలఁ జొక్కి ।
నిడివి నేమైనాఁ గని నిక్కినిక్కి ।
ఒడలి గుణముతోడ వుదుటువిద్యలఁ జాల ।
వడదాఁకి బడలనివాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ మద ॥ 2
ఆవల వారలఁ జెడనాడఁగ వినివిని ।
చేవమీఱి యెవ్వరినిఁ జెడనాడక ।
కోవిదు శ్రీవెంకటేశుఁ గొలిచి పెద్దలకృప ।
వావివర్తన గలవాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ మద ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 9 రేకు.

ధన్నాసి.

వైష్ణవులు గానివార లెవ్వరు లేరు ।
విష్ణుప్రభావ మీవిశ్వ మంతయుఁ గాన ॥ పల్లవి ॥
అంతయు విష్ణుమయం బట మఱి దేవ ।
తాంతరములు గల వననేలా ।
భ్రాంతిఁ బొంది యేభావము భావించి ।
నంతటనే పుణ్యు లౌట దప్పదుగాన ॥ వైష్ణ ॥ 1
ఎవ్వరిఁ గొలిచిన నేమిగొఱత మఱి ।
యెవ్వరిఁ దలఁచిన నేమీ ।
అవ్వలివ్వల శ్రీహరిరూపు గాని వా ।
రెవ్వరు లే రని యెఱుక తోచినఁ జాలు ॥ వైష్ణ ॥ 2

అతిచంచలంబైన యాతుము గలిగించు ।
కతమున బహుచిత్తగతులై ।
యితరులఁ గొలిచిన యెడయక యనాథ ।
పతి తిరువేంటపతి చేకొనుఁగాక ॥ వైష్ణ ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 6 రేకు.

భూపాళం.

ఏకులజుఁ డేమి యెవ్వఁడైననేమి ।
ఆకడ నాతఁడే హరి నెఱిఁగినవాఁడు ॥ పల్లవి ॥

పరగిన సత్యసంపన్నుఁడైన వాఁడే ।
పరనిందసేయఁ దత్పరుఁడు గానివాఁడు ।
అరుదైన భూతదయానిధి యగువాఁడే ।
పరులుఁ దానే యని భావించువాఁడు ॥ ఏకుల ॥ 1

నిర్మలుండై యాత్మనియతిఁ గలుగువాఁడే ।
ధర్మతత్పరబుద్ధిఁ దగిలినవాఁడు ।
కర్మమార్గములు గడవనివాఁడే ।
మర్మమై హరిభక్తి మఱవనివాఁడు ॥ ఏకుల ॥ 2

జగతిపై హితముగాఁ జరియించువాఁడే ।
పగలేక మతిలోన బ్రతికినవాఁడు ।
తెగి సకలము నాత్మఁ దెలిసినవాఁడే ।
తగిలి వేంకటేశు దాసుఁడయినవాఁడు ॥ ఏకుల ॥ 3

అన్న. అధ్యా 47 రేకు.

లలిత.

విజాతు లన్నియు వృథావృథా ।
అజామిళాదుల కది యేజాతి ॥ పల్లవి ॥

జాతిభేదములు శరీరగుణములు ।
జాతిశరీరము సరిఁ దోడనె చెడు ।
ఆతుమ పరిశుద్ధం బెప్పుడును అది నిర్దోషం బనాది ।
యీతల హరివిజ్ఞానపు దాస్యం బిదియొక్కటె పో సుజాతి ॥విజా॥ 1
హరి యిందరిలో నంతరాత్ముఁ డిదె ।
ధరణి జాతిభేదము లెంచిన ।
పరమయోగు లీభావ మష్టమదము భవనికారమని మానిరి ।
ధరణిలోనఁ బరతత్వ జ్ఞానము ధర్మమూలమే సుజాతి ॥ విజా ॥ 2
లౌకికవైదిక లంపటులకు నివి ।
కైకొనునవశ్య కర్తవ్యంబులు ।
శ్రీకాంతుఁడు శ్రీవేంకటపతి సేసిన సంపాదనమిందఱికి ।
మేకొని యిన్నియు మీఱినవారికి మీనామమే సుజాతి ॥ విజా ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 177 రేకు.

నాదనామక్రియ.

ప్రపన్నులకు నిది పరమాచారము ।
విపరీతాచారము విడువఁగ వలయు ॥ పల్లవి ॥

భగవదపచారము భాగవతాపచారముఁ ।
దగులక దేవతాంతరము మాని ।
నగధరు శరణము నమ్మి యాచార్యుని ।
బగి వాయనిదే పరమవైష్ణవము ॥ ప్రప ॥ 1
దురహంకారము దుఃఖము సుఖమునుఁ ।
బొరయక ప్రాకృతుల పొంతఁ బోవక ।
దరిశనాభిమానాన ధర్మము వదలక ।
పరిశుద్ధి నుండుటే పరమవైష్ణవము ॥ ప్రప ॥ 2

ఉపాయాంతరము లొల్లక భక్తి చేపట్టి।
యెప్పుడూఁ దీర్ఘప్రసాదేచ్ఛతోడ।
నిపుణత శ్రీవేంకట నిలయుండె గతియని।
ప్రపత్తి గలుగుటే పరమవైష్ణవము॥ ప్రప॥ 3

అన్న. అధ్యా. 166 రేకు.

లక్ష్మీవిలాసము:—

గుండక్రియ.

రూకలై మాడలై రువ్వలై తిరిగీని।
దాకొని వున్నచోటఁ దా నుండ దదివో॥ పల్లవి॥

ఒకరిరాజుఁ జేసు నొకరి బంటుగఁ జేసు।
వొకరికన్నల వే ఱొకరికి నమ్మించు।
వొకచోట నున్నధాన్య మొకచోట వేయించు।
ప్రకటించి కనకమే భ్రమయించీ జగము॥ రూక॥ 1

కొందరిజాళెలు నిండు కొందరికి సొమ్ములవు।
కొందరిపుణ్యులఁ జేసుఁ గొందరి పాపులఁ జేసు।
కొందరికొందరిలోనఁ గొట్లాట వెట్టించు।
పందె మాడినటువలెఁ బచరించు పసిఁడీ॥ రూక॥ 2

నిగనిగమనుచుండు నిక్షేపమై యుండు।
తగిలి శ్రీవేంకటేశు తరుణియై తానుండు।
తెగనిమాయై యుండు దిక్కుదెసయై యుండు।
నగుతా మాపాల నుండి నటియించుఁ బసిఁడీ॥ రూక॥ 3

అన్న. అధ్యా. 92 రేకు.

తత్త్వవిచారణః—

భూపాళం.

చెప్పవే నన్ను మన్నించి శ్రీసతి నాకు ।
ఎప్పుడును చింతించే నిదే పనై నేను ॥ పల్లవి ॥

పొలసి నీరూప మెట్టు పొడసూపేవో ।
ఎలమి నాభాగ్య మింక నెట్టున్నదో ।
అలరి నా కేబుద్ధి ఆన తిచ్చేవో ।
కలిగిననీమాయ యేగతిఁ గడచేనో ॥ చెప్పవే ॥ 1

వరుస నాకెట్లాఁ గైవస మయ్యేవో ।
ఇరవై నాజన్మ ఫల మెట్లున్నదో ।
పరగ నామతినెట్లు పాయకుండేవో ।
కరుణానిధిని నిన్నే కరణి మెప్పించేనో ॥ చెప్పవే ॥ 2

పనిపడి యెట్లా నీభక్తి యిచ్చేవో నా ।
మనసుచంచల మెట్టు మట్టు పడీనో ।
ఎనలేనినాతలఁపు లెఱిఁగి శ్రీవేంకటేశ ।
నను నేలితివి యెట్లా నాకోరిక చెల్లీనో ॥ చెప్పవే ॥ 3

భౌళి.

పట్టినచోనె వెదకి భావింపవలెఁ గాని ।
గట్టిగా నంతర్యామి కరుణించును ॥ పల్లవి ॥

ఇంటిలోనిచీకటే యిట్టె తప్పక చూచితే ।
వెంటనే కొంతవడికి వెలుఁ గిచ్చును ।
అంటి కానరాని తనయాత్మ తప్పకచూచు ।
కొంటెఁ దనయాత్మయును గొబ్బునఁ గాన్పించును ॥ పట్టి ॥ 1

మించికరినపురాతిమీఁదఁ గడువ వెట్టితే ।
అంచెలఁ దానే కుదురై నయట్టు ।
పొంచి హరినామ మేప్రొద్దు నాలికతుదను ।
ఎంచి తలఁచఁదలఁచ నిరవొ సుజ్ఞానము ॥ పట్టి ॥ 2
ఒక్కొక్కయడుగడుగ ఒగి ముందు వెట్టితే ।
ఎక్కవొ కొండైన నెక్కఁ గొనకు ।
ఇక్కవ శ్రీవేంకటేశు నిటు దినదినమును ।
పక్కనం గొలిచితె బ్రహ్మపట్ట మెక్కను ॥ పట్టి ॥ 3

లలిత.

ఆడుతాఁ బాడుతా నీతో నట్టే ముద్దు గునుసుతా ।
వోడక నీదండ చేరి వున్నారమయ్యా ॥ పల్లవి ॥
ఆసఁ దల్లిదండ్రిమోము అట్టె చూచి శిశువులు ।
యేసుఖదుఃఖములుఁ దా మెఱుఁగనట్టు ।
వాసుల శ్రీపతి మిమ్ము వడి నాత్మఁ దలఁచుక ।
యీసులఁబుణ్యపాపము లెఱఁగమయ్యా ॥ ఆడుతా ॥ 1
ఏలినవారు వెట్టఁగా నేపునఁ దొత్తులు బంట్లు ।
ఆలకించి పరులఁ బో యడుగనట్టు ।
తాలిమి శ్రీపతి మీరు తగ మమ్ము రక్షించఁగా ।
యేలని యేమియుఁ గోర నెఱుఁగమయ్యా ॥ ఆడుతా ॥ 2
చేతఁ జిక్కి నిధానము చేరి యుంటఁ గలవాఁడు ।
యేతులఁ గలిమిలేము లెఱుఁగనట్టు ।
ఆతుమలో శ్రీవెంకటాధిప నీ వుండఁగాను ।
యీతల నేవెలుతులు నెఱుఁగమయ్యా ॥ ఆడుతా ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 268 రేకు.

భైరవి.

కరుణానిధి నీవే కనుఁగొంచు నున్నాఁడవు।
యిరవై నాలో నున్నాఁడ వేది గతి యింకను ॥ పల్లవి ॥

పేరుచున్నవి నాలోనఁ బెక్కువికారములు।
పూరుచున్న వెన్నైనా పూహా లెల్లాను।
చేరుచున్న వొక్కొక్కటే నేనా నెన కోరికలు।
యీరీతి నున్నాఁడ నాకు నేది గతి యింకను ॥ కరు ॥ 1

పట్టుచున్నవి నానాప్రకృతులవోజలు।
పుట్టుచున్నవి యనేకభోగేచ్ఛలు।
చుట్టుకొనుచున్నవి సులభపువేడుకలు।
యిట్టివి నానడకలు యేదిగతి యింకను ॥ కరు ॥ 2

సందడింపుచున్నవి సారెకు నామమతలు।
ముందువెనకై వున్నవి మోహా లెల్లా।
చెంది నీపై భక్తి శ్రీవెంకటేశ్వర।
యెందునూ నీవే కాక యేది గతి యింకను ॥ కరు ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 238 రేకు.

లలిత

నమో నారాయణ నావిన్నప మిదివో।
నమానుఁడఁగాను నీకు సర్వేశ రక్షించవే ॥ పల్లవి ॥

మనసు నీయాధీనము మాటలు నీ వాడేటివే।
తనువు నీపుట్టించినధన మిది।
మునునీపంపున నిన్ని మోచుకున్నవాఁడ నింతే।
వెనక నన్ను నేరాలు వేయక రక్షించవే ॥ నమో ॥

భోగము లెల్లా నీవి బుద్ధులు నీవిచ్చినవి ।
యీగతి నాబతుకు నీ కీరవై నది ।
చేగదేర నీవు నన్నుఁ జేసినమానిసి నింతే ।
సోగల నాయజ్ఞానము చూడక రక్షించవే ॥ నమో ॥ 2

నెలినీవే లోనీవే వేడుకలెల్లా నీవే ।
కలకాలమును నీకరుణే నాకు ।
యిల శ్రీవెంకటేశ నీవేలుకొన్న బంట నింతే ।
నెలవు దప్పించక నీవే రక్షించవే ॥ నమో ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 285 రేకు.

పెండ్లి తిరునాళ్లు:—

సామంతం.

పసిఁడి యక్షంత లివె పట్టరో వేగమె రారో ।
దెసలఁ బేరంటాండ్లు దేవుని పెండ్లికిని ॥ పల్లవి ॥

శ్రీవెంకటేశ్వరునికి శ్రీమహాలక్ష్మికి ।
దైవికపుఁ బెండ్లిముహూర్తము నేఁడు ।
కావించి భేరులు మ్రోసె గరుడధ్వజంబెక్కె ।
దేవతలు రారో దేవుని పెండ్లికిని ॥ పసిఁడి ॥ 1

కందర్ప జనకునికిఁ గమలాదేవికిఁ బెండ్లి ।
పందిలి లోపలం దలఁబాలు నేఁడు ।
గందమూ విడె మిచ్చేరు కలువడాలు గట్టిరి ।
అందుక మునులు రారో హరి పెండ్లికిని ॥ పసిఁడి ॥ 2

అదె శ్రీవెంకటపతి కలమేలుమంగకును ।
మొదలి తిరుణాళ్లకు మొక్కేము నేఁడు ।

యెదుట సేగేరు నీరే యిచ్చేరు వరము లివె।
కదలి రారో పరుషఘనులు పెండ్లికిని ॥ పసిఁడి ॥ 3

అన్న అధ్యా. 234 రేకు.

రామక్రియ.

గరుడధ్వజంబెక్కె కమలాక్షు పెండ్లికి।
పరుషలదివో వచ్చిరై పై సేవించను ॥ పల్లవి ॥

పాడిరి సోబాన నదే భారతియు గిరిజయు।
ఆడిరి రంభాదులైన అచ్చరలెల్ల।
కూడిరి దేవతలెల్ల గుంపులై శ్రీవేంకటాద్రి।
వేడుకలు మీఱఁగ శ్రీవిభుని పెండ్లికిని ॥ గరుడ ॥ 1

కురిసెఁ బువ్వులవాన కుప్పలై యెందు చూచిన।
మొరసె దేవదుందుభి మ్రోఁత లెల్లను।
బెరసె సంపద లెల్ల పెంటలై శ్రీవేంకటాద్రి।
తిరమై మెఱసిన దేవదేవుని పెండ్లికిని ॥ గరుడ ॥ 2

వేసిరి. కానుక లెల్ల వేవేలు కొప్పెరల।
పోసి రదే తలఁబాలు పుణ్యసతులు।
ఆసల శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేలుమంగఁ దాను
సేసలు వెట్టిన యట్టి సింగారపు పెండ్లికిని ॥ గరుడ ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 204 రేకు.

వెంకటేశ్వరస్వామి పెండ్లి తిరునాళ్లు మన యన్నమాచార్యుఁడే తొలుత వెలయించినవాఁడుగాఁ దోచుచున్నాఁడు. ఆగమ శాస్త్రముస వివాహోత్సవముచేయుచున్న మాన్యుఁడే కన్యాదాతగావర్తిల్లనగునని కల దట. కనుకనే శ్రీపాదరేణు మాహాత్మ్యమునని ట్లున్నది.

శ్రీలలరంగ మంగమును శ్రీహరి కెన్నఁడు దారవోయుచోఁ।
దాళులపాక యన్నమయ దాఁగడిగెంబదముల్, ధరిత్రిమా।
తాళుపాక చిన్ననపదంబులు పాడిన నాడె సర్వరాట్।
శైలవిభుండు తత్పదరజంబును మాకు నొసంగఁజెల్లదే॥

శకుంతలా పరిణయ కృత్యవతరణిక నిట్లున్నది.

"మఱియు నమ్మహాదేవుండు మదీయ మాతామహ వంశశిఖా రత్నంబగు నన్నమాచార్యునకు జామాతరుండనిపించుకొని, భవదీయ సంకీర్తనంబు లాలించిన కర్ణంబుల నితర సంకీర్తనంబు లాలించనని ప్రతిజ్ఞ గావించెనట."

దేవాలయములో సంవత్సరోత్సవములను తెల్గుదేశమున కళ్యాణోత్సవములనీ ద్రవిడదేశమున బ్రహ్మోత్సవములనీ నేఁడు పేర్కొనుట లేదు. ఆలయములలో స్వామిప్రతిష్ఠజరగిననాళ్లే యీ యుత్సవములనాఁట. శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి బ్రహ్మప్రతిష్ఠితుఁడు గనుక ఆప్రతిష్ఠజరగించిన బ్రహ్మపేర తిరుపతి వర్షోత్సములు బ్రహ్మోత్సములయ్యెననీ దాని ననుసరించి దక్షిణదేశపు దేవోత్సములకెల్ల బ్రహ్మోత్సవములని పేరు సంక్రమించెననీ అయుత్సవములలో కళ్యాణము జరుపుట తెల్గుదేశమునఁ బ్రొత్తగాఁగలిగిన యాచారమని శ్రీపరవస్తు రామానుజస్వామి ఎం. ఏ., గారు చెప్పుచున్నారు.

బ్రహ్మోత్సవము :—

అహిరి.

నానా దిక్కుల నరు లెల్ల।
వానల లోననె వత్తురు గదలి ॥ పల్లవి ॥
సతులు సుతులుఁ బరిసరులు బాంధవులు।
హితులు గొలువఁగా నిందరును।

శతసహస్ర యోజనవాసులు సు ।
వ్రతములతోడని వత్తురు గదలి ॥ నానా ॥ 1

ముడుపులు జాళెలు మొగిఁ దలమూటలు ।
కడలేనిధనము గంతలును ।
కడుమంచిమణులు కరులు దురగములు ।
వడిగొని చెలఁగుచు వత్తురు గదలి ॥ నానా ॥ 2

మగుటవర్ధనులు మండలేశ్వరులు ।
జగదేకపతులుఁ జతురులును ।
తగువేంకటపతి దర్శింపఁగ బహు ।
వగల సంపదల వత్తురు గదలి ॥ నానా ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 331 రేకు.

అంపకాలు:—

ముఖారి,

భోగీంద్రములును మీరుఁ బోయి రండు ।
వేగిన మీఁదటి విభవములకు ॥ పల్లవి ॥

హరుఁడ పోయిరా అజుఁడ నీవునుంబోయి ।
తిరిగిరా మీఁదటి తిరునాళ్లకు ।
సురలు మునులు భూసురులు పోయిరండు ।
అరవిరి నిన్నాళ్లు నలసితిరి ॥ భోగీం ॥ 1

జముఁడపోయిరా శశియు నీవునుఁ బోయి ।
సుముఖుఁడవై రా సురలఁ గూడి ।
గుములై దిక్పతులు దిక్కులకుఁ బోయి రండు ।
ప్రమదాన నిన్నాళ్లు బడలితిరి ॥ భోగీం ॥ 2

నారద సనక సనందనాదులు ।
భూరి విభవములఁ బోయి రందు ।
దూరముగాఁ బోకిట్టె తొరలి వెంకటగిరిఁ ।
జేరి నన్నిట్లనే సేవించుఁడీ ॥ భోగి ॥ 3

అధ్యా. 353 II వాల్యూం.

ఇంతవఱకు అధ్యాత్మసంకీర్తనలే ఉదాహరించినను
శృంగారసంకీర్తనలు గూడ రెండు:—

కేదారగౌళ-అటతాళం.

నీవు గాఁగా నేను గాఁగా
నేఁటి కాయఁ బోయను ।
మీవంటి చులుకనివారము మేమైతే
మేమైనంతలేసిపనులు నేఁడౌను ॥ పల్లవి ॥

మంచిగందము నెఱపూఁత పూసుకొని
మావాడ కాతఁడు రాఁగాపోఁగాఁ జూచి ।
పొంచులు మాయింటిపంచ నుందువట
బోగాలవారమటే ।
ఎంచనేటికి తప్ప నీమగఁడైతే
యిలువెళ్ల కుండ నరికట్టుకొని వల ।
పించవలెఁగాక పూరివారిమీఁద
పొంచులుండవచ్చునా వోచెలియ ॥ నీవు ॥

ఎమ్మెకాఁ డాతఁడు మావీథి నిలుచుండి
యెవ్వరితోనో మాటలాడఁగా విని ।
కొమ్మరో చూపెట్టుకొనివుందువట
గుట్టు విడిచివున్నామా ।

అమ్మగో అతఁడు నీమగఁడైతే
ఆఁ లిడుకొని వుండవలెఁగాక ।
దిమ్మరిక త్తైవె మా ఇంటిచుట్టూ
తిరుగులాడ న్యాయమా ॥ నీవు ॥ 2

న్యాయముగా అలమేల్మంగ వెంకటనాథుఁడు
ననుఁగూడి నవ్వినంతలోనే ।
వోయమ్మ నేఁజెల్ల వూర నాఁట చాట
వున్న పనులవారమా ।
పాయక అతఁడు నీపతియైతే పక్క
పవ్వళించి వుండవలెఁ గాక ।
కాయనికావులు పూయనిపూతలు గట్టి
కాపురాలు గుత్తగొందురటె ॥ నీవు ॥ 3

శేషా. వ్రాఁతప్రతి.

(రాగము పేరు లేదు)

కటకటా అయ్యో కాంత నింత యేపుదురా ।
అటమటముగాదు నీయానసుమ్మీ నిజమయ్య ॥ పల్లవి ॥
కొసరినా నిన్నేకాని కోపించినా నిన్నే కాని ।
కసరినా నిన్నేకాని కాదన్నా నిన్నే కాని ।
విసరినా నిన్నేకాని వేసరినా నిన్నే కాని ।
ఇసుమంతైనా అన్య మెఱుఁగదయ్యా ॥ కట ॥ 1
అలసినా నిన్నేకాని ఆఁకొన్నా నిన్నేకాని ।
పిలిచినా నిన్నేకాని పేరుకొన్నా నిన్నేకాని ।
పొలసినా నిన్నేకాని పోకనాడినా నిన్నేకాని ।
కలనైనా తలఁపెందూ కలుగదు గిదవయ్యా! ॥ కట ॥ 2

కొనియాడినా నిన్నే కాని గుంపించినా నిన్నేకాని।
పనివినా నిన్నేకాని పాడినా నిన్నే కాని।
మనసిచ్చి యలమేలుమంగపతి వేంకటేశ।
మొనసితివి మాచెలి నింక నేచ నేమిటికయ్యా॥కట॥ 8

ఆళ్వార్లు—అన్నమాచార్యుఁడు.

ద్రవిడవేదాంతరచనమునకై శఠకోపయతీంద్రు లవతరించినవిధముగా సంధ్రవేదాంతరచనమునకై యన్నమాచార్యుఁ డవతరించినాఁడు.

శఠకోపయతి వైశాఖమాసమున విశాఖానక్షత్రమున నవతరింపఁగా-నన్నమాచార్యుఁడును వైశాఖమాసమున విశాఖానక్షత్రమున నవతరించినాఁడు. శఠకోపయతి పదునాఱేండ్లవయసువాఁడయినతర్వాత సర్వవిద్యలు గోచరించి ద్రవిడసంకీర్తనములు రచింప దైవానుగ్రహముం దఁగా - నన్నమాచార్యుడును నట్లే పదునాఱవయేఁట స్వామిప్రత్యక్షమై యుద్బోధింపఁగా సంకీర్తనరచనము సాగించెను. శఠకోపయతి శ్రీతిరువేంగడనాథునిమీఁదను నింకననేకదివ్యస్థలములలోని విష్ణుమూర్తులమీఁదను సంకీర్తనములు రచింపఁగా నన్నమాచార్యుఁడును ప్రధానముగా శ్రీవేంకటనాథునిమీఁదను నింకననేకపుణ్యస్థలముల విష్ణుమూర్తులమీఁదను సంకీర్తనలు రచించెను. శఠకోపయతిస్వామికౌస్తుభాంశమున జన్మించినట్లు విజ్ఞులు విశ్వసింపఁగా నన్నమాచార్యుఁడు స్వామినందకాంశమున నవతరించినట్లు ప్రాజ్ఞులు పరిగణించిరి.

పెరియాళ్వార్లు (విష్ణుచిత్తులు) తులసీవనమున జనించిన గోదాదేవిని రంగనాథస్వామి కొసఁగి పెండ్లిచేసి మామగా రయినట్లే యన్నమాచార్యులుగూడఁ బద్మసరోవరమున జన్మించినమంగాంబికను వెంకటేశ్వరస్వామికిచ్చి పెండ్లిచేసి మామగా రయ్యెను.

ఇట్టిమహత్త్వముగలవాఁడు గనుకనే తిరుపతివేంకటేశ్వరస్వామి సన్నిధి నీతనికి, నీతనివంశమునకుఁగూడ నానాఁ డఖండగౌరవ మలవడినది.

ఆంధ్రసంకీర్తనములు—ద్రవిడపాశురములు.

ఆళ్వార్లు రచింపఁగా నరవమున ద్రావిడవేదమనీ పంచమాగమ మనీ పేర్కొనఁబడుదివ్యప్రబంధము నాల్గువేలసంకీర్తనములు పాట్టులు (సీసపద్యాదులవంటివి) కలదికాఁగా అన్నమాచార్యుఁ డొక్కఁడే రచించినయంధ్రవేదము ముప్పదిరెండువేలపాటలు గలది. ఈసంకీర్తనలు దివ్యప్రబంధముల ననువర్తించియే పరమాత్మునకు భక్తజీవులకు పతిపత్నీభావము నాయికానాయకభావము కల్పించి యుజ్జ్వలరసానుభూతి నొదవించుచు ననేకదేవాలయములలోనియర్చామూర్తుల నభివర్ణించుచు శరణాగతిమహత్త్వమును బ్రతిపాదించుచు నింక ననేకవిధముల లోకనీతి ధర్మోద్బోధభూతదయాదివిశేషాంశముల వెలయించుచు నెంతో వింతగా వేడుకగా సంగీతసారస్యముతో సవరనిభాషతో వేదవేదాంతేతిహాసాది సూక్తి తదర్థప్రతిపాదనములతో వెల్విరిసి పెరియవాచ్చాంబిళ్లైవంటిమహావ్యాఖ్యాత వెలసెనేని యఖండానందతాండవముగాఁ బెదపెద్దవ్యాఖ్యాచమత్కారములు త్రవ్వితీయఁదగినట్లు విజ్ఞాననిధులై విరాజిల్లుచున్నవి.

తిరువాయ్మొజ్ఞి మొదలగు దివ్యప్రబంధరచనల కివి తీసిపోవు. దేశప్రజాదౌర్భాగ్యముచే నివి వెలసిననాఁటనుండి నేఁటిదాఁక రహస్యరక్షలో నున్నవేకాని రాణ కెక్కవయ్యెను. అన్నమాచార్యులయుఁ బుత్త్రపౌత్త్రులయుఁ బ్రాభవము చెల్లునప్పుడు వారే స్వామికి వైభవములు కల్పించునప్పు డుత్సవములందే కాక యనుదినమును నీసంకీర్తనములు స్వామిసన్నిధిని విన్నపించుట జరగెది. తమతర్వాత నట్లు జరగుటకుఁ గూడ వారు వసతులు గల్పించిరి. తర్వాతఁ గొన్నాళ్లట్లు తనరె

నేమో ! ఇందుకుఁ దాక్షిణాత్యభజనగోష్ఠులవారు తొలుదొలుత తాళ్ల పాకవారి సంకీర్తనములనే యాలాపింతురు. కాని యిటీవల వీనియెఱుక మఱుఁగుపడిపోయినది. వీనిజన్మస్థానమగు తిరుపతిలోనే వీనిప్రాభవము వెలయ లే దనఁగా నిఁక నితరస్థలములమాట చెప్పనేల ?

ఈ సంకీర్తనములు తెలుఁగునాఁటివిష్ణ్వాలయములలో దివ్యప్రబంధములుగా నిత్యసంకీర్తనార్హములుగా నెగడఁదగినవి. ఆయాదేవాలయముల యధికారులును ప్రభుత్వమువారును వీని కర్హమయినయాదరము కల్గింతురుగాక ! త్యాగరాజకీర్తనలవలె నివి సంగీతపుఁజమత్కారములు రాగ స్వర విహారములు పుక్కిలించునవిగా నున్నవో లేదో నిరూపించుయోగ్యత నాకు లేదు. గానవిశారదులే దానిఁ గనుఁగొనఁ దగినవారు.

ఈ సంకీర్తనఫలములు గాయకులగానామృతమునఁ దోఁగి మాగి యాస్వాద్యము లయినప్పుడే వానితీయన తెలియనగును.

శ్రీవేంకటేశ్వర వైభవము.

ఉపనిషన్మంత్రములవలె శ్రీవేంకటేశ్వరమూర్తి తొలుత నాయా మతములవారికిఁ గొంతకొంత యానుకూల్యము గొల్పునవయవాలంకారాదికముతో వెలసి తన నిజాంతరంగమును నీరు గొలఁది తామరయన్నట్లుపాసకు లగువారి యోగ్యత కొలఁదిగా గోచరింపించుచు మహిమాభిరామమై మెరమీఱకెక్కినది. పలుమతములువారు పలుదెఱఁగుల వేంకటేశ్వరుని భావించుచుండుట నన్నమాచార్యుఁడును వివరించినాఁడు.

(మూ. 26 పుట. పీఠిక.)

శివుఁడని, శక్తియని, భైరవుఁడని, జినుఁడని, స్కందుఁడని, తమ తమ నిర్ణయముల కనుకూలము లయిన రూపరేఖలను ప్రమాణములను జూపుకొనుచు పలుమతములవారు పలుకుబడి చెల్లించుకొనుచు వైవిధ్య

ముతో నర్చించుచు వచ్చిన శ్రీవేంకటేశమూర్తిని ఆళ్వారాచార్యుల యభివర్ణనానాగుణముగావిష్ణుమూర్తినిగా శ్రీరామానుజాచార్యులవారు క్రీ. పదొకొండవ శతాబ్దిలో విఖ్యాతపఱిచిరి. సింహాచలము శ్రీకూర్మము మొదలగు స్థలములఁగూడ నిట్టి నిర్ధారణములే వారు చేసిరట !

పర్వతారణ్యమధ్యస్థమై, దుర్గమమై పలుమతముల పలుకుబడికి చెల్లుబడికి లోఁబడుచు, పూజాపురస్కారములు సరిగా సాగక, ఎవరో ప్రగాఢభక్తిపరులగు పశితవ్రతులే నిలువఁదగిన ట్లున్న స్వామి సన్నిధిని శ్రీవైష్ణవుల స్థానపతిత్వమును స్థాపించి శ్రీరామానుజులు తమకు రామాయణోపదేశముచేసిన గురువులు తిరుమలనంబిగారిని శిష్యులు ఆనందాళ్వార్లను ఇద్దఱు జియ్యంగార్లను ఇర్వదినల్గుర నేకాంగులను సదా స్వామిని గాచియుండునట్లుచేసిరి.

వైఖానసాగమ విధానమునకు తిరుపతి ప్రధానక్షేత్రము. ఇది మధ్యరంగముగా నాంధ్రద్రవిడకర్ణాట దేశములందు విష్ణ్వాలయములలో వైఖానసాగమ ప్రకారమునఁ బూజోత్సవాదికము లెప్పటనుండియో సాగుచున్నవి. స్వామి కీయుభయులు నుభయరక్షులు.

పదునాల్గవ శతాబ్దిలో దేశికులవారును వారిశిష్యులును మనవాళ మహామునులు వారిశిష్యులును స్వామివైభవములకు విఖ్యాతిగూర్చిరి. పదునైదవ శతాబ్దిలో అహోబలమఠప్రతిష్ఠాపకులు శఠకోపయతులును, వారిశిష్యుఁడన్నమాచార్యుఁడును స్వామివైభవమునకుఁ బ్రఖ్యాతిగొల్పిరి. అన్నమాచార్యుఁడొక సంకీర్తనమున:—

“నేనొక్కఁడ లేకుండితే నీకృపకుఁ బాత్ర మేది
పూని నావల్లనే కీర్తిఁ బొందేవు నీవు.”

అనెను. అతఁడు స్వామిసన్నిధి నివసించి సంకీర్తనములు పాయించుటచేతను, బైయెల్లరు రాజుల నాకర్షించుకొని వారికృతముగాను స్వీకృత

ముగాను ఆలయ గోపురారామ మార్గసోపానాది నిర్మాణములను ఉత్స వవిశేషములను బెంపొందించుటచేతను వైష్ణవమతపు శరణాగతి మాధు ర్యముచేతను కలౌవెంకటనాయక యన్నసూక్తికిఁ దార్కాణగా లోక రక్షకమై యాపన్నివారకమై ప్రజ్వరిల్లుచుండు స్వామిమాహాత్మ్యవిశే షముచేతను పదునైదవ శతాబ్దిలో తిరుపతి క్షేత్రము భక్తపరిషత్తులరాక పోక లధికముగా గలదై జనరంజకమై వర్ధిల్లినది. పదునాఱవ శతాబ్దిలో విజయనగర చక్రవర్తి శ్రీకృష్ణరాయఁడు, నంతకుఁ బూర్వుఁడు సాళ్వనర సింగరాయఁడును వమవిజయము లెల్ల శ్రీవేంకటేశ్వరానుగ్రహమున వెలసినవే యన్నవిశ్వాసముగలవారయి దిగ్విజయ యాత్రలలో శ్రీవై ష్ణవాచార్యులను, కవీశ్వరులను, శ్రీవేంకటేశ్వర విగ్రహమును దోడఁ గొంపోవుచు శ్రీవేంకటేశ్వరభక్తిని దేశ మెల్ల వెల్లివిరియించిరి. దిగ్వి జయ యాత్రారంభములందు విజయ నిర్వాహాంతములందు వారు శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామి దర్శనము చేసికొని కానుకలర్పించుకొను చునుండెడివారు. శ్రీకృష్ణరాయఁడు క్రీ 1512 నుండి, 1523 దాఁకనేడు తూర్లు తిరుపతి కివిచ్చేసెను.

తొలితూరి:— ఇరువురుభార్యలతో వచ్చిస్వామికి నవరత్నఖచితకిరీ టమును కర్పూరహారతికి ఇరువైయైదు వెండిపళ్లెములను భార్యలచే స్వామి పాలారగింప బంగారుగిన్నెను,

రెండవతూరి:— శ్రీభూదేవుల కనేకాభరణములను,

మూడవతూరి:— 5 గ్రామములను,

నాల్గవతూరి:— ముప్పదివేలవరహాలతో స్వామికి కనకాభిషేక మును కొన్నియాభరణములను తాళ్లపాకగ్రామమును (చిన్నాదేవిచే) కంఠమాల పదకము ఒక గ్రామమును (తానే) నవరత్నప్రభావళియను మకరతోరణమును,

అయిదవతూరి:— కంఠమాలను పదకమును ఆనందవిమానపుబంగారుపూతకు ముప్పదివేలవరహాలను పులికాపునిర్వాహమునకు వెయ్యి వరహాలను ఉదయనైవేద్యమునకు 500 వరహాలను,

ఆఱవతూరి:— కొన్ని భూములను,

ఏడవతూరి:— నవరత్నఖచితమయిన పీతాంబరమును నవరత్న ఖచితములయిన రెండుపెంజామరలను పదకమును పదివేలవరహాలను సమర్పించెను.

అచ్యుతరాయఁడు ప్రతివత్సరము స్వామికిఁ బ్రబంధపుష్పాంజలు లర్పించుచుండెను. సదాశివరాయఁడునుస్వామికెన్నో సేవలుచేసెను. దాన శ్రీవేంకటేశ్వరమాహాత్మ్యము దక్షిణభారతదేశమం దెల్లఁ బ్రజ్వరిల్లినది. పదునాఱవదునేడు శతాబ్దుల తెలుగుప్రబంధములలో శ్రీవెంకటేశ్వర స్వామికి సమర్పితములే లెక్కకెక్కువగా నున్నవి. పుణ్యక్షేత్రయాత్రలలో ముఖ్యములయిన యనేకవిష్ణ్వాలయ శివాలయ దేవతలతోపాటుగా పంతదాఁకఁగీర్తనీయమగుచున్న శ్రీవెంకటేశార్చామూర్తి పదునాఱవ శతాబ్దియారంభమున నుండి సర్వభారతదేశమునకు ముఖ్యార్చామూర్తి కాఁజొచ్చినది. బ్రాహ్మణుల మొదలుగాఁ బంచములదాఁక నన్నిజాతుల వారును తమయిండ్లలో శుభకార్యములు జరగునప్పుడు మునుముందుగా వెంకటేశ్వర దీపారాధన, సమారాధన, జరుపుట, ఇంట నెవరికేఁగాని యనారోగ్యము కలిగినప్పు డాపద మ్రొక్కులవాఁడని స్వామికి ముడుపుగట్టి కొండకు వచ్చి వడ్డితో ముడుపు చెల్లించుకొనుట సంప్రదాయమయినది. తలనీలా లిచ్చువారు నిలువుదోపిళ్లిచ్చువారు అనర్ఘ రత్నాభరణము లిచ్చువారు బ్రహ్మోత్సవ కళ్యాణోత్సవాదులు జరిపించువారునై ప్రజలు, ప్రభువులు, మహారాజులు తండోపతండములుగా తిరుపతికి రాక

పోకలు జరపసాగిరి. భారతదేశమున నెక్కడఁగాని ప్రజలు తమకుఁ జేరువ యున్న దేవాలయార్చామూర్తుల పేళ్లఁ బెట్టుకొనుటకలదు. కాళహస్తీశ్వరుఁడు, వరదరాజు, మల్లికార్జునుఁడు, పానకాలరాయఁడుఇత్యాది నామములు దాల్చినవా రాయాపుణ్యక్షేత్రములచేరిక గ్రామములవారని తెలివిడికలుగును. కాని వెంకటేశ్వర వెంకటాచలపతీ త్యాదినామములు దక్షిణాపథమందెల్ల నూరూర నింటింట సర్వసామాన్యమై వెలయసాగినవి. శ్రీతిరుపతి వెంకటేశ్వరస్వామి పోలికగా ననేకప్రదేశములలో వెంకటేశ్వర దేవాలయములు వెలసినవి. దక్షిణాపథదేవాలయములలో శ్రీతిరుపతి వెంకటేశ్వరాలయమున కున్నంత యాదాయమే దేవళమునకు నుండదు. విజయ నగరరాజ్యము తర్వాత మట్ల మైసూరు తంజావూర్యాది రాజ్యములు నేటిజమీందారీలు స్వామి కెన్నో కైంకర్యములు జరపినవి. అవి నేఁడు ప్రజాస్వామ్యముచేఁ జెదికిపోయినను, పోవుచున్నను గూడ శ్రీవెంకటేశ్వరవైభవము ప్రజాసామాన్యపరమై యఖండమై యలరారుచునే యున్నది.

అన్నమాచార్యచరిత్ర పరిశోధనము.

ఈశ్వరసంకల్ప మెట్టిదోకాని తాళ్లపాకవారి యధ్యాత్మసంకీర్తనములు చదువుచుండునపుడు నాహృదయ తంత్రులలో ననురణనము సాగుచు పరమానంద పారవశ్యముకలుగుచు కర్తవ్యమేదో వ్యక్తమగుచున్నట్లుండును. ఈయన్నమాచార్యచరిత్రము ముద్రించుచు నందు సాళ్వ నరసింహరాయనిదగ్గఱ నన్నమాచార్యుఁడు పాడిన శృంగారసంకీర్తన ప్రతీకము చదివి ఈకథనిజమా ? ఇట్టికీర్తనము దొరకఁగలదా ? ఉన్ననునది వేలకొలఁదిసంకీర్తనములలో నెక్కడనున్నదోకదా అనుకొనుచుఁ జేతనున్న తాళ్లపాక శేషాచార్యులుగారి వ్రాఁతప్రతిని దెఱతునుగదా వరిణానా పంకీర్తనమే యందు నాకన్నులెదురఁగానవచ్చెను. ఆనందమహామోనీ.

నాతోనిందుఁబరిశ్రమించుచున్న చిరంజీవి శ్రీనివాసాచార్యునకిది చూపి చెప్పి మఱొకసంకీర్తనము సంకెల విడిపించుకొనుటకుఁబాడినదాని ప్రతీకమును జదివి యిదికూడదొరకిన బాగుగదాయనఁగా ఇదిగో యిప్పుడే యిట్టి సంకీర్తనమును జదివితిని అని యాతఁడంతలోనే వానినె తెచ్చియిచ్చెను. ఇట్లునాలుగు మూఁడు నాళ్లలోనే మాకుఁగావలసిన సంకీర్తనము లెన్నో పుటపుట దొరకసాగినవి ! అందుముఖ్యములఁ గొన్నింటి నీ పీఠికలో వెల్లడించితిని. ఇట్లు సంకల్పసిద్ధి సంతోషములతో పీఠిక రచించుచు దేవస్థానశాసనములలో మంగాపురమున తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యుఁడు కట్టించిన కల్యాణవెంకటేశ్వర దేవాలయమున అన్నమాచార్యునివిగ్రహపుఁ బ్రతిష్ఠయు జరిగినట్లుండుటచే నదికలదేమోయని బరిశీలింపఁ బోఁదలచి మిత్రులతో ముచ్చటించితిని. మహమ్మదీయ విప్లవముచే పాడుపడి విగ్రహములు విరిగి సర్వధ్వంసమైయున్న యీదేవళమునొక పుణ్యపురుషుఁడు (సుందరరాజరాయస్వామి) స్వప్నోద్బోధమువలన వెదకివచ్చి చేరి చాల శ్రమపడి తిరుపతి కొండమీఁది దివ్యమంగళమూర్తి వలెనే మహనీయమై దర్శనీయమైయున్న యక్కడిమూలమూర్తిని చక్కఁజూచుకొని పూజాపురస్కారములు ఉత్సవాదులు కొలఁదియేండ్ల నుండి జరపుచున్నట్లును, వారప్పుడు తిరుపతిలోనే ఉన్నట్లును తెలియవచ్చెను. వారితో మిత్రులతో మూలమూర్తిని దర్శించి మాటమాట మీఁద తాళ్లపాకవారి విషయ మెత్తఁగా తాళ్లపాకవారి దేవతార్చన విగ్రహాదులిక్కడికిఁ జేరినవనివారొక పెద్దకథ చెప్పిరి వానినెల్లఁజూపిరి. అందు అన్నమాచార్యునినాఁటి భజనచిఱుతలు, తులసితావళము, స్ఫటికహారము సాలగ్రామములు శ్రీవేంకటేశ్వర, తద్దేవ్యాదులదేవతార్చన విగ్రహములు ఆవిగ్రహముల యిత్తడి మకరతోరణము, వెండిఛత్రములు మొదలగునవియున్నవి. వానిని శ్రీ తాళ్లపాక సూర్యనారాయణయ్యగారొసఁగిరని వారిప్పుడు తిరుపతిలోనే ఉన్నారని యాసత్పురుషుఁడు తెలి

యంజెప్పెను. పరమానందముతో తిరుపతికి దిరిగివచ్చి యా శ్రీసూర్య నారాయణయ్యగారిని గలసికొంటిని. వారు అన్నమాచార్యచరిత్రమును శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరప్రాచ్య విద్యాలయమునకు ఇచ్చినవారు. కడప జిల్లా మడితాడును బీదరికముచే విడనాడి అన్నమాచార్యాదులర్చించిన దేవతావిగ్రహములను సరిగా సర్చింపనవ్వుటకై తిరుపతిలో దేవునిసన్నిధి నర్చింపఁగోరి తెచ్చితిననియు దమపూర్వులు గట్టించిన దేవాలయము పున రుద్ధారము చెంది పూజాపురస్కారములు లభించె యున్నందుకు పరితో షించి యావిగ్రహములనెల్ల నక్కడనర్పించితిననియు వారుచెప్పిరి.

ఆనాఁడెప్పుడో యన్నమాచార్యుఁడు తనదేవతార్చన విగ్రహ ములు పోయినందుకు విలపించిన సంకీర్తనము తలఁపున గోచరించెను. (చూ. 46పుట. పీఠక) నాడాతని కవిమరలదొరకెనేమో దొరకినప్పుడెంత సంతోషించెనో ఏమిచేసెనో తెలియదుగాని యయిదువందలయేండ్ల తర్వాత నాతనిభజనచిరుతలు తాళములు దేవతార్చన విగ్రహములు వెదకఁబోయినతీవ కాలఁదవిలినట్లు నాకన్నులెదుటగానవచ్చుట, వారు వెలయించిన దేవళము పూజా పురస్కారములతో మరలవెలయుట, చూడఁగా నాకుఁ బరమాహ్లాదముగలిగినది. శ్రీయన్నమాచార్యుఁడు నిత్యసూరులతో నారదాది మహర్షులతో నాళ్వారులతోఁగలసి శ్రీ వెంక టేశ్వరస్వామి పుష్కరిణీతీరమున ఆకాశగంగా ఝురులలో దరులలో సూర్యమండలములో నిత్యానంద విహారము సల్పుచుండెనని యానాఁటి వారానందించిరి. (చూ. 75పుట పీఠిక) అన్నమాచార్యుఁడుపరమప్రాప్యము శ్రీవెంకటేశ్వర సన్నిధానమేయని యనేక సంకీర్తనములలో గొంతెత్తి చేయెత్తిగొప్పగాఁజెప్పుకొనెను. ఆయన పరమపదమందిన ఫాల్గున బహుళ ద్వాదశి ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధదినముగాన యాతని కుమారుఁడు పెద తిరు మలాచార్యుఁడిట్లు తన తండ్రిగారి నాహ్వానించెను.

శ్రీరాగం.

దినము ద్వాదశి నేఁడు తీర్థదివసము నీకు ।
జనకుండ అన్నమాచార్య విచ్చేయవే ॥ పల్లవి ॥

అనంత గరుడముఖ్యు లయిన సూరిజనులతో ।
ఘననారదాది భాగవతులతో ।
దనుజమర్దనుఁడైన దైవశిఖామణితోడ ।
వెనుకొని యారగించ విచ్చేయవే ॥ దిన ॥ 1

వైకుంఠాననుండి యాళువారలలోపలనుండి ।
లోకపు నిత్యముక్తులలోన నుండి ।
శ్రీకాంతతోడనున్న శ్రీవేంకటేశుఁ గూడి ।
ఈకడనారగించ నింటికి విచ్చేయవే ॥ దిన ॥ 2

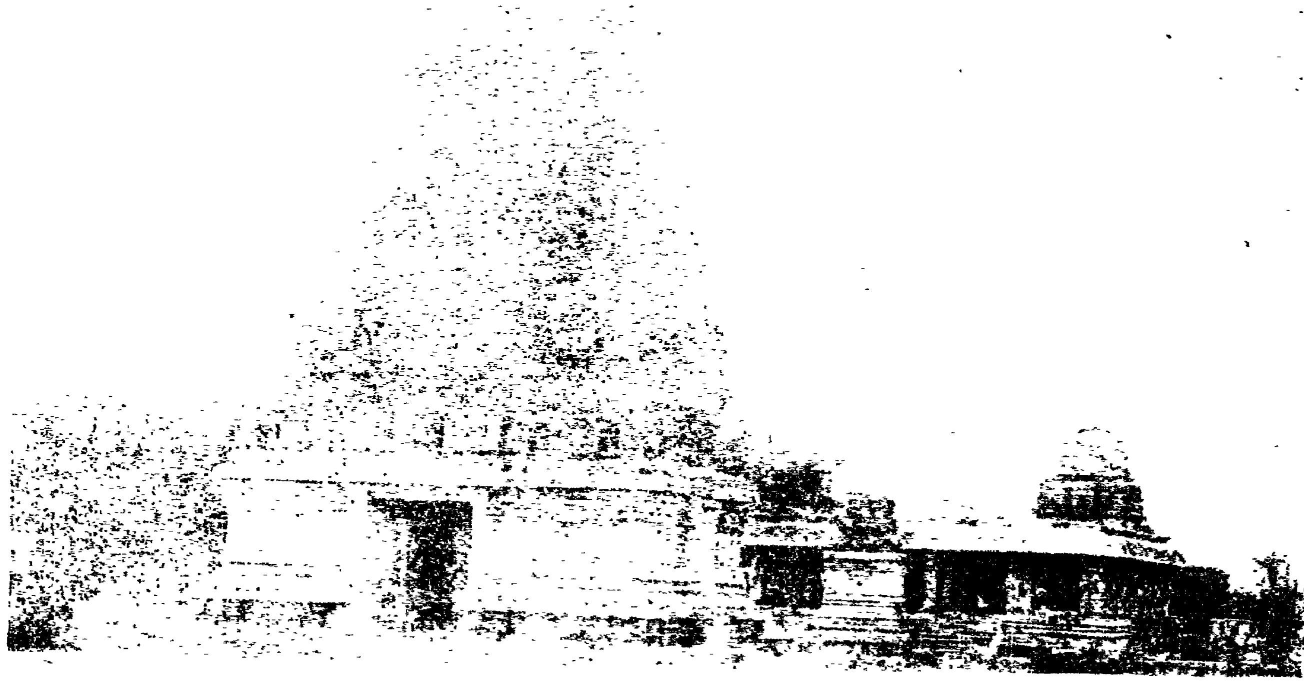
సంకీర్తనము తోడ సనకాదు లెల్లఁబాడ ।
పొంకపు శ్రీవెంకటాద్రిభూమి నుండి ।
లంకె శ్రీవెంకటగిరి లక్ష్మీవిభుఁడ నీవు ।
అంకెల మాయింటవిందు లారగించవే ॥ దిన ॥ 3

అన్న. అధ్యా. తేకు.

మదరాసువిడిచి శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల సన్నిధిసేవకావింప వచ్చుటలో నాతోఁ బుట్టికోరిక తాళ్లపాకవారిరచనల నన్నింటిని వెల్లడించుట. ఎంతప్రయత్నించినను నడ్డంకులచే నింకి పోవుచున్న నాసంకల్పవు టూటలు చక్కసాగుట కద నిప్పటికి సమకూడినది. ఇక్కడనున్న తాళ్ల పాకవారి సంకీర్తనముల రాగిరేకు లన్నింటిని స్వాధీనముచేసికొంటిని. అస్మదీయుఁడు నాకుఁ జేదోడుగా ననువర్తించు పరిశోధనకార్యసహాయ విద్వాంసుఁడు చిరంజీవి ఎ.వి.శ్రీనివాసాచార్యుఁడు వేలలెక్క నున్న రాగి

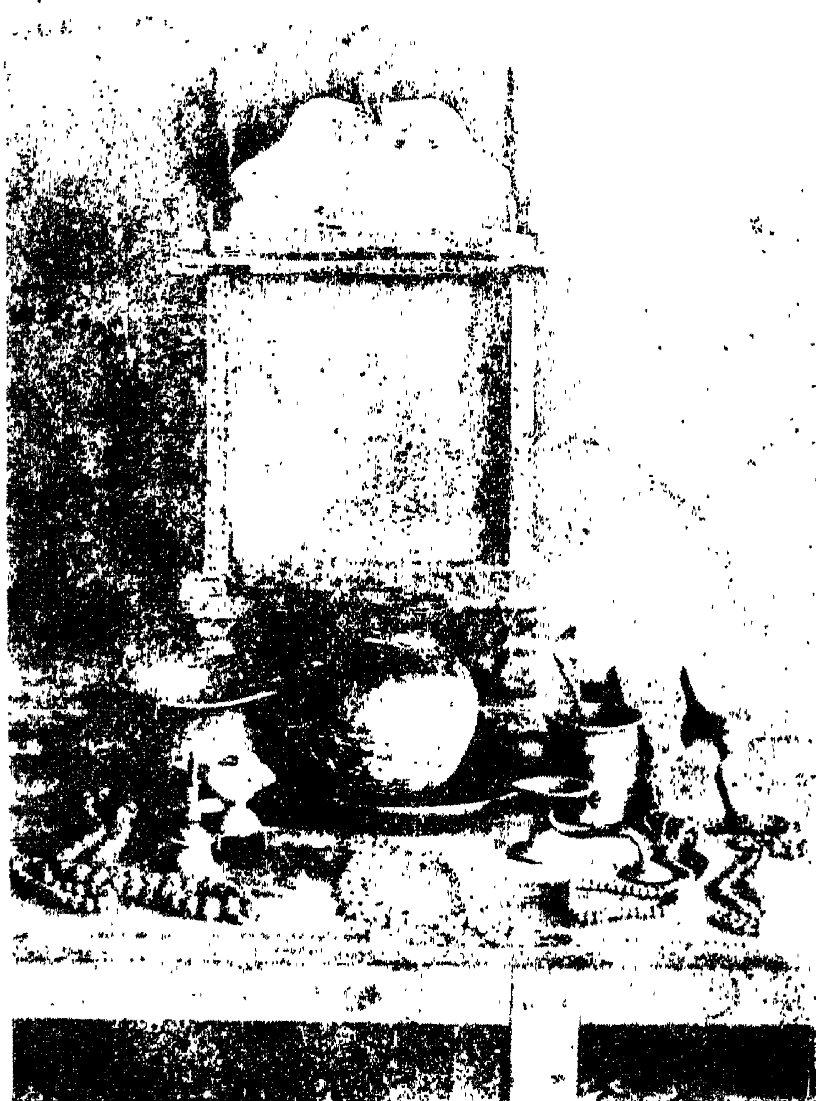
కల్యాణ వెంకటేశ్వరస్వామి

మంగాపురంగుడి

తాళ్లపాకవారి పూజా విగ్రహములు

తాళ్లపాకవారి చిరతలు

రేకుల భరము మోయుచు బడలుచున్నను సంకీర్తనముల స్వారస్యా స్వాదనమున శ్రమతీర్చుకొనుచు సర్వపరిశోధన సందర్భములందు జాగరూకుఁడై తోడ్పడుచున్నాఁడు. మిత్రులై డైరెక్టరు శ్రీపరవస్తు వెంకట రామానుజస్వామి, ఎం. ఏ. గారు నాకీకార్య నిర్వాహములో సహాయపడు చున్నారు. దేవస్థానమునఁ బై ముఖ్యాధికారు లిందుకుఁ జాల ముచ్చట పడువారుగా నున్నారు. ఇఁకఁజక్కఁగా దాళ్లపాక సంకీర్తనముల ముద్ర ణము సాగగలదను కొందును. ముద్రితము లయిన సంకీర్తనములఁగొనిం టిని సంగీతసాహిత్యపరిపుష్టులు శ్రీఅనంతకృష్ణశర్మగారు స్వరవిన్యాసము తోఁ బ్రకటించుచున్నారు. ఇట్లిన్నాళ్లకుఁ దాళ్లపాకమహనీయులస్వామి సేవాఫలము పరిపక్వమై సహృదయాస్వాద్య మగుచున్నది. అన్నమా చార్యాదులారా! ఆనందింపుడు! అయిదునందలేండ్లకుఁ బిదప మీయభీ ప్సితము లన్వర్థములుగావలసిన ట్లున్నదిగాఁబోలుసుస్వామియనుగ్రహము!

సీ॥ చెక్కుళ్లఁ జిఱునవ్వు చిందుద్రొక్కెడుతేఁడ !
యేడుకొండవాఁడ ! యేలుకొమ్మ
అలమేలు మంగాంబ చెలికాఁడ ! యడుగడ్డు
దండాలవాఁడ ! మా కండ వగుము
ఆమట ్రమొక్కులస్వామి ! గోవింద గో
వింద సందడివేల్ప ! వందనమ్మ
కలియుగప్రత్యక్షకులదైవమా ! యెల్ల
డెండాలవిహరించువింద ! శరణు

గీ॥ పిండివంటకములు కుండలవండిన
యోరెములును మాత్ర లారగించి
భక్తులకుఁ బ్రసాదపఱుచు మహాభోగి
వరకటాక్ష ! పరమపురుష ! రక్ష !

సీ॥ నిలువుదోపుడు దోచు నెఱదొంగతన మేమి ?
పాపముల్ హరియించు భావ మొక్కొ
వడ్డికాసులఁ గూర్చు వ్యాపార మది యేమి ?
మేలు పెంపొందించు లీల యొక్కొ
తలమీఁది నీలాలఁ దొలఁచిపుచ్చుట యేమి ?
చిక్కులం దెగటార్చు ఫక్కి యొక్కొ
ఏడుకొండలమీఁద వీడాటయేమి ? స
హస్రారవసతిరహస్య మొక్కొ
గీ॥ ఏటివో యిపి పెద్దలనాఁటిమాట.
లీశ్వరుఁడు సర్వభూతసుహృత్తు, సుహృదు
డాపదపహర్త, యనవార్త కలరి యట్టి
వాఁడ వను కన్నెఱిఁగి కొల్చినాఁడ నిన్నె !

శా॥ ఏరీ కోరి మనోజ్ఞపుష్పములు నీ కీయెన్మిదే[1] యంచు నా
త్మారామమ్మునఁ బూవఁజేసితి నహింసాదిప్రసూనంబు లే
నారాధించెద వీనిచే నిను ననంతాళ్వార్లకై ంకర్యపుం.
దీరుల్ గా వని వేఱుచేసెదవె తండ్రీ ! వేంకటాధీశ్వరా !

అహింసా ప్రథమం పుష్పం పుష్పమింద్రియనిగ్రహః
క్షాంతిః పుష్పం దయా పుష్పం జ్ఞానం పుష్పమతః పరమ్ ।
సత్యం పుష్పం తపః పుష్పం భావపుష్పమథాష్టమమ్
ఏవమష్టవిధం పుష్పం విష్ణోః ప్రీతికరం పరమ్ ॥

శా॥ దూరంబేల పరంబు నీ విహమునందుఁ భక్తరక్షార్థమ
ర్చారూపంబు ధరించి యుంటివన నిచ్చల్ నిన్ను లోకన్ను చె
న్నారం గాంచెద దేహదేవకులమూలాధారమం దాసహ
ప్రారంభుల్ సుఖసత్వ చిత్కలిత దీపారాధనల్ సేయుచున్ !

చ॥ కరకరపల్కులన్ బిరుసు గల్గినశర్కర నన్నుఁ బాగుగాఁ
గరఁచివారంకొంటివి నిగన్నిగ[illegible]డపాల వీవు ని
ల్వరమున నాకు మార్దవము వచ్చెను నీకు ఘనత్వ మబ్బె ని
ర్వరము రసాయనంబగుటపోలదె యుర్వికిఁ గ్రొత్తకోవగాన్.

వే. ప్రభాకరశాస్త్రి.

అన్నమాచార్యచరిత్రలో.

సంస్కరణములు.*

పుట.	బంతి.	ఉన్నది.	సంస్కరణములు.
1	2	కాయజుంగన,	జుకన,
	7	కీర్తినవ	కీర్తనవు
6	4	గావింప	గాసింప
	6	ఒంటు...యొక,	వంట...వక(వగ ?)
	24, 25	అరి, పర,	అఱి, పఱ,
10	22	జతు	జోత,
13	13, 14	నెరు, నోర,	నెఱు, నోఱ,
	15, 16	ముల,	ములు,
	20	ముద్రికల	ముద్రికలు
	21	బాణముల్	(పాదముల్ ?)
	25		వనములఁగోనేటివాఁడితిమ్మప్ప పనివిన్న పరుసలవాఁడితిమ్మప్ప
14	16	తలిమేఱు	(తలమేరు ?)
20	19	నడగోపురము,	(నడిగోపురము ?)
24	7	యాగాళ	యాకాళ,
31	5	బాంధవా	(శాత్రవా ?)
34	8	కెంబట్టు కుల్లాయి	కబ్బాయికుల్లాయి ?
43	6	దండనేత్రు	(దండనేతృ ?)
43		17 బంతితర్వాత	16 బంతి ఉండవలెను

* 16 పుటలముద్రణమయిన తర్వాత, మూలపువ్రాఁతప్రతిదొరకెను. దానిలోని పాఠభేదములుకొన్ని. ఉన్న పాఠములకు ఊహాసంస్కరణములు కొన్ని.

అన్నమాచార్య చరిత్రము.

విషయసూచిక.

శ్రీ

అన్నమాచార్య చరిత్రము

అవతరణిక

శ్రీయుల మేల్మంగఁ జిరకృపాపాంగఁ
గాయజుగనతల్లిఁ గాంతామతల్లి
శ్రీవేంకటేశుఁ బోషితపద్మకోశు
సేవకపరతంత్రు జితదైత్యతంత్రు
దనుజకర్శనము మాధవసుదర్శనము
దినకోటితేజంబు హేతిరాజంబు
నరహరిసంకీర్తి నవనిధు లొసగు
పరమోపకృతిఁ దాళ్లపాకాన్నయార్య
నాచారవిజితామరాచార్యుఁ దిరుమ
లాచార్యు ఘను మదీయాచార్యుఁ గొలిచి
యార్యులు విని యన్నమాచార్యవర్య
చర్యకు మిగుల నాశ్చర్యంబుఁ జెంద
జలజాతవాసినిచనుబాలపుష్టిఁ
బలికెద నానేర్చుపరిపాటి నిపుడు
జననపరంపరాశతసహస్రముల
వెనుకకు మేము దుర్విషయానురక్తిఁ
గుక్షింభరుల మైనకొద వెల్లఁ దీఱ

రక్షించి మాయపరాధము ల్మఱచి
యేపుట్టువున మిమ్ము నెఱుఁగఁగఁ జేసి
నీపాలివారిఁగా నియమించి మమ్ము
హరి మిమ్మునే కొనియాడుమా జిహ్వ
నొరులను గొనియాడ కుండఁగఁ జేసి
కంటు లేనట్టిలక్ష్మణగురుమతము
వంటిసన్మతము మీవంటి దైవతము
తనవంటిగురుని నందఱిలోనఁ దెచ్చి
వనజాక్ష నేఁడు మావంటివారలకు
కరతలామలకంబుఁ గావించెఁ గనుక
అరయఁగఁ దాళ్ళపాకాన్నయాచార్యు
పరమోపకార మెప్పటికి డెందమున
వరయుచుఁ గొనియాడు టది యొప్పుగనుక
నాయనఁ జూచి మాయపరాధకోటు
లేమెడఁ దలఁచక యెడఁబాయ కెపుడు
నేయాపదలు మమ్ము నెనయక యుండ
మాయిలువేల్పవై మన్నించుకతన
నందను సద్వర్తనము తండ్రి ప్రియము
నొందఁ గీర్తించుట యుచితంబు గనుక
అరలేక యీయన్నమాచార్యచరిత
వెఱవక నీకు నే విన్నవించెదను
మన్నించి యలమేలుమంగతో నీవు
నిన్నుఁ బాయనిభక్తనికరంబుతోడ
నవధారు శ్రీవేంకటాచలాధీశ
అవధరింపుఁడు గురుహరిభక్తులార

అన్నమాచార్య చరిత్రము

పొత్తపినాడు

అనయము నయము సొంపారుక్రొవ్విరుల
గొనబైన చెంగల్వకొలఁకులు చుట్టి
పొదలు గొజ్జంగపూఁబొదలు క్రిక్కిఱిసి
వదలక వెలుఁగుకైవడి వెలుఁగొందు
తెరువరుల్ త్రోవ నేతెంచి యేతెంచి
పొరిపొరిఁ గన్నుఁగన్నునఁ జాలుగారు
రసదాళిచెఱకుతోరపుతుంట లంది
మిసిమైన ముంతమామిడిపండ్లపైన
నారసంబులచేత నచటిరాజనపు
పైరులు ముక్కాఱుఁబండు నెయ్యెడల
పాలనే పెరిగినపసిఁడిటెంకాయ
పాళెల నడసీరు పట్టి పెట్టినను
అనఁటిపండులు మేసి యలసి పైఁ దప్పిఁ
గొనివచ్చి కోవెలల్ గ్రోలు నచ్చటను
నరిమాఱునామేటినాటినాఁటి
సిరు లింక నే మని చెప్పంగవచ్చు

తాళ్లపాక

అట్టిపొత్తపినాఁటియాఁదల సిరుల
పట్టుఁగొమ్మై తాళ్లపాక చెన్నొందు
అవురిఁ గేశవుం డనురమావిభుఁడు
చేపట్టి జనుల రక్షింపుచునుండ
వరికించియచ్చటి ప్రజలెల్ల మిగుల
నరుదంద మున్నూటయుఱువదినాళ్లు
ఫలములచక్కెర వన పెర్గు లేఁగు

చెలరేగు నావేల్పుచెంత నెంతయును
అఖిలదేవతలకు నది యాటపట్టు
నిఖిలసన్మునులకు నిజనివాసంబు
సిరిగొల్చునవనాథసిద్ధులు మున్న
పరుసంబు రససిద్ధి బడసినచోటు
నళినాళి తులసీవనములు వైష్ణవులు
వెలయుదు రెచ్చోట విష్ణుఁ డెచ్చోట
సన్నిధిసేయు నిచ్చలునంద్రు మహాను
లన్నియు నచ్చోట ననిశంబునుండు
నందు వసించు నయ్యఖిలభూసురులు
నిందిరారమణపదైకమానసులు
అతులితవేదవేదాంగపారగులు
జితసర్వకరణు లంచితతపోధనులు
కనుట గోవిందుమంగళవిగ్రహంబె
వినుట నారాయణవృత్తాంతచయమె
చేయుట కౌస్తుభాంచితపూజె తలఁపు
సేయుట మాధవశ్రీపాదయుగమె
కుడుచుట వనమాలిగొనుప్రసాదంబె
నడచుట నందనందనునగరికినె
కాని దుర్విషయసంగతి కలలోన

అన్నమాచార్యవంశ్యులు

నైనఁ జేయగ నొల్ల రమ్మహామహులు
అందులో నొక్కధరామరేంద్రుండు
నందవరాన్వయార్ణవసుధాకరుఁడు
గురుభరద్వాజసగోత్రుండు పావ

సారబుద్ధి యాశ్వలాయనసూత్రశాలి
నారాయణుం డనునయవేది వేద
పారాయణుఁడు విష్ణుపదభక్తిరతుఁడు
అనఘుని విఠలాహ్వయుఁ గాంచె నతఁడు
కనియె నారాయణు ఘనయశోనిధిని
నతఁడు విఠలుఁ గాంచె నతఁడు లోకైక
నుతుఁడైన నారాయణునితండ్రియయ్యె

నారాయణుఁడు

ఆకొమరుండు నారాయణాహ్వయుఁడు
చక్కఁగాఁ దనవద్దఁ జదువకయున్న
నూటుకూరనుపొరుగూరఁ జుట్టముల
చాటునఁ గొనిపోయి చదువఁజెప్పుటయు
ఆచుట్టములు వేడ్క నయగారియొద్ద
నాచిన్నపాపని నమరించి నిలుపఁ
గొదుకుచు గురుఁడును గొన్నాళ్లు తోడఁ
జదివెడుపడుచులచందంబు చూచి
సామంబుచేతను చదివించి చూచి
యామీఁదఁగొన్నినాళ్లదలించి చూచి
మఱికొన్నిదినములు మైనొత్తిచెప్పి
వెఱపారఁ దఱటున వేయించి చూచి
నూఱుమాటలు చెప్పి నులిపెట్టి చెక్క
నూఱిపోసినఁగాని నుడుగు నోరికిని
రాకున్న నిదియెట్టురా గొంటు వీని
పోకలఁ జూడ నబ్బురమయ్యె నాకు
వని రొక్కనాఁడు చిట్టదలించి తిట్టె

మొనసినకోదండమున ద్రోలవేసి
కోలగగ్గరఁ ద్రోసి గుంజిళ్ళఁ బెట్టి
పై పాపు దొరుగంగ బటిపెట్టు పెట్టి
ఊఁబాగు గావింప నెపరుమాటాడఁ
బాలక కన్నీరు జార బాలకుఁడు
ఒంటు సేసెద నని యొకకొంతసేపు
నింటివారలఁ జూచి యిటు కొంతసేపు
గడపుచు నందును గడతేరకున్న
బడిబడి పెట్లను బడి చాల బడలి
ఆయూర నొక చింతల మ్మనుశక్తి
పాదపునిగుడిఁ దాచుఁబాముండు ననుచు
జనులెల్లఁ జెప్పి యాశ్చర్యంబు నొంద
వినుకకుఁ దా నది వినియుండెఁ గనుక
కలిగనీ నాబాధకంటె నాపాము
కలిచిననెగు లెల్లఁ గడ కేఁగుననుచు
కోపంబుతోడ నాగుడిలోని కరిగి
ఆపుట్టలోఁ దనహస్తంబు నిడిన
దేవి త్రికాలవేదిని గాన శిశువు
భావించి తోడ రూపమున నేతెంచి
బాలక కాలసర్పము సొచ్చుపుట్ట
నేల కేలిడితి వింతేల వచ్చితివి
అనుచు నారాయణుఁ డనుబాలకుండు
కనుదోయి కన్నీరు గదుర నిట్లనియె
అరిముఱిఁ జదువురా దని యయ్యవారు
వరచునాపాటులఁ బడ నోప కేను

అలసివచ్చితి నిట కన్న నద్దేవి
వలవదు నీ కేల వగపు నాతండ్రి
గొనబుమీఱిన పలుకులఁగోటిమాను
జనమేజయునకుఁ బ్రసన్నుఁడై నాఁడు
ఆశంకరాదులు నతని వేఁడుదురు
కేశవుం డాశ్రితక్లేశనాశకుఁడు
మీతాళ్లపాకలో మెఱయుచునుండు
నాతామరసనేత్రు నాలయంబునకు
వలనుట్టి మ్రొక్కు మవ్వలి వానికరుణ
నలరుచు సకలవిద్యలు నీకువచ్చు
అదియునుఁ గాక మూఁడవతరంబునను
వదలనికీర్తి మీవంశంబునందు
పరమభాగవతుఁడు ప్రభవించు శౌరి
వరమున జగదేకవల్లభుం డనుచు
అనుచు నంతర్హితయైన నాపాపఁ
డనయంబు హర్షించి యటకు దండికొనుచు
ఆతాళ్లపాకకు నరిగి వేవేగ
జాతరూపాంశుఁ గేశవుఁ గాంచి మ్రొక్కి
స్వామిగేహములకు వలచుట్టి కేలు
దామరల్ మొగిచి యుత్రతి శరణొంది
స్వామి కేశవ సరస్వతిమాను విద్య
తామసింపక నాకు దయసేయు మనుచు
ఆమాధవునికృప నంబుజాసనుని
భామ యాతనిజిహ్వపైఁ బాదుకొనియె
నరగున మఱునాఁడు సని యచ్చకుండు

గురునకు మ్రొక్కి మక్కువఁ దనతోడఁ
జదివెడువడుచు లాచార్యుండు శాస్త్ర
విదులును జూచి నివ్వెఱఁ గంది పొగడ
పంచినచో నెల్లఁ బదములు గ్రమము
కొంచించ కతఁడు గ్రక్కునఁ జెప్పి మఱియు
క్రమశిఖ జటయు వర్ణక్రమసరణి
బ్రమయక నిజవేదపాఠంబు సలిపి
కడమవిద్యలయందుఁ గడు నేర్పు గలిగి
కడక వారలమెచ్చు గైకొని వచ్చి
జగతి నందఱుఁ జూచి సర్వజ్ఞుఁ డనఁగ
మిగుల వాక్ప్రౌఢిమ మెఱయుచు నుండె

నారాయణసూరి

అతఁడు గనియె నారాయణసూరి
నాతతసకలవిద్యాధురంధరుని
నామహాత్ముఁడు లక్కమాం బనుపేరి
భామినీరత్నంబుఁ బరిణయం బయ్యె
ఆకల్పకములాక యగుతాళ్లపాక
యాకడఁగడలేని యభినవశ్రీల
మాడుపూరనునూర మాధవమూర్తి
తోడుసిద్ధై యాపెతో మాటలాడు
నాలక్కమాంబతో నాసూరివరుఁడు
మేలిఫంపదల నర్మిలిఁ దెప్పదేలి
కటపట వేవురు గలుగంగ నేమి
కొడు కొక్కరుం డైనఁ గుల ముద్ధరించు
తనయుండు గల్గినఁ దనపుట్టు వెల్ల

ననయంబు సఫలమౌనని యిటువంటి
తనయులు లేమి నెంతయుఁ జింతనొంది
మన మింక నేవేల్పుమఱుఁగుఁ జొచ్చెదము
అడిగినయపుడె యిష్టార్థంబు లెల్ల
నెడపక చేసేత నియనోపువేల్పు
గలఁడె లోకమున వేంకటభర్తదక్క
నలమేలు బలువేలుఁ పైయుండు మనకు
మనకేల వలవనిమనికేతం బనుచు
చనుదెంచి వేంకటస్వామిసన్నిధికి
దండిమై గారుడస్తంభంబుదండ
దండంబు లిడుచు సంతానంబు వేఁడ
వరదుఁడై వెంకటేశ్వరుఁడు తాఁబూను
బిరుదుగజ్జియల ముప్పిడికటారంబు
కలలోన నొసగ నక్కజ మంది తపము
ఫలియించె ననుచు దంపతు లేఁగి రంత

అన్నమయ జననము

రాజీవనయను వరప్రసాదమునఁ
దేజంబు మఱియు నెంతే విస్తరిల్ల
లక్కమాంబకుఁ బుణ్యలావణ్యనిధికి
చక్కనిగ్రహము లుచ్చమున మూఁడలఁ
అనుపమలగ్నంబు నందు వైశాఖ
మున విశాఖను జగంబున నుల్లసిల్ల
జనియించె నన్నమాచార్యుండు శక్తి
మునికిఁ బరాశరమునిపుట్టినటులు
జనకుఁడు కారణజన్ముఁ డైనట్టి

తనయున కాగమోక్తప్రకారమున
జాతకర్మము చేసి సకలవేదాంత
జాతచోదితమునై జలజోదరునకు
నామమై వినఁ బరిణామమై మున్ను.
హేమాంబరుం డానతిచ్చినయట్టి
అన్నమయ్యాహ్వయం బతనికి నొసగె

అన్నమయ బాల్యము

వన్నినభక్తి నావసిబిడ్డఁ జూచి
అన్నయ్య అన్నప్ప అన్నమాచార్య
అన్న ర మ్మనుచు ముద్దాడుచునుండ
హరి నందకాంశజుం డగుట డెందమున
పరమసుజ్ఞానసంపద పొదలంగఁ
బుట్టుచు నతఁడు నేర్పునఁ దల్లి బిడ్డ
పెట్ట రమ్మని యుగ్గు పెట్టఁ బోయినను
పనిఁబూని తిరుమలప్పనిప్రసాదంబు
గొనుమని యనక లోఁగొనఁడు కేరుచును
నెడపక తొట్టెలో నిడి యెంతపాటు
పడి యెంతవడి జోలఁ బాడనేనియును
వేంకటపతిపేరు వివరించి పాట
పొంకించకుండినఁ బోరూరడిలఁడు
కొండలప్పనికి మ్రొక్కు మటంచు నసక
యొండులాగుల [illegible] తొనరించఁ [illegible]
[illegible] శేషశైలేంద్రుని [illegible]
[illegible]

పెద తిరుమలాచార్యులు, అన్నమాచార్యులు

సంకీర్తనముల తొలిరేకు

అన్నమయ విద్యలు

ఏంతరైయె యంతరైయె యీడేటి బుద్ధి
మంతుఁడై పంచసమంబు లైనంత
నియతిమై గురుఁ డుపనీతుఁ గావించి
నయవేది నధ్యయంబు సేయించె
నన్నమాచార్యున కహినాయకాద్రి
వెన్నునివరముచే విద్యలన్నియును
నమితంబులగుచు జిహ్వాగ్రరంగసీమ
తముఁ దామె సొచ్చి న ర్తన మాడఁదొడఁగె
నాపిన్నప్రాయంబునందు నామేటి
యేపారఁ దనమది కిచ్చయైనట్లు
ఆడినమాటెల్ల నమృతకావ్యముగ
పాడినపాటెల్లఁ బరమగానముగ
తనకవిత్వమునకుఁ దనగానమునకుఁ
గనుఁగొని సకలలోకములు గీర్తింప
వేంకటపతిమీఁద వింతవింతలుగ
సంకీర్తనంబులు సవరించు నిచ్చ
అసమాననిజరేఖ యాత్మఁ గీలించి
వసుధ నటించుసంవర్తుభావమున

అన్నమయ తిరుమలయాత్ర

నింటివారలు పిల్చి యేమి చెప్పినను
గెంట నాడక పరికించి సేయుచును
జననియు నన్నయు జనకుండు వదినె
యును గొన్నిపనులు సేయుచుఁ దన్నుఁ బిలిచి

వసులకు కనవుఁ దేఁ బనుప బాలుండు
వెసనేఁగి వాఁడిలవిత్రంబు పూని
మరకతాఁకూరకోమలభర్మరుచులఁ
గరమొప్పు పచ్చనిగఱిక వీక్షించి
పాపవల్లరుల శ్రీపతినామహేతి
నేపారఁ దఱుగు యోగీంద్రుచందమున
కసిమస నొకపిడికెఁడు గోసి మఱియు
గనవు గోయఁగ బోయి కడవ్రేలుసోకి
వడియునెత్తురు సూచి వాక్రుచ్చి శౌరి
యడుగులు దలఁచి శ్రీహరి హరీ యనుచు
నీకోఁతకోలఁది నాదెఱిఁగిన వదిన
చేకోఁత పడఁగాదు చీరోఁత యనుచు
హరి చరాచరదేహి యని పెద్ద లనఁగ
నిరవొంద నెఱిఁగియు నిటుసేయఁ దగునె
చిడిముడి నేమి చేసెద నంచుచేతి
కొడవలి నేల గ్రక్కునఁ బాఱవైచె
నెన్నటిచుట్టంబు లిటువంటివార
లెన్నటిబంధుండ నేను వారలకు
నీవట్టివెఱ్ఱి నా కేల కావింప
భావింప నాలోనఁ బాయ కెల్లపుడు
తల్లియుఁ దండ్రియు దైవంబు గురువు
నెల్లసంపదలు నై యెల్లచందముల
ననుబ్రోచు శేషాద్రినాథునిఁ గొలిచి
మనియెద ననుచు నెమ్మది పాదుపఱిచి
నలుదెసల్ పరికించి నానావిధముల

విలసిల్లు శ్రీరాగ వెల్లువల్ వోలె
దండెలు శ్రుతి గూడి తాళసంగతుల
దండిమద్దెలలు బిత్తరముగా మ్రుట్ట
నానందబాష్పము లడర నాగతుల
నానందనందను నంకించి పాడి
తన్మయు లగుచుఁ జిత్రపునాట్యగతులఁ
జిన్మయునందు నే చిక్కఁ జొక్కుచును
సనకాదు లనుపేరఁ జనుదెంచు వారి
ననుపదంబు నిదిమహాశ్లోకమనుచు
గోవింద గోవింద గోవింద యనుచు
నావరుసనె నరహరి హరీ యనుచు
తిరుమల ప్పను నాదుదీరకెమున్న
వరములప్పని మ్రొక్కి వర్ణించువారి
నెరులందు రంగువన్నెలు పిసాళించు
నోరపై ననిడుదమయూరకంఠముల
నటియించుకృష్ణాజినపుఁగిరీటముల
బటువైన బేగడపారుటాకులును
కీలికుచ్చులఁ జెక్కుఁబెట్టినదిండ్లు
ఫాలరేఖల నిండుపట్టెనామములు
ఘనమైనశంఖచక్రములముద్రికల
పనుపడ దేవరబాణముల్ పూని
కోనేటిరాయఁడె కొండలవాఁడె
కానికరూకలఁ గనఁజాలువాఁడె
వరుసబంగరుమేడవాఁడె తిమ్మప్ప
వరములరాయఁడె వాఁడె తిమ్మప్ప

గొడ్డురాలికినైనఁ గొమరుల నొసగి
వడ్డికాసులఁ గొనువాఁడె తిమ్మప్ప
అనుచుఁ జేరెమువారి యడుగుల నిడిన
దినుసైనకంచుటందియలు సారెకును
ఘల్లుఘల్లునపాతకములగుండియలు
ఝల్లుఝల్లను విలాసములును మెఱయఁ
గరములబాణిగెలఁ గడురమ్యముగను
పరిమజ్జనంబుల మజ్జనేఁగుచును
ముక్తిదాయకపురములు నేడుచూడ
యుక్తివేంకటగిరియొద్దనున్నట్టి
పల్లెలో గొల్లలపాలింటిశక్తి
నల్లారునని మును లనిశంబుఁ బొగడ
గనుపట్టునట్టి యాగ్రామంపుశక్తిఁ
గనుఁగొని బహునమస్కారముల్ జేసి
అళిపుళిసింగరి నర్చించి మ్రొక్కి
తలియేఱుగుండు సందర్శించి కదలి
పెద్ద లెక్కుడుగాఁగఁ జేరొక్కనుచుండు
పెద్దయెక్కుడు గూర్మి పెనఁగొన. నెక్కి
కపురంపుఁదావులు గడునాలుకొలుపు
గపురంపుఁగాలువఁ గడచి యంతంత
నామహాచలవీథి నలరారుపుణ్య
భూమిజంబులఁ బుణ్యభూముల జనుల
పావననదుల శోభనవస్తుతతుల
సేవించి కొనుచు మచ్చికవచ్చివచ్చి
వేకువజామున వెడలి జా మెక్కు

దాఁక మిక్కిలి యెండదాఁకంగ నడిచి
యెన్నఁడుతల్లిప క్కఁడసిరియొండెడల
నున్నట్టివాఁడు కాకుండుటవలన
కడపవాకిలిదాటికడయిండ్ల కడకు
నడచుట మునుపు నెన్నఁడు లేదుగనుక
నాఁకట నసురుసురై బాలకుండు
మోఁకాళ్ల ముడుపు నిమ్మలఁ జేరవచ్చి
కమ్మని గణుపు చెంగట వాటమైన
తుమ్మెదతోలుల సందుల చల్లగాలి
రాణ దూరగ వింతరాగంబు పొసగ
వేణునాదముసేయు వెన్నుఁడో యనఁగ
పరువంపుఁదలిరుజొంపములఁ బెంపొలయు
మరకతశ్యామనిర్మలనిజాకృతుల
నెదురుచల్లనితావు లెసగించు వెదురు
పొదక్రిందఁగూర్చుండి పొలయు లేఁ జెమటఁ
దొడిగినచెవ్వాలతోడనే మిగుల
బడలిక నొకరాతిపై శయనింప

అన్నమయకు దేవి ప్రత్యక్షమగుట

నితరు లెవ్వరియాత్మ లెఱుఁగనియట్టి
యతనియాఁకలి జగదంబ తా నెఱిఁగి
యలమేలుమంగ తియ్యమునెయ్యి మెసగ
బలుచన్నఁగవతుదఁ బాలు చిప్పిలగ
మినుకారుక్రొక్కారు మెఱుఁగు చందమున
ఘనపయోధరములఁ గదుఁ జాఁడుఁగలిగి

దిన్నసై నలేవువ్వుఁదీగకై వడిని
మెనసినబలుమొల్లమొగడలఁ దనరి
పసుపైన రాచిల్కభాతిఁజక్కెరలు
గొనరెడుపల్కులగొనబుచూపుచును
విరివింటివానిచే వెడవింటినారి
దొరసినిక్కనకొప్పుతో నొప్పుమీఱి
కమనీయమగుచంద్రకళసోయగమున
నమృతాధరస్థలి నలరి చూపట్టి
కులుకుతావులతమ్మికోలనిభావమున
పొలుచుహంసకనాదములు బిడారించ
పెద్దముత్తైదువ పేర్మితో బాలు
నొద్దకు నేతెంచి యూరడింపుచును
పడుచ యేమిటికి కిటఁబడియున్నవాఁడ
వదలక లేచి రమ్మన్న నా శిశువు
బైకొన్నయాకలి బలుదప్పి నడచి
రాకఁ గన్నులు గానరావు మాయమ్మ
అందుః కొకయుపాయముఁ జెప్పి నాకు
గందర్పజనకునిఁ గనఁజేయు మమ్మ
యనవుడు కమలామహాదేవి శిశువు
దనకృపామృతధారఁ దనివి నొందించి
బాలక యామహాపర్వతేంద్రంబు
లాలితసకలనాల్గ్రామమయము
ఘనులకు నిది చెప్పఁగాళ్ల నెక్కంగఁ
జనదు నీచెప్పులు సడలించి వైచి
కనుఁగొను కన్నులఁ గనువచ్చుఁ జనిన

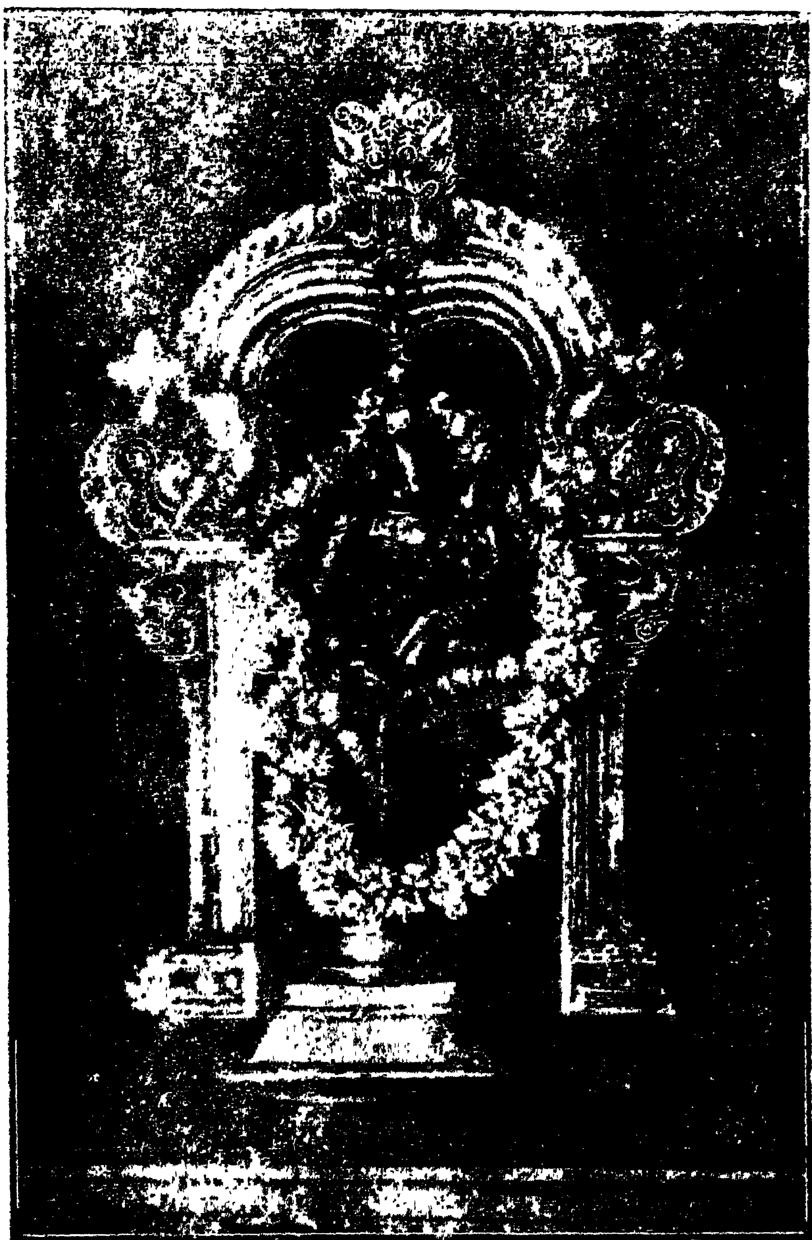
విని బాలుఁడట్లు కావింతు నే ననుచు
గ్రక్కునఁ బాదరక్షలు దీసివైచి
యక్కొండ గనుఁ గొనునపుడు గన్నులకు
వనమాలికలచే సువర్ణరేఖలను
గనుపట్టుగొనవెండ్రుకలకురంగముల
వేణుబాణాసనవితతచక్రముల
రాణించి ధరణి వరాహవైఖరుల
నారమానారాయణాకృతి గలిగి
శ్రీరామకృష్ణలక్ష్మీనృసింహాది
మూర్తులన్నియు నొక్కమొత్తమైనట్లు
వర్తింపుచున్న నావడువు వీక్షించి
మహితసాలగ్రామమయ మానటంచు
బహువిస్మయము బొంది ప్రణతులొనర్చి
యాజగజ్జననికి నభివాదనంబు
లోజఁ గావింప నయ్యువతీలలామ
శౌరియుఁ దాను సిచ్చలు పొత్తు గలసి
యారగించిన ప్రసాదాన్నముల్ దెచ్చి
పరిపరిరుచుల నేర్పడ సేదదేర
పెరిమతో భుజియింపఁ బెట్టి యూరార్చి
తిరుమలప్పని దేవదేవునిఁ గొలువ
నరుగు మటంచు నయ్యరవిందవదన
తొల్లింటికరణి కౌస్తుభరత్నహారు
నుల్లంబుమీఁదట నుండె నుండుటయు
శ్రీమూర్తులందుల చిహ్నంబు లివుడు
నామహాచలశిల లందు నింపొందు

అన్నమయ దేవిపై శతకము చెప్పుట

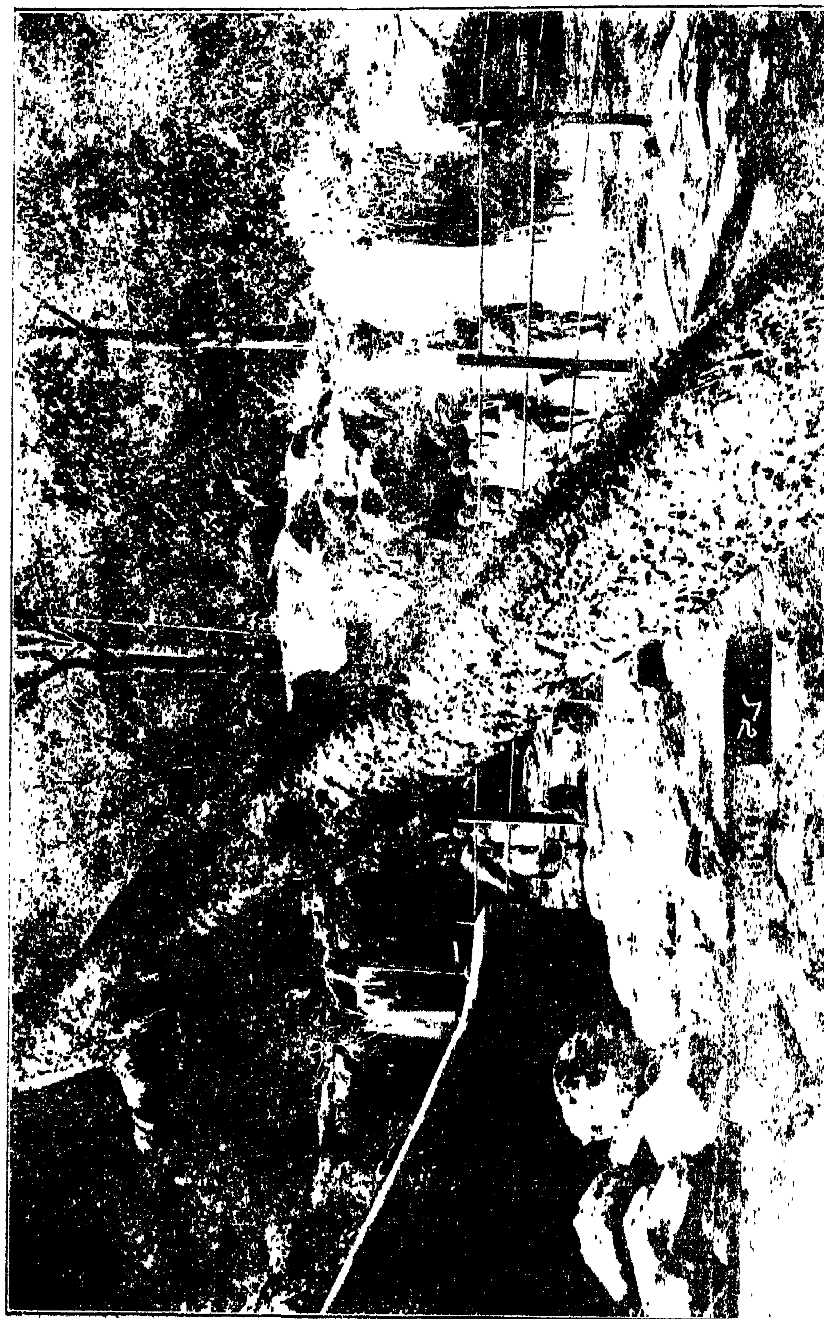
నత్తతి నలుదిక్కు లరసి యాశిశువు
చిత్తంబులోన నచ్చెరు వందుకొనుచు
కలయొ యాందోళమొ కాక నిక్కంబొ
కలవళంబొ దీనికరణి యేకరణి
యని నిక్కమని యాత్మ నలరి యాపద్మ
తనకేల నిడుప్రసాదప్రభావమున
పరమసారస్వతపారీణుఁ డగుచు
సరసకవిత్వవాచాప్రౌఢి మెఱసి
యలమేలుమంగకు నాశుమార్గమున
సలలితంబుగ నొక్క శతకంబుఁ జెప్పె

అన్నమయ కొండపై దివ్యస్థలముల దర్శించుట

నానావిధావనోన్నతమైనట్టి
కోనేటి గడ తెంచి గురుపుణ్యవారి
కోనేటిదా నేటికొన్న మన్ననల
నీనేరు పరు దని యెల్లలోకములు
వినుతించునాతీర్థవిభుని సేవించి
చను దెంచి యటకృతస్నానుఁడై యతఁడు
సేవంతిపూనీటిసెలయేటివఱుత
తావితామరలనిద్దంపుఁబుప్పొళ్ల
ముగ్గుల పరుసల మురిపెంబుచేత
నగ్గలంబై పొంగు నంబుపూరములు
పెనుసోబనాలుచూపెడుసోబనాలు
గనుపట్టుస్వామిపుష్కరిణిసోయగము

వరాహస్వామి.

వెండియుఁ జూచె సవిస్మయుం డగుచు
పుండరీకముల యొప్పుల కన్ను లయ్యొ
నురగేంద్రుశిరసుపై నొకపాదమూఁది
చరణ మొక్కటి రసాస్థలి మోవఁ జాఁచి
డాకేలు పుడమి పడంతుక నలమి
యాకేలు కటినూఁది యనురక్తిఁ జక్కఁ
బంటువలంతిగుబ్బలతావి మోవి
పంటిచేనియ లొకపరి యాను తమిని
మోముదామరఁ జూచి మొగసిరి కేలి
తామరలనుశ్రుతిద్వయము నిక్కించి
సంకుచక్రములహ స్తమ్ముల రెంటఁ
బూంకించు కరుణ చూపుల జొబ్బిలంగ
నాదరిఁ బెంపొందునాదివరాహు
నాదరంబునఁ గొనియాడి సేవించి
వలచుట్టుకొని వచ్చి వచ్చి కుందనపుఁ
బొలుపుల పెద్దగోపురము సేవించి
తరగనిఫలపుష్పతతితోడ నీడ
తిరుగనిచింత వర్తిల నమ్రుఁడగుచు
పరుసల కిష్టసంపద లిచ్చుపసిఁడి
గరుడగంభము పేర్మి గని సాగి మ్రొక్కి
కారుమించులకును గలరీతి ముద్దు
గారుపువ్వులు నొత్తుగాఁ బడి రాల
రమణబ్రహ్మాండకరండ మంతయును
ఘుమఘుమతావులు గులికి వాసింపఁ
గనుపట్టు[illegible]నందక ప్రబద్ధ[illegible]ము

చనుదెంచి స్వామిపుష్కరిణిఁ బూజించి
తిమ్మప్పనికి నివేదితమైన మీఁద
బమ్మి యమ్మెడుపైఁడిపళ్లెరంబులును
వారకయమృతంపువారలు వట్టు
నూరివారలకు నో రూరించుచవుల
పరికరంబులచేతపడిఁ గదంబించు
పరిపరివిధముల భక్ష్యభోజ్యములు
వెన్నగాచిననేఁతివింతవచ్చళ్లు
సన్నరాజనపుఁ బ్రసాదంబుతోడ
పెన్నలగుజ్జుపర్వినవన్ననున్న
యున్నతంబైనదధ్యోదనంబులును
అతిరసం బగు వడ లప్పాలు పాలు
అతిరసంబులు మొదలగు ప్రసాదములు
పచ్చకప్రపుఁగలపంబు కుంకుమము
పచ్చకస్తురి సరినాటుగాఁజేసి
తిగిచి పన్నీట మేదించి కుందనపుఁ
బిగువుచూపుచునున్న భృంగారుకలును
కమ్మగా వాసనల్ క్రమ్మఁగాఁ జిత్త
రమ్మగునడగోపురమ్ము సొత్తెంచి
దండడి నవ్వేల్పుతళిఘులక్రిందఁ
జిందఁగాఁ జేత నూర్చిన నంటివచ్చు
నొకనాఁటినెయ్యి వేఱొకదేవళమున
నొకయేట నైనను నున్నదే యనుచు
తలయూఁచి మెచ్చుచుఁ దనలోన తాను
పలుమారు నాశ్చర్యపడుచు నాపడుచు

అన్నమాచార్య చరిత్రము

శ్రీనివాసుని నమస్కృతి చేసి దండ
గానుపించినభాష్యకారులఁ బొగడి
శ్రీనరసింహునిసేవ గావించి
దానవాంతకు జనార్దను సన్నుతించి
అలమేలుమంగకు నభివందనములు
సలిపి వెంగటి యోగశాలఁ గీర్తించి
మెఱుఁగులు గప్పఁ గ్రమ్మినభాతిరుచుల
నెఱయించు నానందనిలయంబు గాంచి
మరుగురుకల్యాణమంటపంబునకు
కరములు మొగిచి వెంగటితేజి కెఱఁగి
బంగారుగరుడుని భజియించి చెంత
సింగారమైయున్న శేషునిఁ గొలిచి
వాసన నలుదెసల్ వలగొన రాశి
పోసియుండెడు గోనవునుఁగుచట్టలును
గట్టిబంగరుసలాకలఁ గ్రుచ్చి కాచి
తట్టుపునుంగు లత్తఱి నొత్తువిధము
వసిఁడివళ్లెరమునఁ బసనిచక్కెరలు
గొసరి గోవింద ముకుంద తిమ్మప్ప
అనిపరుసలవార లంతంతఁ జేరఁ
జను దేర వేంకటశైలభర్తకును
గుట్టున మది మ్రొక్కుకోర్గా కానుకలు
పెట్టరో దండముల్ పెట్టరో యిపుడె
కోరినకోర్కె చేకూరు నటంచు
నేరుపుపంచవన్నెయచిలుకలును
కనకభూషణవస్త్రధనవస్తుతతుల

మొనసినబండారమును చేరకొనుచు
తడబడఁ జుట్టినతనపంచకొంగు
కడనున్న దొకకాసు కానుకవెట్టి

అన్నమయ స్వామిని దర్శించుట

బంగారుగాదెలపజ్జ సాష్టాంగ
మంగవింపుచుఁ బులకాంకితుఁ డగుచు
గ్రక్కున దగ్గఱఁ గనుపట్టుపసిఁడి
టక్కులతలవాకిటను గాన వచ్చు
ధళధళల్ తులకించుదరచక్రహస్త
ములు బొడ్డుమానికమును గటారమును
మంజీరకింకిణీమంజులపాద
కంజద్వయంబును గాంచనాంబరము
కటిమీఁదఁ జేర్చినకరపంకజంబు
తటుకునవరమిచ్చుతమ్మికెంగేలు
కులికెడుమణిమయకుండలద్యుతులు
కలకల నగు ముద్దు గారు నెమ్మొగము
మంచిముత్యాలనామంబుపైఁ గాను
పించురత్నాంశుదీపితకిరీటంబు
తట్టుపునుంగుపూఁతయుఁ గిరీటాది
చుట్టినచెంగల్వచొళ్లెంపుదండ
వనమాలికయును శ్రీవత్సకౌస్తుభము
అనుపమదివ్యభూషాదివైఖరులు
గలిగినదివ్యమంగళవిగ్రహంబు
గలయంగఁ గన్నులకఱ వెల్లఁ దీఱ

సేవించి తనివోక శ్రీవెంకటేశు
దేవుని మఱియుఁ గీర్తింపంగఁ దొణఁగె
కంటి నయ్యఖిలాండకర్త నే నధిపుఁ
గంటి నాయఘము నిక్కము వీడుకొంటి
పావనంబైనపాపవినాశనమ్ము
కోవిదుల్ కొనియాడు కోనేఱు గంటి
నావంటిదీనువిన్నప ముద్ధరించు
శ్రీవేంకటేశ్వరు సేవించఁ గంటి
అనునర్థ మలవడ నాదేవునెదుట
ననువుగా సంకీర్తనంబులు సేయ
తనుఁ జూచి యచట నందఱు మెచ్చి మెచ్చి
చనవిచ్చి తీర్థప్రసాదంబు లిడుచు
ఎదఁజేర్చి శఠగోప మిడుచు దీవింపఁ
దదనుజ్ఞ నొకవిడిదల కేఁగె నంత
ప్రాయ మెక్కుచు విష్ణుపదపల్లవంబు
చాయచాయల నెఱసంజ చూపట్టె
నలకలానిధి భక్తి కారాత్రి మేను
పులకించె నన మింటఁ బొడమెఁ దారకలు
గగనాచ్యుతుఁడు సుధాకలశంబుగొన్న
పగిదిఁ జందురుఁడు చూపట్టె నెంతయును
అరయ నన్నయగురు ననురక్తి బెరయు
హరిబింబమో యనిహరిబింబ మలరె
హరిచరణస్మరణాసక్తుఁ డగుచు
హరివాసరంబైన యమ్మఱునాఁడు
ఈరీతి నాలుగేఁడులపిన్న

బాలుఁడయ్యును నిష్ఠఁ బనిఁబూని యతఁడు
దైత్యదారకుఁగొంతు దఱిగినబ్రహ్మ
హత్య సేనానిఁ బాయఁగఁ జేయునట్టి
కొమరధారను దేవకులములు గొలుచు
సమరతీర్థమున నయ్యంజనాదేవి
కనకాంబరుని మెచ్చఁ గను పనిమంతు
హనుమంతుఁ గాంచిన యాగాశగంగ
సారెకు జనులదోసములు నీరగుచుఁ
బారి పోఁజేయుపాపవినాశనమున
బార్థుకోరిక లిచ్చుపాండవనామ
తీర్థంబు మొదలైన దేవతీర్థముల

అన్నయమయ స్వామిపై శతకములు చెప్పుట

నవగాహనము చేసి యాతేటనీట
ధవళంబుగా మును దాఁ గట్టు చీర
నుదికి యారగవైచి యొకరాతిదండ
నది యెండ నారెడునంతలోపలనె
వితతవృత్తంబుల వెంకటపతికి
శతకంబు కుతుకంబు సమకూరఁ జేసి
పదిరెండు నామముల్ బాగుగాఁ దీర్చి
సదమలాచారుఁడై చనుదెంచి యతఁడు
వరుసతో మాదిపరివారంబుఁ గొలిచి
మరుగురుద్వారసీమకు వచ్చి మ్రొక్క
నలవేంకటేశ్వరునపరంజితగడు
తలుపులు బిగముల్ దాఁచి యున్నెడను

ఆకాశగంగ.

వేంకటపతిమీఁద వివరస్తవముగ
వేంకటశతకంబు విన్నవించుటయు

వైఖానసార్చకు లన్నయమహిమ గుర్తించుట

గాలంపుఁజిక్కులు గదియించునట్టి
తాళముల్ వీడియుఁ దనుదా నె వడిన
అలతలుపులు పెళ్పెళన తెఱచుటయు
నలరుచు నర్చకుం డరుదెంచి చూచి
భళిభళి యనుచు నబ్బాలకు మెచ్చి
యలదేవుమహిమకు నాశ్చర్య మొంది
గురుభక్తి నతనిఁ దోడ్కొనిపోయి చెంత
గరుడసేనేశులఁ గపిరాజముఖుల
జనకజాసౌమిత్రిసహితు రాఘవునిఁ
గనుపించుకొని నమస్కారముల్ చేసి
ముందరనే జగన్మోహనాకారుఁ
బొందినపసిఁడిసొమ్ముల నిమ్ముగొనుచు
కారుమెఱుంగుతీగలుచుట్టు నిలుపు
ధారాధరంబుచందముఁ జూపువాని
పంచాస్త్రకోటిసంపదఁ జక్రసహిత
పంచబేరాకృతి బాగైనవాని
శ్రీవేంకటేశు నాశ్రితకల్పకంబు
సేవించి వినతుఁడై చేతులు మొగిచి
బహుళాంగరంగవైభవములతోడ
మహితచందనపుష్పమాల్యవైఖరుల
దూపనీరాజనాదులతోడ వెది

కోపచారముల నాయుర్వీధరునకు
మురవైరి రెండవమూర్తియో యనఁగఁ
గరమొప్పుచున్న వైఖానసోత్తముఁడు
నంబి చెంగటఁ బూజనము సేయుతఱిని
పంబినభక్తి నబ్బాలుండు మఱియు
వేంకటప్పకు విన్నవించినతొంటి
వెంకటశతకంబు విన్నవించుటయు
పెట్టినముత్యాలపే రాయశోద
పట్టి పాదములపైఁ బడఁ బ్రసాదించె
నది చూచి యర్చకుం డరు దంది వచ్చి
ముదమున శఠగోపమును బ్రసాదించి
యీయన్న బాలుఁడే యన్నఁ గోనేటి
రాయనిదివ్యవరప్రసాదుండు
కాకున్న నీనవ్యకావ్యంబు సేయఁ
జేకూరు నెట్టు చరిత్రింపంగ ననుచు
నఁదఱు విన బాలు నాదరింపుచును
జందనతీర్థప్రసాదంబు లొసగ
జేకొని బాలుండు శిరసావహించి
దాకొని కోనేటిదరి భుజియించి
యాదివరాహుగేహమున సుఖించి
ద్వాదశినాఁడు నాథవళాక్షుఁ గొలిచి
దేవునియా పెద్దతిరువీథి వెంటఁ
గోవెల వలచుట్టుకొని యేఁగియేఁగి
సారెసారెకు రాగసంగతి గదుర
నారాయణస్మరణంబు సేయుచును

నకలంకమై చల్లనై చూడఁ దగిన
యొకపంచతిన్నెపై నుండె నుండుటయు

అన్నమయకు వైష్ణవయతిచే పంచసంస్కారములు

పాయనితనమీఁదిపరమానురక్తిఁ
దోయజాక్షుం డలతొలినాఁటిరాత్రి
ననఘుండు హరిప...యణచిత్తుఁడైన
ఘనవిష్ణుఁ డనుమానికలలోన వచ్చి
దయమీఱ నిట్లనుఁ దాళ్లపాకాన్న
మయనాముకుండైన మద్భక్తుఁ డొకఁడు
వడుగు నల్లనిచిన్నవాఁడు న న్నెపుడు
నడుఁకక సంకీర్తనముసేయు నెపుడు
ముద్దుగారెడువాఁడు మోహనంబైన
మద్దికాయలవాఁడు మనవాఁడె వాఁడు
గుదిగొన్న నునుపట్టుకుచ్చులదండె
ముదమున నిజభుజంబున నించువాఁడు
కడవేగ రేపు నీకడ కేఁగుదెంచుఁ
దడయక నీవు ముద్రాధారణంబు
గావింపు నామాటగా వాని కనుచు
దేవుఁడు తనదుముద్రిక లిచ్చె నంత
యతి మేలుకొని యరు దంది గోవిందు
సతమైనభక్తవాత్సల్యంబుఁ బొగడి
యటిమీఁటి సూర్యోదయంబున కెల్ల
మఱువక నిత్యకర్మంబులు దీర్చి
కరమున శంఖచక్రపుముద్ర లంది

హరియాజ్ఞ వాఁకిటి కరుదెంచి నిలిచి
కేళిమై వెన్నునిఁ గీర్తింపుచున్న
బాలునిరూపు తప్పక విలోకించి
యెఱుఁగఁగా హరియానతిచ్చినయట్టి
గుఱుతు లన్నియుఁ దొరకొన సంతసమున
నన్న నీపే రేమి యనిన నావడుగు
నన్నయ నానామ మని సాగి మ్రొక్కి
వినుతింపఁ జూచి సవిస్మయుం డగుచు
మునినాథుఁ డాతనిముద్దుసేయుచును
తనచేత నీవు ముద్రాధారణంబు
గానకొని సేయించుకొనఁగ నోపుదువె
యన విని శిశువు కృతార్థుండనైతి
నన విని వేదమార్గానుసారమున
నాతని శంఖచక్రాంకితుఁ జేసి
రీతిగాఁ బంచసంస్కృతులు గావించి
శ్రీనాథుఁ డానతిచ్చినప్రకారంబు
తాను వైష్ణవులు నాతఁడు భుజియించి
తనకలగన్నయంతయుఁ దేటపఱచి

(గ్రంథపాతము)

వేద్యంబులగు వేదవేదాంతముఖ్య
విద్యల నధికులై వెలసియుండుదురు
తెల్లంబుగా దేహదేహిభావమున
నెల్లవస్తువులును నీవెకాఁ దలఁచి
పరచింత లుడిగి నాపైనె విన్యస్త
భరుఁడవై యుండు శుభంబు లన్నియును

ననఘాత్మ నిన్నుఁ జెందు నని వరం బిచ్చి
జననివాక్యము ద్రోయఁ జనదు కుమార
పోయి రమ్మనిన నప్పుడు మేలుకాంచి
యాయచ్యుతునిఁ గొనియాడి మ్రొక్కుచును
జననియు దాను నిచ్చలుఁ దొంటిపురికిఁ
జనుదెంచి నిజనివాసముఁ బ్రవేశించె

అన్నమయ పెండ్లి

నెలజవ్వనము మేన నిగుడొత్తుకొడుకుఁ
దలిదండ్రు లరసి యాశనిఁ దోడుకొనుచు
కులములవారింట్లకును బోయి సుతున
కెలమి మీాపడుచుల నీవలె నన్న
నేవేళఁ జూచిన నితఁడు శ్రీరామ
గోవింద హరి యనుకొనుచుండుఁ గాని
యలవోక సంసార మది యిచ్చఁ దనకు
వలె ననఁ డది యెటువంటిగొంటైన
నాచారములదాసరయ్యను జూచి
చూచి యేగతిఁ బడుచుల నిచ్చు ననిన
వారలకలలోన వారిజోదరుఁడు
దారియు మొనఁ జూపి తనదుభక్తునకు
నన్నయార్యునకుఁ గన్యకల నిమ్మనిన
నన్నన్న యని వారు నరు దందికొనుచు
తిరుమలమ్మను నొక్క తిరువాలుఁగంటి
నరుదైనయక్కలమ్మను నొక్క కన్య
బంగారు ప్రతిమలభావంబుఁ జూప
సింగార మొంటపుగాఁ జేసి మోదమునఁ

గ్రన్నన నాగమో_క్తప్రకారమునఁ
జెన్నుగాఁ బెండిండ్లు చేసి రంతటను
పరమేశుఁడగు నహోబలనృసింహుండు
గురుభావమునఁ జేరుకొని త్రిదండంబు
నానరసింహు చక్రాదిమంత్రములు
తానె ప్రత్యక్షంబు దయసేయఁగొనుచు
హరి హయగ్రీవుఁ బ్రత్యక్షంబుఁజేసి
ధరసర్వతంత్రస్వతంత్రుఁడై_నట్టి
వేదాంతదేశికు వెంకటాచార్యు
నాదివ్యసాంప్రదాయమున వ_ర్తించు
శఠకోపమునివద్ద సకలవేదాంత
పఠనంబుఁ జేసి యభంగవిస్ఫూ_ర్తి
హరిపూజ హరిసేవ హరికీ_ర్తనంబు
హరిమననము ధ్యాన మనిశంబుఁ దనకు
ఘనతరసకలభోగంబులుగాఁగ
మనుచు వాల్మీకిరామాయణ మెల్ల
రాగంబుతో ననురాగంబుతోడ
బాగుగా గంధర్వ బాగుగాఁ జదివి
పాటలన్నియుఁ దనపాటపిమ్మట దన
పాటపాటనె పాటపాడి చూపఁగను
విన్నవా రెల్ల నువ్విళ్లూరి యొక్క_
ప్రన్న వీనులు నిండువండువుల్ సేయ
తుంబురుఁడో నారదుఁడో కాక యావి
ధంబునఁ దిరుగు గంధర్వుఁడో కాక
మనుజుఁడో యీయున్నమయ యని సర్వ
జనులును గొనియాడి సంతసింపఁగను

సాళ్వనరసింగరాయఁ డన్నమాచార్యు దర్శించుట

నావార్త విని విని యట్టిమహాను
భావునిఁ గన వాఞ్ఛ బడుచు డెందమున
నాచేర్వ టంగుటూ రను పురంబేలు
రాచమూకలలోఁ బరాక్రమశాలి
నాళీకబాంధవాన్వయుఁడు జేయుండు
సాళువ నరసింహజనపాలుఁ డొకఁడు
పరివారవాద్యసంభ్రమము రెట్టింప
కరమొప్పఁ జేకానికలు గొనివచ్చి
సూరితాళ్ల పాకాన్నమయ్యకు సాగి
చేతులు మొగిచి మచ్చికఁబూజ చేసి
శ్రీకృష్ణుమున్నఁ గ్రీడిభూచక్ర
మేకచక్రంబుగా నేలినపగిది
నాలాగు మీసహాయము నాకు గలుగ
నేలుదు ధరయెల్ల నేకచక్రముగ
నన్ను మన్నించి విన్నప మాలకించి
క్రన్నన మాయూరి కడ కేఁగుదెంచి
మాకు బుద్ధులు సెప్పి మాచేయుపూజ
చేకొని మమ్ము రక్షింపరే యనిన
సహజవైష్ణవభక్తి సలిపెడువాని
సహవాసమైన దోసములే దటంచు
నతఁడు పట్టించిన యందలంబెక్కి
యతఁడు భృత్యప్రాయుఁడై కొల్చిరాఁగ
చని టంగుటూరి కేశవమూర్తిఁ గాంచి

వినతుఁడై యతఁడు కోవెలదండఁ దనకు
సకలసంపదలతో సవరించియున్న
యొకపెద్దనగరిలో నొగిఁ బ్రవేశించె

నరసింగరాయఁడు విజయములందుట

నానాఁట నానరనాథుండు వేఱు
లేనికూరిమితోడ లీయమైయుండె
తనసంపదలు సమస్తము నన్నమయ్య
వని యెన్ను నడకల నారీతి నడచు
నేపని గలిగిన నెఱిఁగించికాని
చేపట్టి తనయంతఁ జేయఁ డెప్పుడును
హితునిఁగా గురునిఁగా నెల్ల బంధులఁగ
నతనినే భావించి యనుగవింపుచును
పావనుం డగుతాళ్లపాకాన్నమయ్య
దీవెన లంది వర్ధిలుచు నారాజు
బలియుఁడై పరిపంథిబలముల నడఁచి
నలిరేగి సింహాసనంబు చేకొనుచు
తనరాజధానియై తనరారుపసిఁడి
పెనుగొండ గతినుండు పెనుగొండ నుండి
యన్నమాచార్యుల నటకు రావించి
యెన్నిక నెదురుగా నేతెంచి మ్రొక్కి
కనకాంబరాదుల గ్రామసంతతుల
గనువారలకు దండగాఁ బూజ చేసి
యెన్నునిపై విన్నవించిన లోక
సన్నుతంబైన మీనసంకీర్తనములం

విన నాకు మిక్కిలి వేడు కయ్యెడును
ననఘాత్మ వినిపించు మనిన సద్గురుఁడు

అన్నమాచార్యుఁడు సంకీర్తనములుపాడుట.

కెలనఁ జూపట్టుసంకీర్తనపరులఁ
బిలిచి లెస్సగ వినిపించఁగా వలయు
నిపు డన్న వారలు నెడఁ బాఱఁబాఱఁ
దిపిరిదండెలు శ్రుతుల్ తిన్నగాఁ గూర్చి
దండిమై నెఱగానదండెయు వాద్య
దండెయుఁ దానసంతానంబు చూప
స్థాయి షడ్జమును బంచమమును జేసి
తాయముల్ కడువింత డాలుగాఁ జూప
తేనెలపై తేట తిన్ననిచెఱకు
పానకముల నేరుపఱచినమేలు
చక్కెరలోతీపు చల్లఁదెమ్మెరలు
చిక్కనికపురంబు జీవరత్నములు
కలయమృతంబు మీఁగడ మీఁదిచవులు
చిలుకుచుఁ గవులెల్లఁ జేయెత్తి మ్రొక్క
వెంకటపతికిఁ గావించినమంచి
సంకీర్తనముల రసంబు లుట్టఁ గను
సింగార మొకకుప్పఁ జేసినరీతి
రంగైన రాగవర్ణములఁ బాడుటయు

రాయలన్నమాచార్యుసత్కరించుట

తవిలి యొన్నినఁ గాళిదాసాదు లైన
కవులందుఁ జిక్కనకవులందు నిట్టి

కవితయు నిట్టిశృంగారభావంబు
వివరింపఁ గంటిమే వింటిమే మున్ను
కన్నవిన్నవి గావు గదర యీపదము
లన్నయార్యునివి మోహనమూర్తు లనుచు
వీనులవిందుగా విని చాల మెచ్చి
యానందవార్ధి నోలాడి యారాజు
పచ్చలకడియాలు బంగారుద్రాఁత
పచ్చడంబులును గెంబట్టుకుళ్లాయి
యంగదంబులు నుభయాతపత్రములు
రంగైనవింజామరలజోడు మంచి
యుదిరిచేసినగిండియును గళాచికయు
మొదలైన వెల్ల సమ్ముఖమున నొసగి
తనపెద్దనగరియొద్దనె యొక్కనగరు
ననువొందఁ జూపించి యట నుండఁ బనిచి
యనుదినంబును వేంకటాద్రీశువిూఁది
వినుతులు వేడ్కఁ వినుచుండి యుండె
నరనాథుఁ డట నొక్కనాఁ డన్నమార్యుఁ
బరిచరవర్గంబుఁ బంపి రమ్మనిన

రాయ లన్నమాచార్యుని మరలఁ బిలిపించుట

కనకాంబరునిగుణగణమణుల్ శ్రుతులు
గని చిక్కగొనురీతి గనుకపోలములు
నత్తటి మదిలోని హరికీర్తి కొలక
లొత్తినగతి నున్న యూర్ధ్వపుండ్రములు

కళ్లాయి. కుళ్లాయి-వ్రాఁతప్రతి.   గనకపోంగళ్లు-వ్రాఁతప్రతి.

లాలితాచ్యుతభక్తిలలన వహించు
మాలికగతి తిరుమణివడంబులును
తలనిడువిష్ణుపాదపుఁదమ్మిపువ్వు
మెలుపైనకెంబట్టుమేలుకుళ్లాయి
నరవిందనయనుకృపామృతధార
కరణిఁ జూపట్టెడుకంఠమాలికయు
నరహరికై కంకణము గట్టియున్న
కరణిఁ జూపట్టువచ్చలకడియములు
ధవళనేత్రుని శారదావిలాసంబు
నివసించు నట్లున్న నిలువుపేరణము
వాసుదేవునియాజ్ఞ వడిఁ జుట్టుకొన్న
యాసత్త్వగుణమన నలరుదుప్పటము
నలవడఁ జతురంతయానంబు నెక్కి
బలసి సంకీర్తనపరులు సేవింప
ఘనతరధవళశంఖధ్వాన మడరఁ
జనుదెంచి నృపతియాస్థానంబుచెంతఁ
బల్లకి డిగి వెంటఁ బరగువైష్ణవుని
నల్లన చెయూఁదియాలోని కరిగి
కూరిమిఁ దనరాక కోరి వీక్షించు
నారాజుఁ గదిసి నెయ్యముతియ్య మొదగ
సొలవక "శ్రీనివాసో రక్షు" తనుచు
నెలమిఁ జేతిరుమణి నిచ్చె నిచ్చుటయు
నెదురుగాఁ జనుదెంచి యెలమిఁజేకొనుచు
ముదమ్మున గరపద్మములు సాగి మ్రొక్కి

యన్నమాచార్యుతో ననుగు దీపింప
తిన్ననిపసిఁడిగద్దియమీఁద నుండి

మరలఁ బాటలుపాడించుట

కవులు విద్వాంసులు గాయకుల్ భూమి
ధవులు సామంతులు దనుఁ జుట్టి కొలువ
నంగజగురుమీఁద నభినవంబైన
శృంగారయుతపదశ్రేణిఁ బాడింప
"చెలులార వేంకటశిఖరినాయకుని
కలికికిఁ గడగంటఁ గనుపట్టునెఱుపు
చెలువ మేగతి నుండెఁ జెప్పరే" యనిన
"నలువునఁ బ్రాణేశునాటినచూపు
నిలువునఁ బెఱుక నూనినశోణితంబు
తలపోయఁ గాదు గాదా" యన్నపదము
పలుమరుఁ బాడించి పాడించి చొక్కి
తలయూఁచి "యిది! కవిత్వం" బని మెచ్చి
యనుపమంబైనద్రోణాచార్యుమహిమ
గనియుఁ ద్రౌపదితండ్రి గర్వించినటుల
నన్నమాచార్యుమహాత్త్వ మంతయును
గన్నారఁ గనియును గర్వాంధుఁ డగుచు
పదరక వేంకటపతిమీఁద నుదువు
పదములరీతి నాపై నొక్కపదము
చెప్పుమా యనవుడుఁ జెవు లిరుగేల
నప్పళింపుచు మూసి హరిహరీ యనుచు
పరమపతివ్రతాభావంబుఁ బూని
హరిముకుందునిఁ గొనియాడు నాజిహ్వ

నినుఁ గొనియాడంగ నేర దెంతైన
నను నెట్లు పలికితి నైచ్యంపుఁబలుకు
నాయచ్యుతునిఁ దక్క నన్యుల వినుతి
సేయుట నాకన్న చెలియలి వావి

సంకెలవేయించుట

నిను నొల్ల నిటువంటి నీపొందు నొల్లఁ
జనియెద వేంకటేశ్వరుఁ గొల్వ నేను
అనుచు దిగ్గనలేచి యరిగెడుగురుని
పనిఁబూని భటులచేఁ బట్టి తెప్పించి
తనబాల్యసఖ్యంబుఁ దలఁచి సంపదలఁ
దనయంతవానిఁగా దనరఁజేసితిని
గబ్బిమై నొకమాట కావలె నన్న
గొబ్బునఁ గోపించుకొన నేలవచ్చె
నీ వేమిసేయుదు నిను నింతసేయు
నావల్ల నేరము నను నింతసేసె
నని కనుఁగవ యెఱ్ఱనై నిప్పులురుల
ననుచరవర్గంబు నదలించి పిలిచి
లోఁగి నే నెంత దాళుచు వేఁడుకొనిన
లోఁగనిపుడమివేలుపుదంటకోడె
ఱంకెలు చన మూరురాయరగండ
సంకెల నిడి మొగసాలలో నిడుఁడ
యన నాడిగెలవార లాచార్యుఁ దోడు
కొనిపోయి మొగసాలఁ గూర్చుండ నిలిపి
కొంకుచు రాజానతిను భయంపడుచు

కంఠ లేవిధమ్ములేక సంకెలవేసి
కావలిడ్రె నలుగడ నుండి రంత
కోవిదుఁడై వ యగ్గురువరేణ్యుండు
మనమువ బ్రహ్మోదుండు మురవైరిఁ దలఁచి
దనుజబాధలఁ గాలఁ దన్నినకరణి
ఫణిరాజశైలేంద్రుఁ బ్రణతార్తిహారుని
గణుతించి హృదయపంకజవీధి నిలిపి
"సంకెల లిడువేళఁ జంపెడువేళ
సంకిలి ఋణదాత లాగెడువేళ
వదలక వెంకటేశ్వరునినామంబె
విదళించఁ గలిగాని వేఱొండు లేదు
మనమాలి యతఁడె నావగ పెల్ల నుడుపు"
వసుధర్మములతోడ వలవడియుండ
సంకలికాత్ముఁడై దరగువ నొక్క
సంకీర్తనముఁ జెప్పి శరణు సొచ్చుటయు
ఘల్లున వీడి శృంఖల లూడి గుండె
ఝల్లని చూచి యచ్చటవారు బెగడి
యావిధం బంతయు నారాజుతోడ
వేవేగఁ బ్రకటించి విన్నవింపుటయు
వసి వృత్తి సింహాసనము డిగ్గి నుతికి
పగశౌన్న బెబ్బులి పసిది నేతెంచి
అన్నమయార్యునిఁ జూచి యయ్యారో వద్ద
నున్నవారల కెల్ల నొగిలించి ఘంచి
వేయు వీసంకెళ్లు వీడె నటంచు
మాయురె నీ వెంతమాయవన్నినను

నేనేల పోనిత్తు నిది నిక్కమైన
నేనుండి తిరుగ వేయించెద నిప్పుడు
కిదుకక నీదుసంకీర్తనంబునకు
నది పీడెనా నిజం బని యెన్న వచ్చు
నీపాలిదైవంబు నిన్ను నీమహిమ
బాపురే యని మెచ్చి పాలింపఁ దగును
ననుచు నొద్దనె యుండి యానిగళంబు
తనికి చే నెత్తి యుద్దతు దేర మగుడ
నెకసక్కెమునకు వేయించిన గుర్రఁడు
నగి తొంటిసంకీర్తనము సేయుటయును
కాలినంకెల చిటికనవ్రేలిశలుము
చీలలు వీడి చెచ్చెర నూడి పడిన

రాయలపశ్చాత్తాపము

పరికించి భూపతి భయ మంది యతని
చరణాబ్జములఁ జక్క సాగిలి మ్రొక్కి
కన్నీరు గదుర గద్గదకంఠుఁ డగుచు
పన్నిన దైన్య మేర్పడఁగ ని ట్లనియె
నపరాధి నపరాధి నన్నమాచార్య
కృపఁ జూడు ఘను నీవు కృపణశరణ్య
యెఱుఁగనిపసిబిడ్డఁ డైనఁ జేయు
నరుదైనతల్లికి నలుగంగఁ దగునె
నను నీవు చిన్నటనాఁట నుండియును
చేపడ బంటుగాఁ బనిగొంటి గనుక
మంచితనమున నీమహిమఁ జింతింప

కిందఱవలె నేన యిట్టు చేసితిని
వేంకటపతివి నీవే మాకు మనసు
శంక లింకించి ప్రసన్నుండ వగుము ః
నీవలిగిన నల్గు నీలవర్ణుండు
నీవు మెచ్చిన మెచ్చు నీరజోదరుఁడు
నాయర్థ మంతయు నన్నమాచార్య
నీయుండె కంటిమి నిక్కంబు గాఁగ
నని పట్టమహిషితో నతనిఁ గీర్తించి
పనిఁ బూని పన్నిటఁ బాదముల్ కడిగి
బంగారువిరులజొంపములఁ బూజించి
పొంగారువేడుక భూషణావళులఁ
జిత్రాంబరంబులఁ జిత్రవస్తువులఁ
చిత్రంబుగాఁగ భూషించి తోషించి
తనకుఁగా మును పాయితం బైనవసిఁడి
యనుసులచతురంతయాన మెక్కించి
భజయించి తనమూఁపు పల్లకికొమ్ము
నిజభుజంబున నిడి నెమ్మి గావింప

అన్నమాచార్యుఁడు రాజు ననుగ్రహించుట

నది గని ముద మంది యన్నయార్యుండు
నదయుఁడై నృపతి నంజలిఁ బ్రస్తుతించి
మునుపటినీచేయు మొక్కలంబునకు
ననుతాపమును జెంది తది కారణమున
మునుకొన్నయపరాధమును తాళుకొనియె
దనుజారి యింక నింతట నుండి నీవు

నరహరిసంకీర్తనము సేయువారిఁ
బరసమానులుగాఁగఁ బరికింపవలదు
మురవైరి కృతయుగమున సర్వజనుల
నిరతనిజధ్యాననిష్ఠచే మెచ్చు
క్రతువులఁ ద్రేతాయుగమున నర్చనల
బ్రతిలేనియట్టిద్వాపరమున నలరు
నామూఁడుయుగముల ధ్యానాదివిధుల
నేమేమి నరులకు నిచ్చు నన్నియును
జలజోదరుఁడు నిజసంకీర్తనమునఁ
గలియుగంబున నిచ్చుఁ గావున నీవు
ప్రతిలేనివేంకటపతిమీఁద భక్తి
నతనిదాసులమీఁద నారీతిభక్తి
వదలక మను మని వరదుఁడై పలికె
నదిమొద లారాజు నఱలేనికూర్మి
సభయుఁడై యన్నమాచార్యు శేషాద్రి
విభునిఁగా నాత్మ భావింపుచు నుండె
సకలలోకములు నాచందాన గురుని
నకలంకగతిఁ గొనియాడంగఁ దొడఁగె
నారాజు వీడ్కొని యాదేశికుండు
నారాయణాచలనాథు సేవించి
శృంగారమంజరిఁ జేసి శేషాద్రి
శృంగవాసునకు నర్పించి యిచ్చుటయు
నాడుచుఁ బతకమా కన్నుల జోల
పాడఁగ నాఁ డెల్లఁ బసిబిడ్డనైతి
నాకృష్ణమాచార్యునధ్యాత్మవినుతి

రాకఁ గొన్నాళ్లు విరక్తుండ నైతి
జగతి నీశృంగార సంకీర్తనముల
నగపడి మంచిప్రాయపువాఁడ నయితి
నని వేంకటేశ్వరుఁ డన్నమాచార్యుఁ
గనుఁగొని వాత్రుచ్చి గారవించుటయు
వేదముల్ పొగడఁ గోవిదులు నుతింప
నా దేవతలు కొనియాడ గోవింద
నే నిన్నుఁ గొనియాడ నెంతటివాఁడ
కానేర్పు నీనేరు పరసి చూచినను
పలికెడువీణలో పలిచక్కఁదనము
పలికించునతనిదై పరగినరీతి
నని వినుతించి యయ్యంబుజోదరుని
దనుఁ గన్నతండ్రి నెంతయు మెచ్చఁజేసి
ప్రతివత్సరంబు తప్పక వృషభాద్రి
పతికిఁ గావించునా బ్రహ్మోత్సవములు
సేవించుకొనుచు నా శ్రీశైలనాథు
పావనవినుతిప్రభావంబుచేత
జగతిపై సకలవాచాశుద్ధి కలిగి
నగుచు నై నను దీవనల నిచ్చునేని
లలిమీఱఁ గినిసి యొల్లమిఁ దిట్టునేని
యల రెండు నపుడు ప్రత్యక్షమై చూపు

అన్నమాచార్యుని మహిమలు

నావరకృత్యంబు లన్నింటి లెక్క
గావింప నాకు శక్యమా నాఁటివారి

తెలుఁగుదు కవి పెద్ద తెలిఁగింప వినుచు
నెలఁగినకృతకృత్యు లిపుడును గలరు
అయిన సందొకకొన్ని యనఘమానసుల
వీనులవిందుగా విన్నవింతు నేను
మండెమురాయనాయకనరసింహ
దండనేతున కిష్టధనబలస్ఫూర్తి
ననువమంబుగ వేంకటాద్రిచెంగటను
తనయగ్రహారమై తనరుచునున్న
మరులుంకు (?) నొకజీడిమామిడి దాన
సరసంబు వోయినచవిపండ్లు పండు
నెఱనె గొప్పవై యేపారుపండ్లు
విఱివీఁగుచుఁ దనవీథి నెన్నడిమి
మినుకై నమంచిమామిడిచేరి నెదుటఁ
గనుపట్టు నాచెట్టుఁ గనిరొక్కనాఁడు
కపటమానసులయాకారంబు వోలె
నపుడెంతొ దృష్టప్రియంబులై యున్న
శ్రీమాధవునకు నర్పించి యాపండ్లు
తా మారగింప న త్తఱిఁ బండ్లు పులియ
నమృతంబు తోఁబుట్టు వగుపద్మవావి
నమృతంబు తనివోవ నానువెన్నునికి
నీఘోడ నెఱుఁగక యాజీడిపులుసు
కాయ లె ట్లొసఁగితిఁ గటకటా యనుచు
నాచెట్టు ముట్టితి నప్పయ్య దీన
నేచినదుర్గుణం బెల్లఁ బోఁజేసి.
ఇంపై నతియ్యమామిడిసేయు [illegible]

పంచదారలవంటిఫలముల దయ్యో
నానుద్దివిని రొక్కఁ డట పెండ్లియాడ
గాసువీసము నాకుఁ గల్గ దీపింపు
మన విని యటువలె నోఁగాక యనిన
వెనుకొని వాఁ డెన్ని వేఁడినఁ గాని
కాసువీసంబునే కాని యొక్కరుఁడు
చేసేత నొకరూక చేతిలో నిడఁడు
అది విని యది యొట్టిదని గాయకుండు
తదనుజ్ఞ మహిమగాఁ దలఁచి యేతెంచి
ఓతండ్రి నాపెండ్లి కొదవెడుధనము
చేతికి రా దయసేయవే యనుడు
నటువలె నోఁగాక యనిన నావిప్రుఁ
డట వీధి కేఁగెడునపుడు రా జొకఁడు
నాదరంబునఁ బిల్చి యడిగినధనము
ద్వాదశీకన్యకాదాన మిచ్చుటయు
నావార్త విని జను లరు దందికొనుచు
వావిరి నొడివలావళికిఁ గాఁ బొగడి
చెలువొందునాగురుశ్రీపాదరక్ష
తల నిడి తమయాపదల వీడికొనిరి

అన్నమాచార్య పురందరదాసుల చెల్మి

గద్యపద్యముల డెబ్బదిరెండుమంది
యాద్యులచేఁ గొనియాడించుకొన్న
రసికుండు శ్రీపండరంగవిట్ఠలుఁడు
కొవరెడుభక్తి చేకూరఁజేసేత

నెనయ సంధ్యలకు నీ ళ్లియ్యఁ జేకొనుచుఁ
దనరుపురందరదాసాహ్వయుండు
పరమభాగవతుఁడై పరగుచు నంద
వరకులాగ్రణి యైనవైష్ణవోత్తముఁడుం
సవరించు మురవైరిసంకీర్తనములు
కువలయంబునఁ బేరుకొన్నమాత్రమున
తలఁచినభూతబేతాళపిశాచ
ములు పాఱిపోవ నిమ్మల శుభం బెనగ
విని కనియును లోన వెఱఁ గందికొనుచు
చని తాళ్లపాకశాసనుఁ డన్నమయ్య
వెన్నునిఁ గాన భావించి కీర్తించి
సన్నుతిసేయు నాచార్యవర్యుండు
నతని విట్ఠలునిఁగా ననయంబు దలఁచి
ప్రతిలేనిగతుల సంభావించె నపుడు
నీరీతిమహిమ లనేకముల్ వెలయ
వారక పరభాగవతులు గీర్తింప

అన్నమాచార్యులరచనలు

యోగమార్గంబున నొకకొన్ని బుధులు
వైరాగ్యరచనతో వ్రాసిరఁ గొన్ని
రాగిల్ల శృంగారరసరీతిఁ గొన్ని
సారసనేత్రుపై సంకీర్తనములు
పరతత్త్వమునఁ దాళవమ్ఖముల్ తాఁగ
పరమంత్రములు ముప్పదిరెండువేలు
ప్రవిమలద్విపదప్రబంధరూపమున

వవముగా రామాయణము దివ్యభాష
నావేంకటాద్రిమాహాత్మ్య మంతయును
గావించి రుచుల శృంగారమంజరియు
శతకముల్ పదిరెండు సకలభాషలను
ప్రతిలేనినానాప్రబంధముల్ చేసి

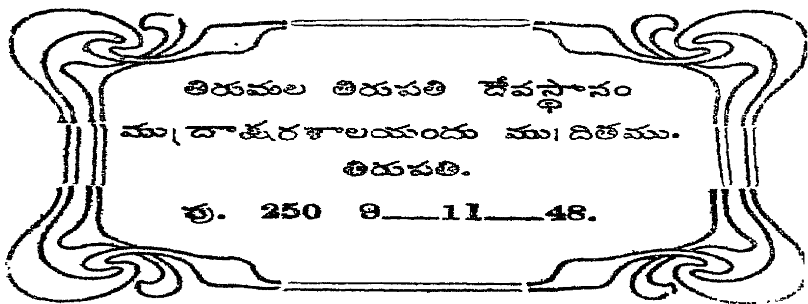
అన్నమాచార్య సంతతి.

సిరివరు మెప్పించి చెలఁగి యాదేవు
వరమున దనయంతవారిఁ బుత్రకుల
నరనయాచార్యు నున్నతయశోధనుని
తిరుమలాచార్యుని ధీవిశారదుని
గాంచి వారును దనకరణి విద్యలను
గాంచనాంబరుభక్తిఁ జలిమిఁ బెంపొంద
శౌరికథాసుధాసల్లాపగరిమ
ధారుణి నెంతయుఁ దనరారుచుండె
మనమునఁ గపటంబు మాని సద్భక్తి
ననఘమౌ నీయన్నమాచార్యచరిత
వినిన వ్రాసినఁ బేరుకొనినఁ జదివిన
జనులకు నిష్టార్థసౌఖ్యంబు లొదవు
నని యలమేల్మంగాధీశు పేర
నినమండలాంతరాహితమూర్తి పేర
హరిపేర దరచక్రహస్తుని పేర
ధర నన్నమాకులదైవంబు పేర
నాలీలఁ దాళ్ళపాకాన్నమాచార్యు
నేలిన శ్రీ వేంకటేశ్వరు పేర

సంకితంబుగను శ్రీహరిభక్తపాద
పంకజార్చక తాళ్ళపాకాన్నమార్య
తనయ తిమ్మార్యనందన రత్నకుంభ
దనుపమశ్రీవేంకటాధీశదత్త
మకరకుండలయుగ్మమండితకర్ణ
సకలవైష్ణవపాదసంసేవకాబ్జ
సదనావధూలబ్ధపరసకవిత్వ
విదితమానస తిరువేంగళనాథ
[1] విరచితసద్భక్తివిభవాన్నమార్య
చరితంబు జగదేకసన్నుతంబగుచు
నాచక్రశంఖాంకయతిమతోఁగూడ
నాచంద్రతారార్కమై యుండుఁగాత.

1 విరచితం [illegible]న్న మాచార్య-వ్రాతప్రతి.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం
ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.
తిరుపతి.
ప్ర. 250 9—11—48.

---

1 సంపంగిప్రదక్షిణము, విమానప్రదక్షిణము, వైకుంఠప్రదక్షిణము నను ప్రదక్షిణత్రయములలో నిది మొదటిది. పూర్వమిందు సంపంగిచెట్లుండెడివిగాఁబోలును. స్వామికి ప్రసుగంధము సోకునట్లుగా నాచెట్లు ప్రదక్షిణము చేయుచుఁ దిరుగుచుండెడివట. సంపంగి ప్రమాఁకులు జరగించుటలు గాపురిపులపాశెముబు దర్శించు పగలు" అని వెంకటాద్రివిహారిశతకమునను, "దండిగ సంపంగిమాఁకులు నడిపించదైవరాయ తెలిశి మీవిద్యలు" అన్నమాచార్య-సంకీర్తనము (చూ. పీఠిక 25 పుట) నను గలదు.

2 మోఁకాళ్ల ముడుపునకుఁ బూర్వమున్నది.

3 ఇది పెదతిరుమలాచార్యుని నాఁటినుండి తాళ్లపాకవారిదే. ఇంటెదురుగనున్నట్టు ఇటీవల శిరిగొండ వెంకమాంబకు దానము చేయబడినది. కుడిపట్టు ద్వాదశి మండపము. దీనిని నేఁడు గద్వాల రాణిగారు సంపాదించినారు.

4 ఈచింతచెట్టుఅడిపడికిక్రిందనున్నది.

5 దీని లోతట్టున సాళ్వ నరసింహరాయల శాసనమున్నది. ఇది విమానప్రదక్షిణమున నుత్తర పార్శ్వమున నున్నది. (దీనినిఁగూర్చి చూ. పీఠిక పుట 90.) అన్నమాచార్య పెదతిరుమలాచార్యుల విగ్రహము లీయఱబైటి శిలామధ్యమునఁ జెక్కఁబడినవి. చార్యుకుడివైపుది పెదతిరుమలాచార్యులది. అర యెడమవైపుది యన్నమాచార్యునిది.

LIST OF SRI VENKATESVARA ORIENTAL INSTITUTE PUBLICATIONS

Sri Venkatesvara Oriental Series :—

No.	Title	Rs.	A.	P.
1.	Sri Venkatesvara Kavya Kalapa, Ed. by Sri D. T. Tatacharya ...	4	[illegible]	0
2.	History of Tirupati, Vol. II by Dr. S. Krishnaswami Aiyangar ...	3	0	0
3.	A Glossary of Indian Philosophical Terms, by Sri C. V. Sankara Rao ...	1	8	0
4.	Psychology (in Telugu) by Dr. K. C. Varadachari.	2	[illegible]	0
5.	Isavasyopanishad Bhashya, of Venkatanatha Ed. with English Translation by Dr. K. C. Varadachari and Sri D. T. Tatacharya ...	2	[illegible]	0
6.	Samurtarchanadhikarana (Atri Samhita) Ed. by Sri P. Raghunatha Chakravarti Bhattacharya and Sri M. Ramakrishna Kavi ...	5	0	0
7.	Suvarnasaptati, Ed. by Sri N. Aiyaswami Sastri.	5	[illegible]	0
8.	Kenopanishad Bhashya of Rangaramanuja Ed. with English Translation by Dr. K. C. Varadachari and Sri D. T. Tatacharya ...	2	0	0
9.	Tirukkural-Kamattuppal with two old Commentaries Ed. by Sri T. P. Palaniappa Pillai ...	4	0	0
10.	Sri Venkatesvara Vachanamulu, Ed. by Sri V. Prabhakara Sastri ...	1	8	0
11.	Sringara Sankirthanamulu by Tallapaka Annamacharyulu. IV Volume of Tallapaka Works Ed. by V. Prabhakara Sastry ...	2	0	0
12.	Kasyapa Jnanakanda (Kasyapa Samhita) Ed. by Sri R. Parthasarathi Battachar ...	5	0	0
13.	Andhra Kuvalayanandamu by Ubhaya Bhasha Pravina K. Subramanya Sastri ...	3	12	0
14.	Tirukkural-Porutpal with the commentaries of Kalingar and Parippérumal Edited by Sri T. P. Palaniappa Pillai ...	4	0	0
15.	Kathopanishad Bhashya of Rangaramanuja Ed. with English Translation by Dr. K. C. Varadachari and Sri D. T. Tatacharya ...	3	12	0
16.	Sri Venkatesvara Laghu Kritulu, Ed. by Sri V. Prabhakara Sastri ...	1	8	0

Sri Venkatesvara Oriental Institute Studies :—

No.	Title	Rs.	A.	P.
1.	Theory of Knowledge in the Philosophy of Sri Ramanuja by Dr. K. C. Varadachari ...	3	0	0
2.	Rupakaparisuddhi by Sri D. T. Tatacharya ...	2	0	0

Copies can be had of :—

THE DIRECTOR
S. V. ORIENTAL INSTITUTE,
TIRUPATI (CHITTOOR DT.) S. INDIA.